

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

TÜRKİYE’DE SOSYAL BELEDİYECİLİK UYGULAMALARI ÜZERİNE BİR
ANALİZ: TRABZON BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS

Nurdan BAŞKAN

HAZİRAN – 2025
GÜMÜŞHANE

**T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

SIYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

**TÜRKİYE’DE SOSYAL BELEDİYESİCİLİK UYGULAMALARI ÜZERİNE BİR
ANALİZ: TRABZON BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ**

**AN ANALYSIS OF SOCIAL MUNICIPALITY PRACTICES IN TÜRKİYE: THE
CASE OF TRABZON METROPOLITAN MUNICIPALITY**

YÜKSEK LİSANS

Nurdan BAŞKAN

**HAZİRAN – 2025
GÜMÜŞHANE**

**T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

**TÜRKİYE’DE SOSYAL BELEDİYECİLİK UYGULAMALARI ÜZERİNE BİR
ANALİZ: TRABZON BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ**

**AN ANALYSIS OF SOCIAL MUNICIPALITY PRACTICES IN TÜRKİYE: THE
CASE OF TRABZON METROPOLITAN MUNICIPALITY**

YÜKSEK LİSANS

Nurdan BAŞKAN

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Nazlı ÖZCAN SARIHAN

**HAZİRAN – 2025
GÜMÜŞHANE**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlamış olduğum “**Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları Üzerine Bir Analiz: Trabzon Büyükşehir Belediyesi Örneği**” isimli bu tezimin tamamen şahsi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi, alıntı yaptığım tüm çalışmaları da kaynakçada belirttiğimi ve Gümüşhane Üniversitesi’nin lisanslı kullanıcısı olduğu intihal yazılım programı ile Lisansüstü Eğitim Enstitüsü’nün belirlediği ölçütlere uygun olarak raporladığımı taahhüt ederim. Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

17/06/2025

.....
Nurdan BAŞKAN

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada sosyal devlet, sosyal politika, sosyal belediyecilik alanındaki uygulamalar üzerinde durulmuş olup, Trabzon Büyükşehir Belediyesinin uygulamış olduğu sosyal belediyecilik alanındaki faaliyetler doküman analizi yöntemi ile ele alınarak değerlendirilmiştir.

Bu çalışmamın hazırlanma aşamasında benden ilgi ve desteğini esirgemeyen değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Nazlı ÖZCAN SARIHAN'a, tez jürimde yer alan değerli hocalarım Doç. Dr. Hasan Mahmut KALKIŞIM'a ve Dr. Öğr. Üyesi Erkan ÇAKIR'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Maddi ve manevi yönden beni sürekli destekleyen, her an benimle olduğunu hissettiren ve her alanda bana ilham kaynağı olan rahmetli Babam Ahmet KURT'a,

Aldığım her kararda yanımda olup, desteğini hiç esirgemeyen Annem Nuran KURT'a,

Her konuda beni destekleyen ve cesaretlendiren sevgili hayat arkadaşım Alperen BAŞKAN'a,

Varlığıyla ve her şeyiyle motivasyonumu arttırmama sebep olan canım oğlum Ahmet BAŞKAN'a,

Sonsuz Teşekkürlerimi Sunarım.

Nurdan BAŞKAN
GÜMÜŞHANE-2025

ÖZET

Küreselleşme ile birlikte yaşanan değişim ve gelişmeler neticesinde merkezi yönetimler kadar yerel yönetim olarak belediyelerin de görev ve sorumlulukları artmıştır. Artan bu görev ve sorumluluklar içinde sosyal belediyeçilik faaliyetleri, halkın ihtiyaçlarına doğrudan cevap vermesi açısından daha da önemli hale gelmiştir. Halka en yakın yönetim birimi olmaları ve sorunlara daha kısa sürede çözüm üretmeleri açısından da belediyeler önemli bir kamu idareleridir. Vatandaşın insan onuruna yaraşır bir biçimde yaşayabilmesi ve alım gücünde artış sağlayabilmesi adına sosyal belediyeçilik uygulamalarında çağın gereklilik durumuna göre sürekli bir değişim göstermesi beklenmektedir. Bu bağlamda “Doküman analizi” yöntemi ile yürütülen bu çalışmada, öncelikle sosyal devlet, sosyal politika ve sosyal belediyeçilik kavramları üzerinde durulmaktadır. Çalışmada Türkiye’de uygulanan sosyal belediyeçilik faaliyetleri incelenmekte ve literatürde eksikliği hissedilen Trabzon Büyükşehir Belediyesi özelinde uygulanmış olan sosyal belediyeçilik faaliyetlerinin 2015-2029 yılları arasındaki stratejik planlara, 2014-2024 yılları arasındaki faaliyet raporlarına ve 2015-2025 yılları arasındaki performans programlarına olan yansımalarını tespit etmek amaçlanmıştır. Böylece Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyeçilik hususunda uygulamış olduğu hizmet ve hedeflerini; ilgili raporlar doğrultusunda değerlendirerek çıkarımlarda bulunulmuş ve yürütmüş olduğu uygulamaların yıllara göre ne oranda farklılık gösterip verimli olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal belediyeçilik, Sosyal politika, Sosyal devlet, Türkiye, Trabzon büyükşehir belediyesi.

SUMMARY

As a result of the changes and developments experienced with globalization, the duties and responsibilities of municipalities as local governments have increased as much as central governments. Within these increasing duties and responsibilities, social municipal activities have become even more important in terms of directly responding to the needs of the people. Municipalities are important public administrations in terms of being the closest administrative unit to the people and producing solutions to problems in a shorter time. In order for citizens to live in a dignified manner and increase their purchasing power, it is expected that social municipality practices will show a continuous change according to the requirements of the age. In this context, this study, which is carried out with the “Document analysis” method, primarily focuses on the concepts of social state, social policy and social municipality. This study examines social municipality activities implemented in Turkey and aims to identify the impact of social municipal activities implemented specifically for the Trabzon Metropolitan Municipality, a perceived lack of literature, on strategic plans for the years 2015-2029, activity reports for the years 2014-2024 and performance programs for the years 2015-2025. Thus, the services and objectives implemented by the Trabzon Metropolitan Municipality regarding social municipality were evaluated in light of relevant reports, and conclusions were drawn as to the extent to which these practices varied and were effective over the years.

Keywords: Social municipalism, Social policy, Social state, Türkiye, Trabzon metropolitan municipality.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	III
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI.....	IV
TEŞEKKÜR.....	V
ÖZET	VI
SUMMARY	VII
İÇİNDEKİLER	VIII
TABLolar DİZİNİ	X
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	XI
1.GİRİŞ	1
2.KAVRAMSAL AÇIDAN SOSYAL DEVLET VE SOSYAL POLİTİKA	3
2.1.Sosyal Devletin Tanımı.....	3
2.1.1.Sosyal Devletin Özellikleri	7
2.1.2.Sosyal Devletin Amaçları	9
2.1.2.1.Adil Gelir Dağılımı ve Yoksullukla Mücadele	10
2.1.2.2.Fırsat Eşitliği	10
2.1.2.3.Sosyal Güvenlik	10
2.1.2.4.Tam İstihdam ve İşsizlikle Mücadele	11
2.1.2.5.Sosyal Denge ve Barışı Sağlamak.....	11
2.1.2.6.Ekonomik Büyüme ve Kalkınmayı Sağlamak	11
2.2.Sosyal Politikanın Tanımı	12
2.2.1.Sosyal Politikanın Amaç ve Araçları	18
3.TÜRKİYE’DE SOSYAL BELEDİYECİLİK VE UYGULAMALARI.....	21
3.1.Sosyal Belediyeciliğin Tanımı	21
3.1.1.Sosyal Belediyeciliğin Temel Fonksiyonları	25
3.1.1.1.Sosyalleştirme, Sosyal Kontrol ve Rehabilitasyon	25
3.1.1.2.Mobilize Etme, Yönlendirme ve Rehberlik Etme.....	26
3.1.1.3.Yardım Etme ve Gözetme	26
3.1.1.4.Yatırım	27
3.1.1.5.Belediye-Halk Arası İletişim.....	27
3.2.Sosyal Belediyeciliğin Tarihsel Gelişimi	27
3.3.Sosyal Belediyeciliğin Yasal Dayanağı	28
3.4.Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları	33

3.4.1.Engellilere Yönelik Uygulamalar	36
3.4.2.Yaşıllara Yönelik Uygulamalar.....	36
3.4.3.Çocuk ve Gençlere Yönelik Uygulamalar	37
3.4.4.Yoksullara Yönelik Uygulamalar	39
3.4.5.İşsizlere Yönelik Uygulamalar.....	39
3.4.6.Kadınlara Yönelik Uygulamalar	40
4.TRABZON BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN SOSYAL BELEDİYESİLİK UYGULAMALARI	44
4.1.Trabzon İlinin Tarihçesi.....	44
4.2.Trabzon İlinin Mekânsal, Sosyo-Ekonomik ve Demografik Özellikleri	45
4.3.Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Tarihsel Gelişimi	46
4.4.Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Belediyecilik Kapsamındaki Teşkilat Yapısı	47
4.5.Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Belediyecilik Kapsamındaki Vizyon ve Misyonu.....	48
4.6.Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Temel Değerleri.....	48
4.7.Araştırmanın Metodolojisi	48
4.7.1.Araştırmanın Amacı ve Önemi	49
4.7.2.Araştırmanın Özgün Değeri	49
4.7.3.Araştırmanın Kapsamı ve Sınırları.....	50
4.7.4.Araştırmanın Yöntemi.....	50
4.8.Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Belediyecilik Uygulamaları	50
4.9.Trabzon Büyükşehir Belediyesi Sosyal Belediyecilik Faaliyetlerinin Stratejik Planlara, Faaliyet Raporlarına ve Performans Programlarına Yansıması	60
4.9.1.2015-2019 Yılları Arası Stratejik Plan.....	60
4.9.2.2020-2024 Yılları Arası Stratejik Plan.....	63
4.9.3.2025-2029 Yılları Arası Stratejik Plan.....	68
4.9.4.2014-2019 Yılları Arası Faaliyet Raporu.....	71
4.9.5.2020-2024 Yılları Arası Faaliyet Raporu.....	78
4.9.6.2015-2019 Yılları Arası Performans Programı	79
4.9.7.2020-2024 Yılları Arası Performans Programı	80
4.9.8.2025 Yılına Ait Performans Programı	82
5.SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	83
ÖZGEÇMİŞ	96

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Sosyal politikanın tanımı	16
Tablo 2. Türkiye’deki belediye sayıları, 2024 yılı.....	25
Tablo 3. Türkiye’de hizmetlerden yararlanan kesimlere göre sosyal belediyecilik uygulamaları	35
Tablo 4. 2019-2023 Yılları arası yaşlı nüfus oranı	37
Tablo 5. Trabzon ilinin cinsiyete göre nüfus dağılımı (2019-2024 Yılı).....	46
Tablo 6. Trabzon büyükşehir belediyesi kültür ve sosyal işler dairesi başkanlığının gerçekleşen yıllık bütçesi (2014-2024 yılları arası faaliyet raporu kapsamında)	52
Tablo 7. Kent kültürü ve kentlilik bilincinin geliştirilmesi.....	61
Tablo 8. Toplum sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin iyileştirilmesi	63
Tablo 9. Üst politika belgeleri analizi	64
Tablo 10. Faaliyet alanları ile ürün ve hizmetlerin belirlenmesi	64
Tablo 11. İç ve dış çevre analizi.....	66
Tablo 12. Hedef kartları	67
Tablo 13. Üst politika belgeleri analizi	69
Tablo 14. İç ve dış çevre analizi.....	70
Tablo 15. Hedef kartları	71
Tablo 16. 2020-2024 yılına ait faaliyet raporu verileri	78
Tablo 17. 2022-2024 yılına ait diğer faaliyetler kapsamında ki rapor verileri	79
Tablo 18. 2015-2019 Yıllarına arası verilere ait performans hedefi tablosu	79
Tablo 19. 2020-2024 Yılları arası verilere ait performans hedefi tablosu	81

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Trabzon ilinin haritası (URL_1, 2024)	45
Şekil 2. Trabzon büyükşehir belediyesinin teşkilat yapısı	47
Şekil 3. Sanat akademisi	55
Şekil 4. Kurslardan örnekler	56
Şekil 5. Engelsiz yaşam kapsamında sağlanan hizmet örnekleri (URL_2, 2025)	56
Şekil 6. Vakfıkebir Kent Parkı Projesi.....	58
Şekil 7. Kent Ormanları	58
Şekil 8. Boztepe Mesire Alanı- Ahi Evren Camii Çevresi Kentsel Tasarım Projesi	59
Şekil 9. Akyazı Eğlence Tesisleri	59
Şekil 10. Her ilçede bisiklet ve yürüyüş yolu	60
Şekil 11. Dış paydaş anketi	61
Şekil 12. Dış paydaş anketi	65
Şekil 13. Dış paydaş anketi	70

1. GİRİŞ

Geçmişten günümüze kadar geçen süreçte dünya düzeni gelişerek değişmiş ve yeni oluşan ihtiyaçlar karşısında sosyal devlet ve sosyal politika alanında sağlanan hizmetler de değişim göstermiştir. Sosyal devletin yerel anlamdaki yansımalarına bakıldığında sosyal belediyeçilik kavramı görülmektedir. Hizmetlerin etkili ve hızlı bir şekilde yürütülebilmesi adına sosyal belediyeçilik önem arz etmektedir. Sosyal belediyeçilik kavramı, sadece altyapı hizmetlerinin sunulması değil hem kültürel hem ekonomik hem de sosyal ihtiyaçların karşılanmasına yönelik hizmetleri kapsamaktadır (Ünlü, 2016: 64). Bu bağlamda sosyal belediyeçilik anlayışı ile gerek sosyal yardım gerekse sosyal hizmet ve kültür alanında belediyelere önemli görevler tanımlanmıştır. Belediyelerin yerel halka daha yakın olması ve sorunları daha hızlı çözebilme özelliğine sahip olması sebebi ile de belediyelere önemli görevler düşmektedir. Ülkemizde sosyal belediyeçilik alanında sağlanan faaliyetler konusunda belediyelere 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile yasal anlamda yetkiler tanımlanmıştır.

Ülkemizde özellikle 1980’li yıllara bakıldığında görülmektedir ki, belediyeçilik kapsamında yeni bir belediyeçilik anlayışı başlamıştır. Bu bağlamda büyük kentler için büyükşehir yönetim uygulamasının başladığı ifade edilmektedir (Yörükoğlu, 2009: 16). 1990’lı yıllara bakıldığında ise küreselleşme ile birlikte 1980’li yıllarda başlayan ekonomik ve siyasal neoliberal politikaların göstermiş olduğu etkiler sayesinde; “hukuk devleti, demokratikleşme, insan hakları” gibi kavramların öne çıktığı görülmektedir. Yaşanan bu gelişmeler neticesinde de yerel yönetim anlayışında değişimlerin başladığı ifade edilmektedir (Özgür ve Cansever, 2022: 209).

Günümüzde sosyal belediyeçilik kapsamında belediyelerin önemli görevleri bulunmaktadır. Belediyelere düşen başlıca önemli görevler ise şu şekildedir: Vatandaşa, insan onuruna yakışır bir hayat sunabilmek, toplum içinde dezavantajlı olan kesimlerin toplumla bütünleşerek, herkese eşit oranda hizmet verebilmek, muhtaç durumda olanlara gıda, yakacak, eğitim, sağlık gibi temel ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için faaliyetlerde bulunmak (Mevzuat, 2025). Bahsedilen bu faaliyetler dışında da birçok hizmetten söz etmek mümkündür.

Literatüre bakıldığında sosyal belediyeçilik ve Türkiye’deki büyükşehirlerin uygulamış oldukları sosyal belediyeçilik kapsamında yürütülen faaliyetleri inceleyen çalışmaların olduğu görülmektedir. Fakat bu çalışma, diğer çalışmalardan farklı olarak

Trabzon B y k    r Belediyesiinin sosyal belediyeçilik uygulamalarını doküman analizi yöntemi ile incelemiş, bu inceleme neticesinde de elde edilen bulgular doğrultusunda ilerlenerek önemli değerlendirmelere ula mı  olan bir çalışmadır. Diğer bir husus ise, Trabzon B y k    r Belediyesiinin sosyal belediyeçilik kapsamındaki faaliyetlerinin Trabzon iline ve vatanda ına sağlamış olduğu katkılarının araştırılması, etkili sunulması, Trabzon B y k    r Belediyesi tarafından yürütülen sosyal belediyeçilik kapsamında uygulamaların yıllara göre ne oranda farklılık ve verimlilik gösterdiğinin de kar ıla tırılabilmesi adına literatür açısından önem taşımaktadır.

Bu bağlamda bu çalışmanın birinci bölümünde, sosyal devletin tanımlanması ile özellikleri ve amaçları hususundan bahsedilmiş olup, yine aynı bölümde sosyal politikanın tanımı, amaç ve araçları konuları incelenmiştir.

 kinci bölümde, ilk olarak Türkiye'deki sosyal belediyeçilik tanımı yapılmış, sonrasında sosyal belediye ili in temel fonksiyonları konusu vurgulanmıştır.  kinci bölümün devamında ise sosyal belediye ili in tarihsel gelişimi, yasal dayanağı ve Türkiye'de uygulanan sosyal belediyeçilik uygulamaları hususu incelenmiştir.

Çalışmanın    nc  bölümünde ise, Trabzon ilinin tarihçesi, coğrafi konumu, sosyo-kültürel, ekonomik yapısı, nüfusu ve eğitim durumu belirtilmekte ve araştırmanın amacı, önemi, özgün değeri, kapsamı, sınırları ve yöntemi yer almaktadır.    nc  bölümün devamında ise Trabzon B y k    r Belediyesiinin tarihsel gelişimi, teşkilat yapısı, vizyon ve misyonu, temel değerleri ele alınmıştır.  lgili bölümün sonlarında ise Trabzon B y k    r Belediyesiinin sosyal belediyeçilik uygulamalarından bahsedilmekte ve 2015-2029 yılları arasındaki stratejik planları, 2014-2024 yılları arasındaki faaliyet raporları ve 2015-2024 yılları arasındaki performans programları yer almaktadır. Böylece Trabzon B y k    r Belediyesiinin sosyal belediyeçilik kapsamındaki uygulamaları dokümanlar üzerinden analiz edilerek değerlendirilmiştir. Ayrıca bu çalışmanın, elde edilen sonuçların değerlendirilmesi kapsamında önemli veriler sunacağı düşünülmektedir.

2. KAVRAMSAL AÇIDAN SOSYAL DEVLET VE SOSYAL POLİTİKA

Bu bölümde, sosyal devlet ve sosyal politika kavramları kuramsal çerçevede ele alınacaktır. Kavramların tarihsel gelişimi, temel özellikleri ve toplumsal işlevleri incelenerek, kamu yönetimi içindeki yeri ve önemi değerlendirilecektir.

2.1. Sosyal Devletin Tanımı

Devlet, belli bir kara parçası üzerine kurulmuş olan ve bu kara parçasında da bir ulusa sahip olan egemenliğini ve bağımsızlığını sağlamış tüzel bir varlık olarak tanımlanmaktadır. Devletin temel görevleri arasında ülkenin adaletini sağlamak ve ulusun sınırlarını korumak yer almaktadır (Demir, 2021: 8). Tarih boyunca görülmektedir ki: afetler, savaşlar, devrim ve kriz gibi meydana gelen olaylar neticesinde devletlerin rolleri ve işlevlerinde farklılıklar meydana gelmektedir. Ortaya çıkan bu değişim de “sosyal devlet” olarak adlandırılmaktadır (Yay, 2014: 148). Sosyal devlet, sorunlar neticesinde meydana gelen yoksulluklara, adaletsizliklere ve toplumun azalan refah seviyesine karşı tedbirler alan ve bu bağlamda da önemli görevler üstlenen bir yapıda olduğu bilinmektedir (Başaran ve Uçar, 2022: 323).

Sosyal devlet kavramı, Sanayi Devrimi sonucunda ortaya çıkan hem sosyal hem de ekonomik alanlarda yeterli olamayan liberal düşüncenin bir sonucu olarak meydana geldiği görülmektedir. “İşçi sınıfı” adı altında ortaya çıkan sınıfın, insan onuruna yakışır şekilde bir yaşam standardına ulaşabilmesi için sosyal devlet uygulamalarının ortaya çıkması bir zorunluluk olarak kabul görülmektedir. Böylece devlet anlayışında demokrasi, eşitlik ilkesi, hukuk devleti, hak ve özgürlükler gibi alanlarda önemli değişimlerin olduğu ifade edilmektedir. Bu değişimlerle beraber devletler, vatandaşlarının insan haysiyetine yakışır şekilde bir yaşama devam edebilmeleri ve fırsat eşitliğinden faydalanabilmeleri doğrultusunda birtakım çalışmalar yapmaktadır. Yapılan bu çalışmalarla birlikte toplumsal alanın düzenlenebilmesi adına bu alanlarda doğrudan müdahalede bulunmayı ve geliri yeniden dağıtmayı da görev edinmektedir (Savcı Yörük, 2021: 167).

Sosyal devlet, toplumun refah seviyesini arttırabilmek adına hem ekonomik hem de sosyal duruma doğrudan ya da dolaylı olarak müdahale eden devlet yönetim sistemi olarak belirtilmektedir. Sosyal devletin ilk uygulamalarının 19. yüzyılda Almanya, İngiltere ve Hollanda’da başladığı ifade edilse de Selçuklu ve Osmanlı Devletlerinde benzer uygulamaların olduğu görülmektedir (Korkmaz, 2023: 72). Sosyal devlet ya da

refah devleti (welfarestate), kökleri açısından bakıldığında çok eskilere dayanmakla birlikte 20. yüzyılda batıda ortaya çıkmış, 1940'lı yıllardan itibaren de Avrupa'da yaygınlaşarak geçerliliğini kazandığı görülmektedir (Türkoğlu, 2013: 278). Anayasal anlamda bakıldığında ise sosyal devlet ilk olarak 1848 Fransız Anayasası'nda büyük bir önem taşıdığı görülmektedir. Bir diğer önemli anayasa ise Almanya'da 1919 yılında kabul edilen yasa olduğu ifade edilmektedir. Aynı süreçte devam eden Avrupa'da ikinci Cihan Harbi sonrasında anayasal olarak devam ettiği belirtilmektedir. Günümüzde ise Batı'da anlaşılan şekilde bir sosyal devlet anlayışının tam bir kapitalist düzen içerisinde yürütülmekte olduğu görülmektedir. Sosyal devlet, gelişen yeni koşullara göre kendini uyarlayarak ilerlemektedir (Sanuk, 2019: 36). Türkiye'de sosyal devlet ilkesi, 1961 Anayasasında tanımlanırken 1982 Anayasası'nda da görevleri hususuna değinilmektedir (Korkmaz, 2023: 72). 1961 ve 1982 yıllarında "Türkiye Cumhuriyeti'nin Sosyal Hukuk Devleti" olduğu vurgulanmaktadır. 1961 Anayasası ile sosyal ve demokrat haklar sağlanarak, sözleşme hakkı, grev hakkı, sendikalaşma gibi tanınan özgürlükler ile toplumsal dengenin sağlanmış olduğu ifade edilmektedir. Böylece sosyal devlet uygulamaları, ülke genelinde de sürdürülebilir olması için önemli icraatlar yapılmıştır. 1981 Anayasasında ise sosyal devlet terimi daha önce de belirtildiği gibi yer almakta ve beşinci maddesinde devletin amacı; toplumun huzurunu sağlamak ve insan varlığının hem maddi hem de manevi olarak gelişmesi için olanaklar sağlar şeklinde tanımladığı ifade edilmektedir (Sanuk, 2019: 36-37). Bu bağlamda görülmektedir ki sosyal devlet, vatandaşına birtakım sosyal haklar sağlayarak toplumun daha huzurlu olmasına ve insanların toplum içinde daha refah yaşayabilmesine olanak sağlar.

Refah fikri refaha ya da insanlar için "iyi" olana atıfta bulunmaktadır. İnsanlar için "iyi" olan, onların çıkarlarına uygun olan şeyin, refaha yol açtığı ifade edilmektedir. Bu bağlamda bireylere değer veren toplumlarda, insanları korumak ve insanlara yardımcı olarak ihtiyaçlarını karşılayacak olanaklar sunmak önem arz etmektedir. Bireyler adına alınan birçok önlem toplum için önem teşkil etmektedir. Neticede de toplumların insanlardan oluştuğu gerçeği bir aşikârdır (Spicker, 2013: 8).

Sosyal devlet öncesi döneme bakıldığında ise bireyin refahı ile ilişkileri şu şekildedir (Karadoğan, 2015: 7-8):

- Birey, kendine yeterlidir.
- Geleneksel topluluklar (aile, kilise) arasında dayanışma önem arz etmektedir.
- Zorlayıcılık yerine, gönüllülük esastır.
- Hem bireyin hem de toplumların refahı, serbest piyasa tarafından en iyi şekilde sağlanır.

- Yoksul olan bireylere geleneksel kurumlar yardım eder.

Sosyal devlet öncesi döneme genel anlamda bakıldığında görülmektedir ki, ekonomik alanda birey sorun yaşadığında geleneksel yöntem ya da gönüllülük aracılığı ile çözüme kavuşturuldu.

Sosyal devletin kavramsal boyutuna bakıldığında tanımı yapmak çok kolay olmasa da sosyal devlet kavramına ilişkin, birçok farklı tanımlamaların yapıldığı görülmektedir. Bu bağlamda sosyal devlet tanımı ülkeden ülkeye, yaşanan olaylara, zamana, mekâna göre değişiklik göstermiştir. Literatür taramalarında, yabancı kaynaklarda "**refah devleti**", Türkçe kaynaklarda ise "**sosyal devlet**" kavramının ön plana çıktığı görülmektedir. Refah devleti kavramı daha çok ekonomiyi, sosyal devlet kavramı ise sosyal hakları içermektedir (Yılmaz, 2023: 51). Devletin çeşitli biçimleri olarak da refah devleti, kalkınma devleti, pozitif devlet, rant arayan devlet, minimal devlet, idari devlet, çoğulcu devlet gibi birçok sayıda sıfat ve etiket ürettiği ifade edilmektedir. Literatürde daha çok "refah devlet" teriminin kullanıldığı görülmektedir. Uygulanan sosyal politikaların eşitlikçi ilkesi doğrultusunda sosyal uzlaşmayı yansıtan bir terim olmakla birlikte aynı zamanda sosyal politika alanında devletin işlev ve kapasitelerinin büyümesinin bir göstergesi olarak hizmet ettiği görülmektedir. Refah devletin kökleri kapitalizmin, demokrasinin ve sınıf siyasetinin yükselmesinden de daha çok eski olduğu ifade edilmektedir. Kökenleri arasında örneğin; yöneticilerin sosyal yükümlülüklerinin yer aldığı ve bu yükümlülükler, 16. yüzyıldan itibaren Kıta Avrupası'nda modern devletin yükselişi ile birlikte "devlet" yükümlülükleri olarak çerçevelendirilmeye başlandığı görülmektedir (Levi-Faur, 2014: 599-600). Bu bağlamda görülmektedir ki, refah devleti temel anlamda üç özelliğe sahiptir. Bunlardan ilki müdahalecilik, ikincisi düzenleyicilik, üçüncüsü de gelirin yeniden dağıtıcılığıdır (Yaşa, 2018: 149). Buna göre sosyal devlet ile ilgili yapılan bazı tanımlar ise şu şekildedir;

Sosyal devlet; adaletin, huzurun, barışın korunması amacıyla hem ekonomik hem de sosyal alana müdahale edilmesinin gerekliliğini savunan ve herkesin insanca hayat sürdürebilmesini amaç edinen bir anlayıştır. Bu amacı da insan hakları ilkelerine göre gerçekleştiren devlet, sosyal devlettir (Kişi, 2023: 7). Sosyal devlet; insanların hayatta karşılaşabileceği zorluklarla mücadele edebilmesinde yardımcı olan, insan onurunu güvence altına alan, sağlık, işsizlik, eğitim gibi konularda vatandaşa olanaklar sağlayan bir yapıdır. Bu imkânları sağlarken de adalet ve demokrat kıstaslarını dikkate alır. Bütün insanlar eşit haklara sahip olmayı, eşit saygıyı ve insan onuruna yakışır bir şekilde yaşamayı hak eder. Bu bağlamda hem özgürlük hem de demokrasinin hayata

geçirilebilmesi için sosyal devlet devreye girer (Busemeyer, Dahm, Flecken, Gombert, Krell, Lambertin, Ognyanova, Petring ve Rixen 2012: 6-9). Bazıları sosyal devletin; ihtiyaçlar karşısında sadece minimum seviyede etkin olması ya da belirli olan ihtiyaçlar karşısında minimum standartların sağlanması yönünde fikir belirtirken bazılarının da eğitim politikası gibi sosyal politikaların diğer amaçlara da hizmet edebileceği yönünde görüşe sahip oldukları ifade edilmektedir. Genel bir sosyal devlet görüşü olarak da denilebilir ki, sosyal devlet, temel vatandaşlık hakları doğrultusunda bütün bireylerin daha iyi bir konuma gelebilmesi için refah devletinin sorumluluğu altında politikalar üretmektedir(Genç, 2009: 140).

Tanımlamaların çoğuna bakıldığında genel anlamda sosyal devlet kavramı, ekonomik ve sosyal açıdan farklılık gösteren vatandaşlarının yanında olan, üretilen politikalarla birlikte toplumdaki sosyal dengesizliği gidermeye çalışan bir devlet şeklidir (Karaca ve Çam, 2019: 74).

Sosyal devlet; yurttaşların mutluluğunu, huzurunu ve refahını sağlayabilmek için gerekli çalışmalar yapar ve bunun içinde bazı amaçları vardır: Tüm bireylerin insan onuruna yakışır şekilde asgari bir yaşam sağlamak adına olması gereken ortamı sağlar, herkese çalışma imkânı sunar, herkese insanca yaşayabilmeleri için adaletli ücret ödemesi yapar, eğer çalışamayacak durumda olan var ise birçok sosyal güvenlik tedbirlerini alarak refah seviyelerinde düzeltmeler yapar, gelir durumunu ve servet eşitsizliklerini ortadan kaldırmaya çalışır, vergi konusunda adalet ilkesini uygulamaya çalışarak dengesizliklerin maddi ve manevi açıdan çözülmesi ya da çözülmesi hususunda yardımcı olarak insanların mutlu olması ve refah seviyelerinin daha da artması için sosyal politikalar üretir (Çelik, 2014: 5). Bu bağlamda sosyal devletin özelliği haline gelen tüm insanların eşitliğinin korunması kapsamında toplumun tüm üyelerinin refahının sağlanması ve sosyal yaşamlarının güvence altına alınması sosyal devletin yükümlü olduğu hususlar olarak ifade edilmektedir (Mahmudov, 2022: 2-7). Böylece sosyal devlet halkına, insan şerefine ve haysiyetine uygun şekilde yaşayabilmeleri için maddi, medeni ve kültürel alanda ihtiyaçlarını karşılayacak asgari şartlar sağlamaktadır. Bu kapsamda sosyal devlet, vatandaşının sosyal hayatta ve ekonomik alanda kendisine yetecek bir ücret ile yaşam standardını yakalayabilmesi için çalışmalar yapmaktadır (Karadoğan, 2015: 8).

Genel olarak toplum hayatına bakıldığında bireylerin güç ve yeteneklerinin aynı oranda olmadığı görülmektedir ve aynı performansta olmaları da beklenemez. Bazıları önde olurken, bazıları da kendilerine yetebilmekte ve bazıları da geride kalmaktadır. Farklı imkânlar, ekonomik ve sosyal durumlar içinde olan bu bireyler aynı toplumda

yaşayarak aynı çevreyi paylaşmaktadırlar. Güçsüz ve zayıfları koruma, onları kollama toplumlarında var olan bir güdüdür. Zayıfları koruma ve kollama tüm bireylerin ve sivil toplum kuruluşlarının da yapabileceği bir uğraştır. Fakat toplumların en örgütlü organı olan devlet, bu hususta esas olan bir görevlidir. Sosyal devlet ya da refah devletten kasıt devlete verilen bu görev ve sorumluluğun olduğu görülmektedir (Çöpoğlu, 2014: 227). Refah devleti ise her modern toplumda vazgeçilmez bir kurum olarak bilinmektedir. Asgari güvenceyi sağlayan ve daha çok sanayileşmiş ülkelerde refah devletinin çok gelişmiş olduğu ifade edilmektedir (Andersen, 2012: 4-5). Refah devleti, bireylere ve ailelere asgari gelir garantisi vererek, hastalık, yaşlılık ve işsizlik gibi durumlarda statü veya sınıf ayrımı yapmaksızın tüm vatandaşlara sosyal hizmet sağlamaktadır (Briggs, 1961: 228). Böylece ortaya çıkan sosyal alanda ve maddi alandaki dengesizlikler uygulanan politikalarla birlikte giderilmeye çalışılarak halkın daha da mutlu olması sağlanmaya çalışılmıştır.

Sosyal devlet politikası, tüm vatandaşların insan onuruna yakışır şekilde yaşam standardına ulaşabilmesi için sosyal adaleti sağlar ve aynı zamanda oluşan toplumsal farklılıkları yumuşatmaya yönelik politikalar üretir (Demidova ve Starovoytova, 2019: 530).

Görülmektedir ki, sosyal devlet bireylerin daha insanca yaşayabilmeleri adına bir takım sosyal politikalar üretmektedir. İşsizlik, sağlık, eğitim gibi alanlarda vatandaşlarına destek olmakta ve hem adaletli hem de eşit davranarak sosyal huzuru sağlamaktadır.

2.1.1. Sosyal Devletin Özellikleri

Sosyal devlet, ekonominin dengesizliklerini en aza indirmeyi ve yurttaşlarının refah düzeylerini arttırmaya yönelik birtakım amaçlar edinmiştir. Sosyal devleti tam olarak anlayabilmek için de temel özelliklerini ortaya koymak gerekmektedir. Çünkü sosyal devlet bu özelliklere dikkat ederek birtakım düzenlemeler yapar ve olumsuz ekonomik şartlar altında olan yurttaşlarını koruma altına almayı hedef haline getirir. Bu bağlamda sosyal devletin birtakım özellikleri aşağıda belirtilmiştir (Demir, 2021: 28-29; Yay, 2014: 148; Yılmaz ve Acar, 2021: 4747):

- Sosyal devlet, meydana gelen problemleri ortadan kaldırmaya yönelik müdahalelerde bulunması sebebi ile müdahaleci bir devlet anlayışına sahiptir.
- Sosyal devlet, yurttaşlarının asgari bir yaşam sürebilmeleri için bir takım ortaya çıkan ekonomik sıkıntılarda düzenleyici kararlar alması sebebi ile sosyal devletin düzenleyici bir devlet anlayışında olduğunu göstermektedir.

- Sosyal devlet piyasada ortaya çıkan gelir ve servetin dağılımındaki adaletsizlikleri gidermek için birtakım politikalar uygulayarak yeniden dağıtıcı özelliğini ortaya koymaktadır.
- Sosyal devlet hem kamusal hem de özel mal ve hizmetlerin üretimini yapan bir devlet olması sebebi ile de girişimci bir yapıdadır. Böylece sosyal yardımın ve sosyal hizmetin alanlarını üstlenir.
- Sosyal devlet, bireyleri sosyal ve ekonomik açıdan baskılardan kurtararak özgürleştirmeye çalışır. Böylece sosyal devlet hak ve özgürlükler alanında etkin bir rol oynar.
- Sosyal devlet, sosyal güvenlik politikasını uygulayarak yurttaşların korunmasını sağlar. Örneğin; Mesleki riskler konusunda (iş kazaları vb.), fizyolojik riskler konusunda (hastalık, analık, yaşlılık, ölüm, sakatlık vb.), sosyo-ekonomik riskler konusunda (işsizlik, evlenme, çocuk sahibi olma vb.) örnek olarak gösterilebilir. Bu da gösteriyor ki sosyal devlet, telafi ve tazmin edici bir anlayıştadır.
- Sosyal devlet, bireylerin kendilerini geliştirmelerine yardımcı olarak, sosyal hayatlarında daha sağlıklı ve dinamik olmalarına olanak sağlar.
- Sosyal devlet, vatandaşlara sağlamış olduğu hak ve özgürlükler sayesinde pozitif bir devlet anlayışına sahiptir.
- Sosyal devlet, insan onuruna yakışır bir şekilde hayat standardı sunar.
- Sosyal devlet, sosyal adaleti sağlar.
- Sosyal devlet, vatandaşa ekonomik açıdan haklar sağlar.

Briggs'e göre sosyal devletin özellikleri üç yön doğrultusunda şekillenmiştir. (Briggs, 1961: 228). Bunlar:

- Bireylere ve ailelere asgari seviyede gelir garantisi vermek,
- Bireylerin sosyal hayatta karşılaşılabilecekleri hastalık, işsizlik gibi durumlarda bireylere yardım etmek,
- Sosyal hizmetler sağlanırken tüm vatandaşlara eşit davranarak, statü ve sınıf ayrımı yapmadan vatandaşların en iyi standartlara ulaşabilmelerine yardım etmek.

Yukarıda belirtilen sosyal devletin özelliklerinden de anlaşılacağı üzere sosyal devlet; maddi açıdan zayıf olan yurttaşına çare olan, onları koruyan, birçok eğitimler vererek yurttaşlarına sosyal hayatta daha etkin rol almalarını sağlayan, daha mutlu bireyler yapmaya çalışan ve insan onuruna yaraşır biçimde yaşamalarını sağlamaya

çalışmaktadır. Toplumda herkesin gelir durumu ve sosyal hayatı denk olmaması sebebiyle sosyal devlet aracılığı ile bu denge az da olsa sağlanmaya çalışılmıştır.

Sosyal devlet anlayışının uygulanabilmesi ve sürdürülebilmesi için en önemli alt yapı hukuktur. Sosyal devlet, temelde hukuk sistemine sadık kalarak, kişi özgürlüğünü koruyarak çalışmalar yapmaktadır. Bu bağlamda sosyal devlet anlayışının temel amaçlarını şu şekilde sıralamak mümkündür (Eraslan, Kızıldağ ve Karabalık, 2021: 102-109):

- Sosyal adalet çerçevesinde, yoksulluğu azaltarak toplumsal dengesizliği ortadan kaldırmak,
- Vatandaşın ve toplumun refahını, mutluluğunu en üst seviyelere taşıyabilmek,
- Vatandaşına onurlu bir hayat, mutlu bir toplum oluşturabilmek gibi hususlar önem arz etmektedir.

Yukarıda bahsedilen sosyal devlet anlayışının temel amaçlarından da anlaşılacağı üzere sosyal devlet, vatandaşının daha mutlu ve refah içerisinde yaşayabilmesi adına politikalar üretmek için çalışmalar yapmaktadır.

2.1.2. Sosyal Devletin Amaçları

Devletin temel amacı, ekonominin ve sosyal ilerlemenin sağlanması ile bağlantılı olduğu ifade edilmektedir (Mahmudov, 2022: 2). Sosyal devletin asıl amacına bakıldığında insan onurunun korunmasının esas alındığı görülmektedir. Sosyal devlet, dar anlamda değerlendirildiğinde insan onuruna yakışır asgari hayat şartlarının sağlanması hususunu amaç edindiği görülmektedir. Geniş anlamına bakıldığında ise, toplumda herhangi bir ayrım yapmayarak tüm bireylerin ve toplumun yaşam koşullarını iyileştirmek ve refah düzeyini, gelir dağılımını, sosyal adalet ve güvenliğini güvence altına almak için çalışmalar yapmakta olduğu ifade edilmektedir (Demir, 2021: 11). Sosyal devletin amaçları genel olarak, yurttaşlara sosyal hayatın içinde daha mutlu bireyler olmalarını sağlamaktır. Sosyal devlet, bireylerin daha mutlu olması için adaletin sağlanması, alım gücünün artırılması, ekonomik alanda büyümelerinin sağlanması ve gelir seviyelerinin artırılması gibi hususlarda politikalar uygulamaktadır.

Sosyal devlet, yukarıda belirtilen amaçlarla beraber belli başlı amaçlar doğrultusunda çalışmalar yapmaktadır. Sosyal devletin başlıca amaçları ise detaylı olarak aşağıda sıralanmaktadır.

2.1.2.1. Adil Gelir Dağılımı ve Yoksullukla Mücadele

İnsanlar eşit olarak yaratılmıştır. Sosyal hayatta da insanca yaşama hakkına sahiptir. Gelir dağılımının adil olması da gerekmektedir. Bu anlamda sosyal devlet önem kazanmıştır. Çünkü gelir dağılımının adil olması kendiliğinden olabilecek bir durum değildir. Böylece devlet, gelir dağılımına müdahale ederek ortaya çıkan sınıf farklılıklarının önüne geçer ve yoksulluğun artış göstermesine engel olmak için çalışmalar yapar (Demir, 2021: 12). Adil bir şekilde gelir dağılımının sağlanması toplumun düzeni için önem arz etmektedir. Toplumda hem sosyal barışın hem de huzurun sağlanabilmesi adına gelir dağılımındaki eşitsizliğin giderilmesi gerekmektedir (Kalkışım, 2015: 22).

Görülmektedir ki sosyal devlet, müdahaleci olma özelliği ile toplumun daha huzurlu olması için çalışmalar yapmaktadır.

2.1.2.2.Fırsat Eşitliği

Sosyal devletin bir diğer hedeflerinden biri de eşitsizliği gidererek, fırsat eşitliğini sağlamak ve böylece hayat standardının yükseltilmesine olanak sunmaktadır. Hayat standardının yükseltilmesi için eşitsizliğin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bu noktada devlet duruma el koyarak vatandaşına eşit haklar sağlar (Şahin, 2020: 10). Bu eşit hakların başında ise eğitim hakkı gelmektedir. Hiçbir karşılık beklemeden vatandaşına eğitim alanında fırsat eşitliği olanağını sunar (Çuhadar, 2022: 24). Sosyal devlet, eğitim de olduğu gibi her alanda vatandaşına fırsat eşitliğini sunmayı görev edinmiştir.

2.1.2.3.Sosyal Güvenlik

Sosyal güvenlik kavramı ilk kez Amerika'da 1935 yılında Sosyal Güvenlik Yasası'nda kullanılmıştır. Bireylerin karşılaştıkları sosyal riskler karşısında sosyal güvenlik bireylere güvence sunmaktadır. Böylece gelecek kaygısı azaltılarak daha huzurlu toplum oluşturulmaya çalışılmıştır (Çuhadar, 2022: 25). Bireylerin hastalık, kaza, sakatlık, ölüm, işsizlik gibi olaylar karşısında gelir gider dengesini koruyarak hayatı devam ettirebilmelerini sağlamaktadır. Böylece oluşabilecek olumsuzluklar karşısında bireylerin geleceğe daha güvenle ve umutla bakmalarına imkân sağlanmış olmaktadır (Yıldız Çakır, 2016: 12). Görüldüğü gibi sosyal devlet vatandaşına sosyal güvenlik imkânı sağlayarak, toplumun daha huzurlu, mutlu ve güvende olması için mücadele vermektedir.

2.1.2.4.Tam İstihdam ve İşsizlikle Mücadele

İstihdam ve işsizlik birbirinden ayrılmaz bir ikilidir. İstihdam alanında yapılan politikalar ile ulaşılmak istenen amaç işsizliğin de ortadan kaldırılması ile ilgilidir (Kalkışım, 2015: 25). Böylece sosyal devletin başlıca hedeflerinden birisi de bireylerin gelir elde edebilmeleri için iş olanaklarının sağlanmasıdır. Sosyal devlet insanların insan onuruna yaraşır bir şekilde yaşam standardına ulaşabilmeleri adına yoksullukla mücadele etme konusunda bireylere iş imkânını çoğaltmakta ve daha saygın, insanların özgüvenlerini kaybetmeden insanca yaşamalarına olanak sunmaktadır. Bu sebeple de çalışabilir durumda olan yoksullara iş imkânı sağlanması daha doğru bir seçenek olarak görülmektedir (Yıldız Çakır, 2016: 13). Sonuç olarak sosyal devlet, imkânları dâhilinde vatandaşına istihdam sağlayarak işsizlikle mücadele etmektedir.

2.1.2.5.Sosyal Denge ve Barışı Sağlamak

Sosyal dengenin ve barışın sağlanması hususu sosyal devletin temel amaçlarındandır. Bu açıdan devlet öncelikle sosyal sınıf, farklı din ve mezheplere bağlı olan kişilerin kanun karşısında eşit haklara sahip olmalarını sağlamaktadır. Böylece din, ırk, mezhep ya da ekonomik statüsünden dolayı oluşan eşitsizliği gidermeye çalışmaktadır. Sosyal devlet yasal düzenlemelerle de hem iş hem de sosyal hayatı dengelemeye çalışmaktadır (Yıldız Çakır, 2016: 13-14). Ortadan kaldırılan farklılıklar ile toplumsal kalkınma ve gelişmenin de önü açılmış olmaktadır. Böylece uygulanan sosyal politikalar doğrultusunda toplumdaki sosyal dengenin kurulması amaç edinilmiştir (Kalkışım, 2015: 26). Sosyal devlet oluşabilecek sosyal ve ekonomik farklılıkları en alt seviyeye çekerek her vatandaşın insanca yaşam standardına ulaşabilmesi için sosyal dengeyi kurmaktadır. Dengeyi sağlamak için de güçlü-güçsüz, emek-sermaye, din, mezhep, aile, sınıf gibi meydana gelebilecek ayrımcılıklar engellenerek toplum içinde bir düzen oluşturulması amaç edinilmiştir (Çuhadar, 2022: 27). Aslına bakıldığında sosyal devlet, toplum içinde oluşabilecek haksızlığı gidererek sosyal dengeyi korur. Böylece daha huzurlu bir toplum sağlanarak bütünlük temin edilebilmektedir.

2.1.2.6.Ekonomik Büyüme ve Kalkınmayı Sağlamak

Ekonomik büyüme ve kalkınmanın sağlanması sosyal devletin temel amaçlarındandır. Sosyal devletin, keynesyen politikalar doğrultusunda eğitim seviyesini arttırması, sağlık, güvenlik, kültürel alanda refah seviyesini arttırması ve diğer alanlara da sirayet ederek ekonomik alanda büyümenin ve de kalkınmanın sağlanması hedefleri

arasındadır (Şahin, 2020: 9). Ekonomik anlamda büyüyen ülkenin, milli gelirinde de büyüme olduğu görülmektedir. Bu sebeple ülkede kişi başına düşen gelirin aynı zamanda ekonomik alandaki gelişmişlik düzeyinin de göstergesidir. Bu bağlamda vatandaşların insan onuruna yaraşır şekilde yaşayabilmeleri hem ekonomik hem de sosyal açıdan iyi durumlara gelebilmeleri için ülkenin ekonomik alanda büyümesi ve kalkınması önem arz etmektedir. Sosyal devlet de bu durumu gerçekleştirebilmek adına gerekli ortam ve koşulları sağlayarak istihdam, eğitim, sağlık gibi alanları geliştirmeye çalışmaktadır (Çuhadar, 2022: 27-28).

Genel olarak bakıldığında gerek sosyal gerekse ekonomik alanda gelişimin sağlanması ile birlikte vatandaşların alım güçlerinde artış olabilmesi adına çalışmaların yapılması gerekmektedir. Böylece daha huzurlu ve mutlu bir toplum meydana gelir. Sosyal devlet anlayışını uygulayan bir devlet, vatandaşına ekonomik, sağlık, eğitim, sosyal gibi birçok alanda hizmet sunmak için çalışmalar yapmakta olduğu görülmektedir.

2.2. Sosyal Politikanın Tanımı

Sosyal politika kavramı ilk olarak, 19. yüzyılın ortalarında Almanya’da Profesör Wilhelm Heinrich Riehl tarafından kullanılmıştır. Sosyal politikanın bir bilim dalı olarak ortaya çıkaran kişi olan Alman Otto von Zwiwdineck Südenhorst sosyal politika konusunda yazdığı “Sosyal Politika” adlı eseri ile sosyal politikanın bir bilim dalı olmasını sağlamıştır. Türkiye’deki sosyal politika kavramına bakıldığında bu kavram ilk olarak “İktisadiyat” dergisi ile 1917 yılında Ziya Gökalp tarafından kullanıldığı görülmektedir. 1933-1934 tarihleri arasında ülkemizde olan Üniversite Reformu ile Alman profesörler, özellikle de Prof. Dr. Gerhard Kessler, tarafından Türk terminolojisine girişi sağlanmıştır (Onar, 2020: 4). Bu bağlamda sosyal politikanın içeriğinin hem incelenmesi hem de yorumlanması 19. yüzyılda başladığı ifade edilmektedir (Mahmudov, 2022: 2).

Sosyal politikaya, kavram ve içerik açısından bakıldığında sosyal politikanın en çok tartışılmış konulardan biri olduğu görülmektedir. Sosyal politika kavramı, Kıta Avrupası’nda “sosyal politika” (social policy), Kuzey Amerika’da ise daha çok “sosyal refah politikası” (social welfare policy) olarak kullanılmaktadır (Ersöz, 2003: 119-120). Türk literatüründe ise geçmişte “sosyal siyaset”, “toplumsal siyaset”, “içtimai iktisat”, “içtimai siyaset” gibi kavramlara eş değer anlamlarda kullanıldığı görülse de uluslararası özellikle de Avrupa Birliğinin resmi belgelerinde “sosyal politika” şeklindeki ortak kullanımı ile beraber kavram terminolojik açıdan yaşanan

farklılaşmalarda giderek azalmanın meydana geldiği görülmektedir (Yuvalı, 2020: 48-49).

Sosyal politika kavramını anlayabilmek için dönemin şartlarını göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Bazı araştırmacılara göre Sanayi Devrimi'nin bir ürünü olarak ortaya çıktığı, bazı araştırmacılara göre de sosyal adalet ve eşitlikle birlikte refah düzeyini arttırmaya yönelik daha kapsamlı ekonomi politikalarına sosyal boyut kazandırarak ekonomide gerçekleşen aksaklıkları gidermeye çalışan bir bilim dalı olarak görülmektedir (Gülbeyen, 2020: 7). Sosyal politikanın toplumsal eşitsizlikleri ortadan kaldırma, insanı ve toplumu oluşabilecek belirsizlik durumundan kurtarma, tehlikeler karşısında koruma ve güvence altına alma süreci olarak da tanımlandığı görülmektedir (Çelik, 2010: 66). Tarihi akışa bakıldığında sosyal politikanın ortaya çıkmasına sebep olan olaylardan ilki Fransız ihtilali, diğer olay ise Sanayi Devrimi olarak ifade edilmektedir. Fransız İhtilali ile fikirlerin ortaya çıktığı, Sanayi Devrimi ile de hem ekonominin hem de politikanın ortaya çıktığı savunulmaktadır. Görüldüğü üzere sosyal politikanın bir bilim dalı olarak meydana gelmesine ortam hazırlayan olay Sanayi Devrimi'dir. Sanayileşmenin de etkisi ile birlikte sosyal sorunlar da hızla artış göstermiş ve bu sebeple de sosyal politikanın bir bilim dalı olarak literatürde çıkmasına etken gösterildiği söylenmektedir (Politika, 3). Genel olarak bakıldığında sosyal politika uygulamalarının insanlık tarihi kadar eski olduğu bilinmektedir. Çünkü insanın olduğu yerde genellikle sosyal alanda sorunlar meydana gelmiş ve bunların çözümü için de alternatifler aranmıştır (Kalkışım, 2015: 32). Bu doğrultuda sosyal politika, ekonomi politikası ile beraber devletlerin önemli bir parçası haline gelmiştir. Vatandaşların çıkar ve ihtiyaçları doğrultusunda toplumun sosyal alandaki gelişiminin yönetilmesi devletin ayrıcalıklı olduğu bir konu olarak görülmektedir (Tsaurkubule ve Zhukovskaya, 2023: 89).

Sosyal politika, vatandaşların ve toplumun refahıyla ilgilenerek zamanla büyümüş ve daha da geniş bir alana yayılmıştır. Sağlık, barınma, sosyal hizmet ve eğitim ile birlikte istihdam alanlarında politikalar geliştirmiştir (Alcock, 2014: 1-2). Devlet topluma dair, toplumla alakalı birtakım hedefler koyar ve bunları gerçekleştirebilmek için de yol ya da yollara başvurur. Böylece alınan kamusal kararlar ve uygulamalar da sosyal politikayı oluşturur (Altan, 2004: 3).

Sosyal politika, toplumda adaleti sağlayan, sınıf çatışmalarını ortadan kaldırmak için önlemler alan, uyum ve barış bilimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Dar anlamda endüstrileşmeyle başlayıp, sınıflar arası ortaya çıkan düzensizliği gidermeye çalışmış ve işçi-işveren arasındaki ilişkinin düzenlenmesini hedef almıştır. Geniş anlamda da sosyal

politika, daha çok toplumsal hayatta ortaya çıkan tüm sorunlara karşı çözüm önerileri oluşturan bir yapı şeklinde olduğu ifade edilmektedir (Yıldız Çakır, 2016: 6-7).

Bazı araştırmalarda devletin, sosyal refah oranlarının daha yüksek seviyelere ulaşmasının göstergesi, yapılan sağlık harcamalarına bağlı olduğu ifade edilmektedir (Reynolds ve Avendano, 2018: 72).

Sosyal politika terimini bir başka şekilde açıklamak gerekirse, riskin azaltılması konusunda bireylere yardım sağlayan, yoksulluğu azaltan, mesleki alanda eğitim ve yeniden öğretim veren ve sağlık alanında hizmetler sunan, işsizlik, emeklilik gibi birçok alanda yapılan politikaları kapsayan bir yapı olduğu belirtilmektedir (Marques, 2016: 4).

Sosyal politika ile ilgili yapılan bazı diğer tanımlamalar ise şu şekildedir (Aydın, 2018: 41):

- Sosyal politika, devletin sosyal şartlarına ve imkânlarına müdahale etme şeklidir.
- Titmuss sosyal politikayı, çalışanlar, emekliler, kadın ve çocuklar gibi zayıf grup içerisinde olanlar için hem yarar hem de refah amaçlı bir yaklaşım olarak daha fazla yararın ve refahın sağlanması yolunda bir araç olarak görmüştür.
- Marshall ise sosyal politikayı hizmet ve gelirin sağlanması sureti ile vatandaşların refah durumunu direkt olarak etkileyen hükümet politikaları olarak tanımlamıştır.
- Hagenbuch, sosyal politikanın toplum içindeki tüm vatandaşlara minimal standartın ve belirli fırsatların sunulması amacıyla olduğunu ifade etmektedir.

Yapmış olduğu bir diğer tanımında da sosyal politikayı, toplumsal risklerin kurumsal idaresi şeklinde tanımlamaktadır. Bu bağlamda yapılan tanımlamalardan yola çıkarak oluşan genel özellikleri şu şekilde sıralamak mümkündür (Aydın, 2018: 42):

- Sosyal politikalar ile vatandaşlara refah sağlanması amaç edinilmiştir.
- Sosyal politikalar ile gelir dağılımında yeniden düzenlemeler yapılarak, önlemler alınır.
- Sosyal politika, toplumsal düzenin korunması ve sosyal adaletin de devamlılığı açısından uygulamalar yapar.
- Sosyal politika, alanındaki alınan önlemleri genellikle devlet eliyle gerçekleştirir.
- Bugün bakıldığında da sosyal politika, alanındaki yapılan uygulamaları daha çok yerel yöntemler ile gerçekleştirir.

Genel olarak bakıldığında devletler, vergilendirme yoluyla kaynak elde eden ve bunu sağlamaya çalışan kuruluşlardır. Bu kapsamda devletlerin zorunlu olarak ekonomik politikalarının olduğundan da bahsetmek mümkündür. Sosyal politikayı en geniş çerçevede tanımlamak gerekirse de; grupların, sosyal statülerini ve yaşam kalitelerini etkileyen devlet faaliyetleri şeklinde ifade edilmektedir. Toplumda aile ve bireylerin de olması sebebi ile devletlerin her zaman sosyal politikalarının mevcut olduğunu söylemek doğru olacaktır. Sosyal politikalar, 19. ve 20. yüzyılların modern ulusal devletlerinde ön plana çıktığı düşünülmektedir. 1880’li ve 1902’li yıllarda ise Avrupa, Amerika ve Avustralya’da emeklilik programlarının başlatıldığı ifade edilmektedir. Yaşlılık, işsizlik ya da ailenin geçimini sağlayan kişinin kaybı gibi durumlara karşı ekonomi alanında politikalar üretilmiş ve bu durumun birçok ülkede de yayıldığı görülmektedir. Son olarak sosyal politikaların kökeni, yayılımı ve etkileri hakkında birçok sosyal bilimciler çeşitli argümanlar geliştirmektedirler (Skocpol ve Amenta, 1986: 131-132).

R. Pinker’a göre sosyal politika modelleri aşağıda gösterildiği şekilde belirlemiştir (Mahmudov, 2022: 4-5):

- Artık model; sadece muhtaç durumda olan vatandaşlara yardım edilmesi ve sosyal yardımların yalnızca en muhtaç kesime ulaştırılması gerekliliğini savunmaktadır.
- Kurumsal model; devlet, herkesin ihtiyaçlarını karşılamak için mevcut kaynakları kullanır. Fakat bu model pek de verimli bir model olarak görülmemektedir.

Sosyal politikanın hem dar hem de geniş anlamlarını kısaca özetlemek bağlamında daha anlaşılır olması için bir tablo oluşturulmuş ve bu tablo aşağıda belirtilmiştir:

Tablo 1. Sosyal politikanın tanımı

Dar Anlamda Sosyal Politika	Geniş Anlamda Sosyal Politika
Sanayi Devrimi ile meydana gelen iş hususunu temelinde bulundurur.	Daha çok geçmiş dönemlerdeki toplumsal problemlerden, sanayi sonrası toplumun sosyal problemlerine kadar olan geniş çaplı bir alana sahiptir.
İş yaşamındaki problemleri emek-sermaye şeklinde değerlendirir.	Sosyal problemlere ve iş hayatındaki ilişkilere daha kapsamlı yaklaşır.
Yalnızca iş yaşamından meydana gelen sorunları, temelinde işçi statüsü olarak çalışanları konu olarak belirler.	Sosyal hayatın bütün alanlarını inceleyerek sosyal problemlerin tümünü konu edinir. Yalnızca işçileri değil tüm çalışanları kapsar.
İktisadi sistemi kapitalist sistem olarak kabul ederek bunun sürdürülebilmesi için çalışmalar yapar.	Ekonomik alanda yaşamın tamamını içine alan alanları inceleyerek sosyal problemlerin tümünü konu edinir. Yalnızca işçileri değil tüm çalışanları kapsar.
Siyasal düzenle ilişkiler genel oy hakkı ile sınırlandırılmıştır.	Siyasal düzenin önemli bir parçası haline gelecek olan aktörlerin oluşturulmasına katkı sağlanır.

Kaynak: (Kabasakal, 2023: 6)

Tablo 1 incelendiğinde dar anlamda sosyal politika, Sanayi Devrimi ile ortaya çıkmıştır. Geniş anlamda incelendiğinde aslında çok eski zamandan beri var olduğu görülmektedir. Dar alanda daha çok işçi işveren üzerinden politikalar yapılsa da geniş anlamda daha kapsamlı politikalar oluşturulmuş olup sosyal politika, hayatın her alanındaki kesime hitap etmiştir. Siyasal alanda düşünüldüğünde dar anlamda sosyal politikanın genel oy hakkı ile sınırlandırıldığı görülmektedir (Kabasakal, 2023: 6).

Özetlemek gerekirse sosyal politika zamanla gelişerek daha kapsamlı alanlara ulaşmıştır. Sosyal politikanın ortaya çıktığı ülkelere göre yapılan tanımlamalar o bölgenin koşullarına göre değişiklik göstererek şekillenmiştir.

Son yıllara bakıldığında dünya çapında sosyal politikalar alanının önemli gelişmelere sahne olduğu görülmektedir. Sosyal politika alanları, değişim ve dönüşüm olarak gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ortaktır. Ancak gelişmiş ülkelerin yaşadığı değişim ekonomi kapsamında çokça gelişmişlik göstermektedir. Gelişmekte olan pek çok ülkede sosyal politikalar, otoriter rejimler döneminde ortaya çıkmış olduğu görülmektedir. Bu kapsamdaki büyük farklılıklar, programlar ve faydaların seviyesi şu zamana kadar mevcut çalışmalar tarafından hesaba katılmamıştır (Mares ve Carnes, 2009: 105-110).

Sonuç olarak, sosyal politikanın oluşumuna bakıldığında toplumların oluşmaya başladığı dönemden itibaren sosyal politikaların var olduğu görülmektedir. Sanayi devrimine kadar olan süreçteki sosyal politika, dini kurumlar, aileler ve sivil örgütler tarafından yürütülen birer sosyal faaliyet olarak görülmektedir. Ancak daha sonraki

dönemlerde sosyal politika kavramlaşmıştır. Sosyal politika, ilk olarak sanayi devrimi ile ortaya çıkan işçi ve işveren arasında yaşanan sorunları çözüme kavuşturmayı amaç edinmiştir. Sanayileşme arttıkça sanayileşmeden kaynaklı ortaya çıkan toplumsal sorunları çözüme kavuşturmayı amaç edinerek daha kapsamlı ve toplumun her kesimine yönelik çalışmaların yürütülmesi haline gelen bir sosyal politika ortaya çıkmıştır. Sosyal politika kavramı ortaya çıktığı dönemlerde daha sınırlı iken, bugün bu kavramın toplumun tamamına yönelik daha kapsamlı çalışmalara yöneldiği görülmektedir (Yeşilyurt, 2023: 11). Söylenebilir ki sosyal politika ekonomi politikasının ayrılmaz bir parçasıdır (Tsaurkubule ve Zhukovskaya, 2023: 89).

Günümüze kadar geçen süreç içerisinde sosyal politika kapsamının sürekli genişlediği görülmektedir. Şöyle ki, ilk zamanlarda sadece “işçi statüsü” kapsamında çalışanlar sosyal politikayı kapsarken, zamanla bu alan giderek genişlemiştir. Bu bağlamda Sosyal politikanın kapsamına giren kesim ve sosyal politikanın özellikleri detaylı olarak aşağıda belirtilmiştir (Altan, 2004: 5-6):

- Toplumlarda bağımlı statü gruplarında görev yapmakta olanların iş ile olan ilişkileri ve hayatta korunmalarına dair ileri sürülen bütün politikalar sosyal politikanın konusunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda sosyal politikalarla korunmaları amaçlanan kesimler; memurlar, işçiler, ya da bağımlı statü grubu altında çalışanların tümü, kamu ya da özel kesimde çalışan ayrımı yapılmaksızın her kesim şeklinde sıralamak mümkündür.
- Günümüzde ekonomik açıdan gücü olmayan, yetersin olan kesimler de sosyal politika kapsamı içinde değerlendirilmektedir. Eğer bireylerin düzenli, yeterli ve sürekli bir gelir güvenceleri yok ise bu bireyler ekonomik açıdan güçsüzdür. Bu doğrultuda örnek göstermek gerekirse; işsiz olanlara beslenme, barınma, ticari açıdan yetersiz olan esnaflara araç ve gereç ihtiyaçlarını gidermek gibi konular sosyal politikanın çalışma konuları olarak örnek verilmesi mümkündür.
- Günümüzde hem toplumsal hayatta hem de çalışma hayatında olan bakım ve gözetim gerektiren kesimler mevcuttur. Çocuklar, kadınlar, yaşlılar, engelliler, gençler, kimsesizler gibi grupların içinde olan özel bakıma ve gözetime ihtiyaç duyan kesimler de sosyal politika çalışma konusuna girmektedir.

Sosyal politika esas olarak sosyal ve ekonomik ilişkileri yansıtmalı, çeşitlilikleri dikkate almalı ve son olarak da devletin iç politikasının ayrılmaz bir parçası olarak görülmelidir (Mahmudov, 2022: 7).

Genel olarak sosyal politika, bir ülkenin tüm vatandaşları için uygulansa da özellikle korunma ve barınma ihtiyacı olan vatandaşlar için, koruyucu, güçlendirici, sosyal adaletin ve eşitliğin sağlanması hususunda bir işlevinin olduğunu söylemek mümkün olacaktır. Sağlık, eğitim, sigorta, çalışma hayatı, sosyal hizmetler gibi çok geniş alanları kapsayan konular sosyal politikanın kollarını oluşturmaktadır. Bu sebeple bir ülkede yaşayan insanların sağlıklı bir hayat sürdürebilmeleri adına sosyal politika uygulamaları büyük derecede öneme sahip olduğu aşikârdır (Çoban ve Özbesler, 2009: 33).

2.2.1. Sosyal Politikanın Amaç ve Araçları

Sosyal politikanın amaçları; ulusal refahın artırılması, yaşam standardının yükseltilmesi, çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve sosyal adalet ilkelerinin uygulanmasıdır. Ülke, büyüyen bir ekonomiye sahipse sosyal politika uygulamaları da o yönde doğru orantılıdır ve sosyal politika araçlarını da daha etkin kullanır. Aynı zamanda sosyal politika toplumun sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyinin de bir göstergesidir. Toplumun bazı kesimleri örneğin; engelliler, yoksullar, emekliler devlete ihtiyaç duymaktadırlar. Bu bağlamda devlet, sosyal politika yoluyla gelir dağılımı alanında müdahalede bulunur (Tsaurkubule ve Zhukovskaya, 2023: 88).

Sosyal politikanın amaçlarını kısaca belirtmek gerekirse, şu şekilde sıralamak mümkündür (Demir, 2021: 28; Şahin, 2020: 12-13; Politika, 7):

- Sosyal politikanın ilk ve genel olarak amacı, refah seviyesinin yükseltilmesi, en önemli amacı ise, sosyal refahı sağlayarak refahlık durumunu geliştirebilmektir.
- Sosyal adaletin tüm vatandaşa sunulabilmesi için çalışmaların yapılması.
- Kişisel muhtaçlıkla birlikte psiko-sosyal sorunların meydana gelmesi halinde ihtiyaç sahibi kişilere sosyal güvenlik kapsamında hem maddi hem de manevi desteğin verilmesi.
- İktisat alanda hayat standartlarının altında yaşayan bireylere sosyo-ekonomik taraflarının düzeltilmesi adına destek sağlanması.
- Adalet ve barış dolu bir ortamın devamlılığı için refah toplum inşa edilmesi,
- Fırsat eşitliği ilkesini dikkate alarak insan onuruna yakışır bir yaşam sunabilmek adına çalışmaların yapılması.
- Toplum içerisinde sosyal bütünleşme ve gelişmeyi hayata geçirerek sorumluluk duygusunun geliştirilmesi için çalışmaların yapılması.
- Toplumun genelinde sosyal ahlak kurallarının geçerlilik hali kazanması için sosyal pedagojik uygulamalara yer verilmesi.

- Kamusal ya da sivil alanlarda sosyal dayanışma fikrinin benimsenmesi için çalışmaların yapılması.
- Toplumda oluşan her türlü sosyal risklerle karşı karşıya kalan bütün kişilerin güvence sistemi içerisine alınması.
- Eğitim olanaklarını yaygın hale getirebilmek, eğitim kalitesini iyileştirebilmek, sağlık hizmetlerinde kaliteyi yükseltebilmek adına toplumsal kesimin sosyal refaha ulaşabilmesi için çalışmalarda bulunabilmek sosyal politikanın amaçlarındandır.

Sosyal politikanın amaçlarına bakıldığında toplumun her kesimindeki bireyleri kapsaması, insanların daha da onurlu yaşamaları için çalışmalar yapması ve yapılan bu politikaların da ileri düzeyde olması o devletin sosyal bir devlet olması alanında başarılı bir devlet rolü olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda insanların daha onurlu ve sosyal alanda daha güçlü bir duruma gelebilmesi adına sosyal politikaların daha da genişletilip, geliştirilerek hayata geçirilmesi ve rol model olunması çok önem taşımaktadır.

Sosyal politikanın amaçlarına ulaşabilmesi için devletin, yerel yönetimler tarafından destek görmesi gerekmektedir. Bu hususta yerel yönetimlerin önemi büyüktür (Koç, 2015: 18).

Sosyal politikanın görevlerinden biri de ekonomik kalkınmayı desteklemektir. Sosyal refaha olan tutumlardaki durum, vatandaşların sosyal politikayı ne derecede takdir ettiğini göstermekte ve özellikle de hükümetin sosyal politika alanındaki tedbirleri nasıl değerlendirdikleri ile alakalıdır. Unutulmamalıdır ki iyi işleyen bir toplum için hükümet politikalarında vatandaşların görüşleri dikkate alınır. Sosyal politikanın etkili hizmet sunabilmesi için vatandaşlar tarafından kabul edilmesi gerekmektedir. Sosyal refaha yönelik tutumlar ise ulusal sosyal politika düzeyiyle ilişkilidir. Sosyal refaha yönelik tutum kavramı, devletin sorumluluğuna gönderme yapmaktadır. Sosyal politikaya yönelik tutumlar, sosyal refahla ilgili görüşler, yoksulluk ve gelir eşitsizliği ile ilgili vatandaşın tutumu yürütülen politikalar için önem arz etmektedir (Toikko ve Rantanen, 2015: 30-31).

Sosyal politika, yönelmiş olduğu amaçlar doğrultusunda belirli birtakım araçlar kullanır. Şöyle ki sosyal politika, toplumun refahını arttırmak, eşitsizliği gidermek ve sosyal sorunları çözebilmek için bazı araçları kullanmaktadır. Bu da genellikle devlet eliyle sağlanmaktadır (Veyis, 2024: 26). Devletler, her türlü sosyal sorunlarla mücadele edebilmek için birçok araca sahiptir. Bu araçlar ulusal ve uluslararası boyutta olmakla birlikte ülkenin yapısına, zamanına ve gereklilik durumuna göre değişiklik göstermektedir. Sosyal politika araçları hem ulusal hem de uluslararası bağlamda

değerlendirildiğinde 20. yüzyılda daha da önem kazandığı görülmektedir (Alan, 2024: 26-27). Sosyal politikanın başlıca araçlarını da şu şekilde belirtmek doğru olacaktır: Sosyal sigortalar, sosyal yardımlar, sosyal hizmetler, sosyal tazmin olarak sıralamak mümkündür (Demir, 2021: 29-31). Sosyal politikanın teorik amaçları olan; barış, adalet, eşitlik de gerekli araçlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Alan, 2024: 27). Görüldüğü gibi sosyal politikaların da diğer bütün teorik düşünceler gibi hayata geçebilmesi için birtakım araçlara ihtiyaç duyar. Böylece kendine özgü şekilde araçlar kullanarak sosyal politikanın hayata geçirilmesini sağlamış olur (Yenihan, 2017: 181).

Genel olarak insanoğlunun hayatını ve neslini devam ettirebilmesi için yeme, içme, giyinme, barınma ve korunma gibi temel ihtiyaçlarını karşılayabilmesi ile mümkün olduğu bilinmektedir. Bu temel gereksinimleri toplumun büyük çoğunluğu giderebilmektedir. Bu ihtiyaçları karşılayamayan kesim yoksul veya fakir olarak adlandırılmaktadır. Toplum hayatındaki ahengin bozulmaması için de tabakalar arası bağlantının kopacak kadar birbirinden uzaklaşmaması gerekmektedir. Bu bağlamda bireylere ve ailelere minimum gelirin garanti edilmesi; hastalık, işsizlik, yaşlılık ve evsizlik gibi problemler yaşayan tüm vatandaşlara sosyal hizmetlerin en iyi standartlarda ve en etkili şekilde sunulması gerekmektedir. Çaresizliğin, suçlu davranışların, sosyal çatışmaların azaltılması ve sosyal gerginliğin büyük politik problemler durumuna ulaşmadan önlenmeye çalışılması sosyal politikanın temel hedefleri arasında sıralamak mümkündür. Sonuç olarak; ulusal ekonomi tüm yurttaşlara zenginlik üretmeli, var olan kaynakların adilce paylaşımı sağlanmalı ve insani gelişmeye hız kazandırılması için gayret gösterilmelidir. Yoksul nüfusun tamamını içine alan sosyal politikalar üretilmediğinde, insanlar temel gereksinimlerini karşılama konusunda zorluk çektiklerinde gerek suç oranlarında gerekse eğitimsizlik konusunda artış gözlemlenmesi kaçınılmaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır (Yolcuoğlu, 2012: 153-157).

3. TÜRKİYE’DE SOSYAL BELEDİYECİLİK VE UYGULAMALARI

3.1. Sosyal Belediyeciliğin Tanımı

Yerel yönetimlerin en önemli birimlerinden olan belediye hem uygulama hem de kavramsal açıdan köklü tarihi geçmişe sahiptir. ‘‘belediye’’ kelimesi ilk olarak Osmanlı Tanzimat dönemi ile beraber kullanıldığı görülmektedir. Türkiye’de belediyeler alanında önemli çalışmaları olan Osman Nuri Ergin, belediyeciliği; ‘‘Devletin kanunlar çerçevesinde belirtmiş olduğu çizgiyi aşmadan, belirli bir bölgede oturan halkın, iş başına gelmiş bulunan vekiller aracılığıyla ihtiyaçlarını karşılayarak, sorunlarını çözmeleridir.’’ şeklinde ifade etmektedir. Günümüzdeki belediyeciliğin anlamına bakıldığında ise, belediyenin oluşabilmesi için yerleşik bir halde bulunan insan topluluğunun olması gerektiği şeklinde ifade edilmektedir (Sanuk, 2019: 7). Belediyeler sadece alt yapı hizmeti veren bir kurum değildir. Aynı zamanda belediyelerin sosyal ve kültürel alanlara birçok katkısı bulunmakla birlikte bu alanlarda da görevleri mevcuttur. Belediyeler, halkın ekonomik ve sosyal alanda bilgilerine ulaşarak ihtiyaçlarını belirler. Böylece belediyeler, vatandaşa daha çok yaklaşarak daha verimli hizmet sunabilme imkânı sağlamış olmaktadır (Şahin, 2020: 22-24).

Belediyeler, merkezi yönetim için bir seçenek değil, tamamlayıcı bir kol olarak görülmekte (Şimşek, 2023: 6) ve bölgenin sürdürülebilir kalkınması adına hem çevresel hem de sosyal sorunları yöneterek, belediyelerin vatandaşlarının yaşam kalitesini iyileştirmede önemli bir role sahip olduğu bilinmektedir (Botta, Comoglio ve Petrosillo, 2013: 1073). Belediyelerin organları ise şu şekildedir: Belediye meclisi, belediye encümeni ve belediye başkanı şeklindedir (Parlak, 2020: 221).

Belediye kelimesi Arapça kökenli ‘‘beled’’ kelimesinden türetilmiştir. Anlamına bakıldığında kent, memleket ve yerleşik hayat kelimelerine denk gelmektedir. Belde kelimesi, genel olarak bütün belediye örgütlenmelerini içine alan yerleşim alanı anlamını taşımaktadır. Türk Dil Kurumu belde kelimesini ise, ‘‘İlçeden küçük, belediye ile yönetilen yer’’ olarak tanımlamaktadır. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda da belde, ‘‘belediyesi bulunan yerleşim yeri’’ (m.3/c) olarak tanımlamaktadır (Çırakman, 2021: 19).

Belediyeler, ilk olarak yabancı tüccarlar ile elçilerin doğrudan etkisi neticesinde 1856 yılında İstanbul’da kurulmuş olup, sonraki belediyeler başlıca liman kentlerinde kurularak zamanla ülke geneline yayılmıştır (Ayman Güler, 2018: 303).

Belediye teşkilatının gerçek anlamda temelleri I. Meşrutiyet ile birlikte atıldığı ifade edilmektedir. 1877’de “Dersaadet Belediye Kanunu” ve “Vilayet Belediye Kanunu” adında iki kanunun onaylandığı görülmektedir (Parlak, 2020: 125-126).

1924 Anayasasının 85. Maddesinde de “Belediye” kavramından bahsedilmektedir. 1961 Anayasasında ise belediye başkanlarının seçimi ve seçimleri hususuna yer verildiği görülmektedir. 1982 Anayasasına bakıldığında 127. Madde ile önceki anayasal metinlere göre daha detaylı bir düzenleme yapıldığı ifade edilmektedir (Parlak, 2020: 125-130).

Genel olarak bakıldığında, yerel yönetimlerin arasında belediyeler en önemlisidir ve yaklaşık olarak da 150 yıllık bir geçmişe sahiptir. Belediye, il özel idaresi gibi Osmanlı’dan Cumhuriyet’e kadar gelen yerel yönetimlerimizdendir. 1930 tarihinde yürürlüğe giren 1580 sayılı Belediye Kanunu, önemli katkı sağlamış ve 75 yıl uygulandıktan sonra 3 Temmuz 2005 tarihinde kabul edilmiş olan 5393 sayılı Belediye Kanunu yürürlüğe girmiştir. Ayrıca 20 yıl uygulanmış olan 1984 tarih ve 3030 sayılı kanun yerine de 10 Temmuz 2004 tarihinde kabul edilmiş olan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu yürürlüğe girmiş ve uygulanmaya da devam etmektedir (Eryılmaz, 2022: 180-192).

1960’lardan 1990’lara kadar sanayileşmiş olan ülkeleri etkisi altına alan süreçler, refah sistemlerinde ekonomik kalkınmayı ve vatandaşlarının refahını destekleme konusunda yerel yönetimlerin rolünün önemsenmiş olduğu ifade edilmektedir. Daha etkili, daha demokratik ve daha sürdürülebilir olması açısından yerel yönetimlerin önem arz ettiği görülmektedir (Andreotti, Mingione ve Polizzi, 2012: 1925). Çeşitli bakış açılarına sahip birçok çalışmada da her türlü kamusal amacın gerçekleştirilebilmesi adına yerel ve bölgesel düzeydeki kurum ve temsilcilerin önemi konusunda birleşmiş oldukları görülmektedir (Sellers ve Lidström, 2007: 609).

Refah ya da sosyal belediyecilik anlayışının temellerine bakıldığında, 19.yüzyılın sonlarında gelişmiş olan “sosyal devlet” anlayışına dayanmakta olduğu görülmektedir. Sosyal belediyecilik; mahalli idarenin sosyal alanda planlanarak düzenlenmesi, bu çerçevede kamu harcamalarını konut, eğitim, sağlığın ve çevrenin korunması gibi hususları da içine alacak biçimde sosyal hedeflere yönelten, işsiz ve kimsesiz olanlara yardım sağlayan politikalar üretir. Bu bağlamda sosyal belediyecilik, sosyal dayanışma halinde sosyo-kültürel faaliyet ve çalışmaları hayata geçirebilmek ve gerekli altyapıyı sağlayabilmek için isabetli politikaların da üretilebilmesi adına bireyler ve toplumlar arasındaki zayıf ve aciz olan tabakayı sosyalleştirmesi birtakım görevlere sahiptir. Sosyal belediyecilik, toplumsal refah devletinin belediyeciliği olarak da tanımlanabildiği için,

toplumun menfaatinin öne çıkarıldığı, bu durumla beraber üretim araçlarının da mülkiyetinin ilke olarak kişilerde olduğu bir belediyeçilik anlayışını savunmaktadır. Sosyal belediyeçilik kavramını benimseyen bir belediye, ilk olarak bireylerin sosyal ve kültürel yapısını belirleyerek, kişilerin sosyal ihtiyaçlarına göre çalışmalar yapabilmelidir (Yıldız Çakır, 2016: 19). Devlet “sosyal devlet” uygulamalarını hayata geçirebilmek adına yerel yönetimlerden halka en yakın olan belediyelerden destek almaktadır. Son yıllarda da görülmektedir ki, bu hususta belediyelerin önemi artmıştır (Berkün, 2017: 582).

Sosyal belediyeçilik, sosyal devletin yükünü alarak sosyal hak anlayışını savunur ve toplum içindeki dezavantajlı durumda olan kesimler için eşit hizmetler sağlar (Çelik, 2014: 6). Yoksul ve muhtaç durumda olan vatandaşların günlük ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için yapılan yardımlar, eğitim, kültür ve sosyal alanda uygulanan sosyal hizmet ve faaliyetler de sosyal belediyeçiliği kapsamaktadır. Yapılan bu faaliyetlerin yasal dayanağı ise 5393 Sayılı Belediye Kanunu ve 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu’dur. Fakat yardıma muhtaç durumda olan vatandaşların sayısı fazla olması sebebi ile belediyeler maddi açıdan yetersiz kalmaktadır (Balcılar ve Çınarlı, 2020: 123). Bu bağlamda sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin geniş alanlara ulaşabilmesi için belediye bütçelerinin de yeterli olması gerekmektedir.

Sosyal belediyeçilik, sosyal devletin yerel anlamdaki yansımasıdır. Kısaca, vatandaşa sunulan sosyal alandaki mal ve hizmetlerle daha iyi bir hayat standardının oluşmasını sağlayabilmesi ve bütçede sosyal adaleti sağlayıcı bir şekilde katkı yapabilmesidir (Aygen, 2014:174).

Sosyal belediyeçilik, ekonomik açıdan durumu iyi olmayan kesimlere yapılan yardımların, bireylerin refah durumunu geliştirebilmek adına yapılan çalışmalar olarak algılanmaktadır. Oysaki asıl hedef, her talep eden kişiye yardım etmek değil, bireyleri yardıma muhtaç olmaktan çıkarmaya çalışmak ve toplumda ortaya çıkan davranış farklılıklarını en aza indirerek sosyal dokuyu düzene sokmaktır (Koç, 2015: 29).

Sosyal belediyeçiliği, toplumsal refah devletinin belediyeçiliği olarak da tanımlamak mümkündür. Bu bağlamda sosyal belediyeçilik, öncelikle toplumun çıkarları doğrultusunda hareket ederek sosyal ve kültürel alanlarda etkinlik ve faaliyetler düzenleyen, sağlık, eğitim alanlarında çalışmalar ve politikalar üreten, muhtaç durumda olan vatandaşlara yardım eden, alt yapı düzenini sağlayan, sosyal adaleti, güvenliği sağlayan ve her kesime adil davranan bir anlayışı temsil etmektedir (Yıldız Çakır, 2016: 19). Bu bağlamda sosyal belediyeçiliğin genel olarak amaçları aşağıda kısaca belirtmektir (Koçak ve Kavi, 2014: 36):

- Sosyal dayanışmayı ve entegrasyonu tesis eder.
- Sosyo-kültürel açıdan yapılacak olan faaliyetlerin gerçekleştirilebilmesi adına gerekli olan altyapı yatırımları yapar.
- Birey ve toplumsal kesim arasındaki azalan sosyal güvenlik ve adalet hususunu tekrar arttırmak için çalışmalar yapar.

Birçok ülkede belediyelerin, vatandaşlarının günlük yaşamları üzerinde büyük etkileri görülmektedir. Bu kapsamda çeşitli hizmetleri de sağladıkları için belediyeler, sosyal belediyeçilik alanında önemli bir rol oynamaktadır. Belediyeler, vatandaşlara daha yakın olmakla birlikte onların hakkında da daha iyi bilgiye sahiptirler. Bu sebeple belediyeler, devletin önemli bir parçası konumundadır. Böylece belediyeler insanlara, gerçek ihtiyaçlarını daha iyi karşılayabilecekleri birçok hizmetler sunmaktadır. Ayrıca belediyelerin, vatandaşlarına sağlık, eğitim gibi alanlarda sağladığı hizmetler ve düşük gelirli ailelere sunduğu destekler ile geniş bir yelpaze doğrultusunda değerlendirildiğinde, belediyelerin sosyal hizmet sağlayan bir yapıda olduğu kabul görmektedir (Lo storto, 2020: 1-2). Belediyelerin uygulamış oldukları sosyal politikalar nüfusun büyüklüğü ile doğru orantılıdır. Bu bağlamda daha küçük belediyelerde insanlar daha küçük gelirlerle yaşayabilmektedirler. Ayrıca aile ve arkadaş bağlarının da daha kuvvetli olduğu görülmektedir. Genç neslin, büyük şehrin cazibesine kapılarak, iş ve eğitim amacıyla büyük belediyelere göç ettikleri görülmektedir. Bu durum neticesinde şehirlere ve daha büyük belediyelerin olduğu kentlere taşınanlar sosyal kırılganlığa ve risklere sebep olmaktadır. Neticede de büyük şehirlerin yaşam standartlarında daha büyük farklılıklar meydana geldiği görülmektedir (Lien ve Pettersen, 2004: 346-347).

Sosyal belediyeçiliğin başarılı olabilmesi için bazı faktörler vardır. Bu faktörler aşağıda sıralanmaktadır (Başaran ve Uçar, 2022: 326):

- Merkezi yönetimin fiili desteğinin olması.
- Belediye bütçesinin arttırılması.
- Vizyonu olan bir başkanın olması.
- Belediyenin vizyon sahibi personellere sahip olması.
- Ortak veri paylaşımı sağlanarak etkili bir sosyal belediyeçilik anlayışı ve sağlıklı şekilde sosyal belediyeçilik kapsamında hizmet sunulmasıdır.

Türkiye'deki 2025 yılına ait belediye sayıları ise aşağıdaki tabloda yer verilmektedir:

Tablo 2. Türkiye’deki belediye sayıları, 2025 yılı

2025 Yılı	Sayısı
Büyükşehir Belediyesi	30
İl Belediye Sayısı	51
Büyükşehir İlçe Belediye Sayısı	519
İlçe Belediye Sayısı	403
Belde Belediye Sayısı	400
Toplam	1403

Kaynak: <https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx>

Tablo 2’de sunulan 2025 yılına ait Türkiye’deki belediye sayıları Türkiye Mülki İdare Bölümleri Envanterinden sağlanan bilgiler doğrultusunda oluşturulmuştur.

3.1.1. Sosyal Belediyeciliğin Temel Fonksiyonları

Belediyeler, sosyal politikaları vatandaşlara daha iyi ulaştırabilmek adına sosyal belediyecilik alanında sürekli gelişme göstermektedir. Bu bağlamda da sosyal belediyeciliğin bazı temel fonksiyonları oluşmuştur. Bu temel fonksiyonlar aşağıda başlıklar halinde sıralanmaktadır.

3.1.1.1.Sosyalleştirme, Sosyal Kontrol ve Rehabilitasyon

Sosyalleşme, toplumun bir parçası durumuna gelerek bireylerin, aile, okul gibi toplumsal birimlerin ve genel olarak da yaşamakta olduğu kültürel çevrenin kendisinden beklemiş olduğu biçimde davranmayı ve diğer kişilerle de uyum içinde hayatı öğrenme sürecidir. Bu anlamda belediyeler, sosyal eğitim işlevi gibi görev yapmaktadır. Böylece daha huzurlu ve mutlu bir toplum oluşturulması sağlanmıştır. Sosyal belediyeciliğin bir diğer önemli konularından birisi de vatandaşın rehabilitasyon konusudur. Günümüzde rehabilitasyon, genelde fiziksel bir rahatsızlığı olan veya kalıcı bir engellilik durumunda olan insanlar için uygulanan bir tedavi olarak bilinmektedir. Oysaki zamanla değişen ve gelişmelerden etkilenecek ruh sağlığı bozulmuş, suçlu bireyler, korunmaya muhtaç olan çocuklar, yaşlı, kadın gibi grupları da içine almaktadır. Bu gibi durumların yanında Aids, tüberküloz, kalp, böbrek hastaları, bağımlılar, kronik hastalıkları olanlar, uyum sorunu yaşayanlar, göçmenler, askerler, polisler gibi gruplara da sosyal rehabilitasyon tanımı yapıldığı görülmektedir (Koç, 2015: 31-32).

Belediyeler, koymuş oldukları kurallar karşısında aykırı davranış sergileyen vatandaşlara çeşitli yaptırımlar uygulayarak vatandaşların uygun davranmalarını sağlamaktadır. Böylece kural ve değerlerin aşılması hususunda sosyal kontrol mekanizması olarak işlev görmektedir (Berkün, 2017: 585-586). Sosyalleşme ve sosyal kontrol ile birlikte bireyler, toplumsal kuralları öğrenerek daha başarılı ve mutlu bir

hayat sürdürebilmeleri bağlamında olanaklar bulmaktadırlar. Böylece toplum daha güvenli ve sağlıklı bir duruma ulaşmış olacaktır. Bu doğrultuda toplumun rehabilitasyonu sağlanmış olacaktır. Yasaların da belediyelere vermiş olduğu yetkilerle beraber belediyenin sınırları içinde yer alan vatandaşlara yönelik düzen bozucu faaliyetler karşısında belediyeler tedbirler almaktadır (Kalkışım, 2015: 62-63).

Genel olarak görülmektedir ki yerel yönetim olarak belediyeler, vatandaşlara en yakın kamu kuruluşlarıdır. Bu sebeple de yerel halkın ihtiyaçlarına daha hızlı ve en iyi şekilde cevap verebilmektedir. Ancak kaynakların sınırlı olması nedeni ile sağlanan hizmetlerin daha verimli bir şekilde yürütülmesi zorlaşmaktadır. Bu bağlamda hizmetlerin verimliliğini sağlayan faktörler arasında, nüfus yoğunluğu, belediyenin büyüklüğü, eğitim seviyesi gibi sosyal ve demografik yapılar, işsizlik gibi ekonomik etkenler, coğrafi, yönetsel etkenler ve belediye başkanı gibi etkenler gösterilmektedir (Rios, Guillaman, Cifuentes-Faura ve Benito, 2022: 1104-1106). Kentte farklı kültürde olan bireylerin de uyumu ve sosyalleşmeleri adına belediyeler olumlu çalışmalar gerçekleştirmektedir. Böylece belediyeler, toplumun bütünleşerek daha mutlu, uyumlu ve kurallar çerçevesinde huzurla yaşayan bir toplumsal çevre oluşmasına katkı sağlamaktadır. Bu anlamda belediyelerin sağlamış olduğu eğitimler, seminerler, kültürel etkinlikler gibi faaliyetlerin de önemi büyüktür.

3.1.1.2.Mobilize Etme, Yönlendirme ve Rehberlik Etme

Belediyelerin önemli işlevlerinden birisi de toplumu yönlendirebilmek ve vatandaşlara rehberlik edebilmektir. Bu bağlamda belediyeler, tüketici danışma merkezi ve benzeri danışmanlık hizmetleri aracılığı ile sosyal kesime danışmanlık hizmeti sağlamaktadır. Böylece belediyeler, vatandaşı belirli gün ve olaylarda yönlendirerek, sorunlarını hangi kurumla çözebileceği konusunda onlara yardımcı olmaktadır (Şataf ve Mermer, 2017: 15; Ünlü, 2016: 72; Toprak ve Şataf, 2009: 16; Kırımlı, 2023: 60).

Belediyelerin sağlamış olduğu yönlendirme ve rehberlik etme hizmetleri kapsamında evlilik danışmanlığı, psikolojik terapi, hukuk danışmanlığı gibi birçok alanda vatandaşa hizmet sağlanmaktadır. Böylece belediyelerin daha bilinçli bireyleri topluma kazandırması açısından da önemli derecede hizmet sunmuş olduğu görülmektedir (Kalkışım, 2015: 63).

3.1.1.3.Yardım Etme ve Gözetme

Belediyeler asgari yaşam standardının altında olan vatandaşlarını kolaylıkla tespit ederek onlara yiyecek, giyecek, odun, kömür gibi yardımlar sağlamaktadır. Engelli

vatandaşlarına tekerlekli sandalye, öğrencilere ise kırtasiye yardımı yapmaktadır (Hekimoğlu, 2019: 37; Tanrıkut, 2022: 51; Koç, 2015: 34). Yapılan yardımlar çok yeterli olmasa da bireylerin temel ihtiyaçlarının bir kısmı karşılanmaktadır. Böylece muhtaç durumda olan vatandaşların ihtiyaçları giderilerek, onların toplumla daha uyumlu hale getirilmesi sağlanmaktadır.

3.1.1.4.Yatırım

Yerel yönetim olarak belediyeler, vatandaşların geçim sorunlarını tamamen çözemese de onların hayatlarını kolaylaştırmak amacıyla birtakım hizmetler sağlar. “Ekmek fabrikaları, tanzim satış mağazaları, aşevleri, sığınma evleri” belediyelerin sağlamış olduğu yatırım hizmetlerine örnek gösterilebilir (Toprak ve Şataf, 2009: 16).

3.1.1.5.Belediye-Halk Arası İletişim

Belediyeler halk ile iletişimini güçlü bağlar üzerine kurmak zorundadır. Halkın seçimleri doğrultusunda seçilen başkanlar, halk ile iletişimi sağlayarak, sundukları hizmetler doğrultusunda istek ve talepleri karşılar. İletişim hattı, şikâyet hattı, talep ve başvuru hatları gibi vatandaşlara sunulan hizmetler sayesinde halk ve belediye arasındaki iletişim gelişerek güçlenmiş olur (Onar, 2020: 22).

3.2. Sosyal Belediyeciliğin Tarihsel Gelişimi

Sosyal belediyecilik anlayışına bakıldığında, temellerinin 19.yüzyılın sonlarında gelişen “sosyal devlet” yaklaşımına dayanmakta olduğu görülmektedir. Sanayi Devriminden İkinci Dünya Savaşına kadar olan dönemdeki yerel yönetimler sadece yoksullara yardım şekliyle sınırlı kalmıştır. Bu dönemden sonra yerel yönetimlere daha geniş sorumluluklar verilmiştir. Böylece sosyal devlet anlayışı ön plana çıkmış ve yerel yönetimler bu alanda daha fazla söz sahibi olma sürecine hızlıca girmiştir. İkinci Dünya Savaşından sonra ise ulusal alanda planlanan sosyal politikalar, yerel yönetim tarafından mahalli düzey doğrultusunda hayata geçirilmiştir (Ünlü, 2016: 69).

21.yüzyıla bakıldığında teknolojinin ve küreselleşmenin de etkisiyle ortaya çıkan durumda ülkeler eskiyle kıyaslandığında, yerel yönetimlerin daha da önemli bir kurum haline geldiği görülmektedir. Bu durum karşısında halk daha fazla etkin rol alarak yerel alanlar oluşturmuş ve bu alanların daha fazla güçlenmesini sağlamıştır (Hekimoğlu, 2019: 35). Görülmektedir ki, 1980’lerden sonra sosyal belediyecilik kavramı gelişmiş ve günümüzde de ön plana çıkmıştır. Teknolojinin de ilerlemesi ile sosyal belediyecilik olumlu olarak daha da güçlenmiştir (Kabasakal, 2023: 18-19).

Uluslararası alanda sosyal belediyeçilik anlayışını ön plana alıp düzenleyen ilk metnin Avrupa Kentsel Şartı olduğu görülmektedir. Yayımlanan bu Avrupa Kentsel Şartının içeriğinde ise kentsel haklar hususunda ilkeler bulunmaktadır (Karaağaç, 2017: 36).

Osmanlı Devleti'nde modern belediye oluşumu 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi ile gerçekleşmiştir. Osmanlı Devletindeki belediye kuruluşları mali açıdan yeterli olmadığı gibi personel açısından da yetersizdi ve bu kuruluşların denetimi pek söz konusu değildi. Birinci Meşrutiyette, belediye kurumunun hukuksal olarak temellerinin atıldığı görülmektedir. İkinci Meşrutiyet döneminde ise belediyeler önceki dönemle kıyaslandığında tüzel kişilik kazanmalarına rağmen yine de merkezi yönetimin baskılarından kurtulamamış ve merkezi yönetime daha da bağımlı hale gelmiştir. Bu durum günümüz yerel yönetimlerinde de hala devam etmektedir (Sanuk, 2019: 26-28). Osmanlı Devleti'nde loca ve vakıflar tarafından yürütülen sosyal alandaki hizmetler artık büyüyen şehirler ve savaşlar neticesinde ortaya çıkan sıkıntılar karşısında yeterli olamamış ve yapılan reformlar ile birlikte bu durum üzerinde düzenlemeler yapılmıştır (Kırımlı, 2023: 61-62).

Ülkemiz kapsamında bakıldığında, 1950'li yıllarda artan kentleşme süreci ile beraber kentlerde nüfus kalabalıklaşmış ve kentleşme hız kazanmıştır. Bu sebeple de belediyeler sosyal alanda görev yapmak yerine daha çok kentsel altyapı hizmetlerine yönelmiş, kültür, sanat ve eğitim gibi hizmetler ise geri planda bırakılmıştır. Ayrıca kaynak yetersizliği ve ilgisiz kalınması neticesinde sosyal alanda hizmetler merkezi yönetimler tarafından gerçekleştirilmekteydi. Sosyal belediyeçilik anlayışının belirtilerine bakıldığında Türkiye'de 1990'lı yıllarda görülmektedir (Ünlü, 2016: 70).

2000'li yıllarda oluşan toplumsal ve idari dönüşüm, yasal anlamda karşılık bulmuştur. Bu dönemlerde belediyeler, düzenlenen yasalarla birlikte bir aşamaya geçip belediyelerin hizmet anlayışı güçlenmiştir. Bu durum sosyal yardım ve hizmet alanlarına yansımıştır. Kanun kapsamında sorumluluk ve yetkilerinin genişlemesi belediyelerdeki sosyal belediyeçilik uygulamalarını daha da yaygın duruma getirmiştir (Demir, 2021: 61).

3.3. Sosyal Belediyeçiliğin Yasal Dayanağı

Ülkemizde sosyal belediyeçilik uygulamaları 5393 Sayılı Belediye Kanunu ve 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu çerçevesince uygulanmaktadır. Diğer yerel yönetim birimlerinden biri olan İl Özel İdaresi mevzuatı ise sosyal politikalar kapsamında çeşitli düzenlemeler içermektedir. İlk olarak bahsi geçen bu kanunlar başta

olmak üzere, son dönemde yapılan düzenlemelerle belediyelere sosyal belediyeçilik alanında birçok yetkiler verilerek, belediyelerin görev ve sorumlulukları yasalaştırılmıştır. 5393 sayılı Belediye Kanunu, sosyal belediyeçilik alanında alt yapı oluşturmuştur. Kanunu'n 38. maddesine göre, "belde halkının huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gereken önlemleri almak ve dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizlere yardımda bulunmak" belediye başkanının görevleri arasında gösterilmiştir (Doğan, 2020: 34-35).

Bu kanun belediyelere geniş yetkiler vererek sosyal belediyeçiliği gerekli göstermiştir. Bu bağlamda beldede yaşayan bireylere sosyal, ekonomik ve kültürel tüm temel gereksinimleri de sağlamaktadır (Tanrıkut, 2022: 61). Belediye Kanunu kapsamında sosyal politika ile ilgili diğer maddeler aşağıda belirtilmiştir (Berkün, 2017: 588-589).

- "Tüm bireyler ikamet ettiği beldenin bir hemşerisi olarak belediye hizmetlerine katılma, belediyenin faaliyetleri hususunda bilgilenme ve belediyenin sağlamış olduğu yardımlardan faydalanma hakkına sahip olmaktadır. Yapılan bu yardımların da insan onurunu zedelemekten kaçınılması esas alınmıştır (m.13/1)."
- "Belediyeler, hemşerileri için sosyal ve kültürel alanlarda ilişkileri geliştirir ve kültürel değerlerin korunmasında yapılması gereken çalışmaları faaliyete geçirir (m. 13/2)."
- "Belediyeler farklı alt yapı hizmetlerinin yanında turizm, kültür ve sanat, tanıtım, sosyal hizmet ve yardım, meslek ve beceri kazandırma kursları gibi hizmetleri yapar ya da yaptırır (m.14/1)."
- "Büyükşehir belediyeleri ile de nüfusun 50.000'i aşan belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evlerini açar (m.14/2)."
- "Belediyeler, okul öncesi eğitim kurumlarını açabilirler, Devlete ait bütün okul binalarının inşaatı ve bakım onarım çalışmalarını da üstlenebilir ya da yaptırabilirler (m.14/3)."
- "Belediyeler, gerektiğinde öğrenciye amatör spor kulüplerine malzeme temin edebilir ve gerekli desteğin sağlanması hususunda gerekli çalışmalar yapar. Bu bağlamda her türlü amatör spor müsabakalarını düzenleyerek, yurt içi veya yurt dışı fark etmez üstün başarı gösteren, derece alan sporculara da belediye meclisi kararı neticesinde ödül verebilir (m.14/4)."
- "Belediye hizmetlerinde öncelikle dikkate alınacak husus belediyenin mali durumu ve verilecek olan hizmetin aciliyet durumudur (m.14/5)."

- “Uygulanacak olan belediye hizmetleri, en yakın ve en uygun metotlar seçilerek uygulanır. Engelli, yaşlı, kimsesiz, muhtaç, yoksul ve durumu kötü olan bireylere uygulanacak olan bu tür sosyal hizmet ve yardımlar en uygun şekli ile faaliyete geçirilir (m.14/6; m.60/i).”
- “Belediyeler; sunmuş oldukları sosyal yardım ve hizmetler kapsamında dayanışma ve katılımı sağlayarak, tasarruf ve verimliliği de arttırmak amacı ile gönüllü bireylerin katılımının sağlanması yönünde uygulamalar sunar (m.77/1).”

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 10.07.2004 tarihinde kabul edilmiş ve 23.07.2004 tarihinde de Resmi Gazete 'de yayımlanmış ve yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile belediyelere, sosyal politika alanında kapsamlı bir faaliyet alanı tanınmıştır. Kanunu'n 1. maddesinde belirtilen amaç; “büyükşehir belediyesi yönetiminin hukuki statüsünü düzenlemek, hizmetlerin planlı, programlı, etkin, verimli ve uyum içinde yürütülmesini sağlamaktır” biçiminde tanımlamaktadır (Gülbeyen, 2020: 23). 1990'lı yıllardan itibaren büyükşehir belediyelerinde sosyal belediyecilik anlayışına ve bu alan ile ilgili yapılan faaliyetlere önem verildiği görülmektedir. Artık büyükşehir belediyeleri ilk olarak kültür ve sosyal alanlarda rol almaya başladılar ve ardından da öncelikli olarak engellilere, toplum içerisinde yer alan farklı sınıflara sosyal yardım ve hizmet vermeye başlamışlardır (Tanrikut, 2022: 65). Bu kanunla birlikte yerelde yapılması gerekli görülen sosyal alandaki politikalar belediyeler tarafından hayata geçirileceği tanımlanmaktadır. Sosyal yardımların yapılması ve sosyal sorunların çözülmesi görevi böylece belediyelere verilmiştir (Çelik, 2014: 10).

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile belirtilen sosyal belediyecilik alanlarına yönelik hükümler 7(v), 18(m) ve 24(j) maddelerinde yer almaktadır. Bu maddeler ile büyükşehir belediyelerine ve başkanlarına ait görev ve sorumluluklar yüklenmiştir. Yerel anlamda sosyal politikalar alanında verilen görevler ise aşağıda belirtmektedir (Berkün, 2017: 590):

- “Bölge parkları, kütüphane, spor, eğlence, müze gibi büyükşehir belediyesinin sosyal alanda bütünlüğünü korumasına yönelik yerlerin yapılması, yaptırılması, işletilmesi ya da işlettirilmesi (m.7/m).”
- “Gerekli görüldüğünde sağlık, eğitim ve kültür alanlarında yapılacak olan hizmetler için bina ve tesislerin kurulması, kamu kurum ve kuruluşlarına ait olan bu hizmetlerle ilgili bina ve tesislerin her türlü bakım ve onarımının yapılması, gerekli malzemelerin temini konusunda da destek sağlanması (m. 7/n).”
- “Büyükşehir kapsamında il alanında yapılan planlara uygun doğal afetle ilgili planlamaların yapılarak gerekli görüldüğünde diğer afet bölgelerine araç, gereç

ve malzeme desteğinin sağlanması, afet riski taşıyan, can ve mal güvenliğini tehdit eden binaların tahliye edilmesi ve yıkımını sağlaması (m.7/u/z).”

- “Sağlık merkezleri ile yetişkinlere, yaşlılara, engellilere, kadınlara, genç ve çocuklara karşı her türlü sosyal ve kültürel alanlarda hizmet verilmesi, bu amaçla sosyal tesislerin kurulması, meslek edindirme ve beceri kurslarının açılması, işletilmesi ya da işlettirilmesi ve bu hizmetleri de yürütürken üniversiteler, mesleki liseler, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile birlikte iş birliği içinde yapılması (m.7/v).”
- “Büyükşehir belediye başkanı, belediyenin hak ve çıkarlarının korunması şartı ile bütçedeki ödeneği yoksul ve muhtaç olanlar için kullanma ve engelliler için faaliyetlere destek sağlayıp merkezlerin oluşturulması için haklar vermiştir (m. 18/m).”

İlgili kanundan da anlaşılacağı üzere, büyükşehir belediyelerine sosyal alanda verilecek olan hizmet ve sorumluluklar kapsamında sosyal politikaya önem verilmiş olup, belediyelere geniş görev ve sorumluluklar yüklenmiştir. Bu görev ve sorumlulukların yasal zemini ise 5216 sayılı Büyükşehir belediyesi kanunu ile sağlanmıştır (Demir, 2021: 66).

Sosyal belediyeciliğin işlevleri doğrultusunda yapılan hizmetler her ne kadar belediyelerin büyüklüğü, mali açıdan gücü, bölgenin nüfusu ve niteliği ile yakından ilişkili olsa da en genel anlamıyla belediyelerin yürütmekte oldukları hizmetler aşağıda belirtilen şekliyle özetlenmiştir (Çöpoğlu, 2014: 230-231; Koçak ve Kavi, 2014: 37; Negiz, 2011: 326; Pektaş, 2010: 15):

- Kimsesizlere, evsizlere, sokak çocuklarına ve muhtaç olan kadınlara barınma ihtiyaçlarını karşılamak üzere yer temin etmek ve öksüz olan çocuklara çocuk yuvaları, kreşler yaşlılara da huzur evi gibi tesisler temin etmek,
- Hastanelerin yakınlarına misafirhaneler oluşturmak,
- Kültür, sanat ve spor alanlarında tesisler açmak,
- Tiyatro, sinema, kütüphane ve kültür merkezlerini çoğaltarak mahallelere kadar yaygın hale getirmek,
- Yoksul, muhtaç ve yaşamla mücadele halinde olan bireyler için aş evleri ve imarethaneler kurmak,
- Engellilerin hayatla bağlarını koparmamak ve daha mutlu bireyler olmasını sağlamak için ulaşım, eğitim ve sosyo-kültürel alanlarda kolaylıklar sağlayarak tedbirler almak,
- Beceri ve meslek edindirme kursları açmak,

- Park-bahçe, piknik alanı gibi alanları yaygınlaştırmak,
- Hem doğal dengeyi korumak hem de çevresel şartları da düzenleyerek ucuz ve uygun konut yerleri sunmak,
- Ekmek fabrikalarının kurulması, kömür, yiyecek, kırtasiye gibi alanlarda yardımların yapılması, bu yardımları yaparken sivil toplum kuruluşlar gibi örgütlerden yardım alınması böylece dayanışma ve yardımlaşma esas alınmış olunarak, kadınların, gençlerin ve engellilerin toplumla daha da iç içe oldukları merkezlerin açılmasını sağlamak,
- Sağlık ocakları, anne-çocuk sağlığı merkezi, gezici sağlık otobüsleri, tanım merkezlerini kurmak,
- Engellilerin, kadınların ve gençlerin sosyalleşmelerini sağlamak amacı ile danışma ve psikolojik yardım merkezlerini açmak,
- İhtiyaç sahibi olan vatandaşlara yiyecek, giyecek ve yakacak yardımında bulunmak,
- Girişimciliğe destek vermek.

Bu tür alanlarda yapılan sosyal yardımlar ve hizmetler büyükşehirlerin görev ve sorumluluğu altında olması ile birlikte yerel halk için de bu faaliyetler önem arz etmektedir. Yurttaşların refah düzeylerinin artırılması, düşkün olan bireylerin tekrar topluma kazandırılması, durumu olmayan ailelerin çocuklarına eğitim, kırtasiye yardımı sağlanması bir nebze de olsa ailelerin rahat nefes almasına katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda yerel yönetim olarak belediyelere önemli görevler düşmektedir.

Ülkemizde kırsal kesimden kente doğru yaşanan göçler nedeni ile sosyal belediyecilik önem kazanmıştır. Bu bağlamda merkezi yönetim yerel yönetim olarak belediyelerin sosyal alanda görev ve sorumluluklarını genişleterek sosyal belediyecilik faaliyetlerini daha da aktif hale getirmiştir. Belediyeler de genişletilen bu sosyal belediyecilik sorumluluğu adı altında sosyal yardım, eğitim ve sağlık gibi alanlarda hizmetlerini daha etkin halde yapmaya devam etmiştir. Belediyeler hem maddi hem de manevi açıdan muhtaç olan bireylere yardım ederek bireylerin problemlerinin çözüm aşamasında katkıda bulunmaktadır. Fakat bu yardımlar sadece zaman kazandırmış, yardımların devamı ve niteliği olmamıştır. Bu sebepten ötürü yardım edilen bireylerin denetimi sağlanarak, durumları tespit edilmelidir. Görülmektedir ki, yardıma muhtaç olan insanlara en yakın olan birim yerel yönetim olarak belediyelerdir. Özellikle belediye başkanları o bölgenin halkı tarafından seçilmesi sebebi ile o bölgenin sorunlarını daha iyi bilerek, sosyal sorunların çözümünde önem teşkil etmektedir (Sanuk, 2019: 15-16).

Bölgenin refah düzeyinin artırılması, insan onurunu incitmeden yardımların yapılması, yardıma muhtaç olan bireyleri topluma kazandırarak daha mutlu, huzurlu bireylerin toplum içinde artırılması, eğitim, sağlık, sosyal ve kültürel alanlarda yapılacak olan faaliyetler gibi hizmetlerin belediyeler tarafından yapılması ve yaptırılması ile birlikte daha huzurlu toplumların inşa edilmesine yardımcı olması sebebi ile sosyal belediyecilik önem teşkil etmektedir.

3.4. Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları

Türkiye’de kendini hissettirmeye başlayan kentleşme süreci 1950’li yılların ortalarından itibaren başlayarak 1960’lı yıllarda hız kazanmıştır. Bu durum beraberinde nüfusun artmasına ve göçlerin de kentlere doğru ilerlemesine sebep olmuştur. Bu nedenle yaşanan göçler ve artan kentleşme oranı alt ve üst yapı hizmet ihtiyacını, daha da arttırmıştır. Toplumun ihtiyaçlar karşısında yaşanan artışlar neticesinde sosyal refah hizmetleri alanındaki beklentilerinin artmasına sebep olmuştur (Berkün, 2017: 587). Artan beklentiler doğrultusunda belediyelerin hizmet alanları da değişim göstermektedir. 1970’li yıllarda sosyal belediyecilik uygulamalarına başlanarak, 1990’lı yıllarda belediyelere ayrılan sosyal görevler daha da önemli bir konuma gelmiştir. 2000’li yıllarda ise yasal düzenlemelerin getirildiği görülmektedir (Balcılar ve Çınarlı, 2020: 130).

Batı ülkelerindeki sosyal belediyecilik hizmetleri genel olarak; sosyal güvenlik, yönlendirme, sağlık, eğitim, konut, rehberlik, kültür hizmetleri, çevre ve şehir planlaması üzerinde yoğunlaştıkları görülmektedir (Onar, 2020: 37). Türkiye’de sosyal belediyecilik alanında yapılan hizmetler ise önceki yıllarda daha çok sosyal yardım olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde sürdürülen sosyal belediyecilik kapsamındaki hizmetler daha çok; eğitim, kültür, sağlık, işsizlik, yoksulluk, sportif gibi alanları içine almaktadır. Bu bağlamda sosyal belediyecilik uygulamaları; kadınları, engellileri, genç, yaşlı gibi toplumda daha dezavantajda olan grupları da bünyesine alacak şekilde daha kapsamlı ve önemli bir durum haline geldiği görülmektedir (Sanuk, 2019: 57). Belediye hizmetlerinde sosyal belediyecilik uygulamaları temel hizmet alanlarını kapsamakla birlikte bu hizmetler genelde toplumun dar gelirli olan kesimlerini içermektedir (Pektaş, 2010: 15). Belediyeler tarafından verilen sosyal belediyecilik alanındaki hizmetler belediyenin büyüklüğüne, personelinin kalitesine, maddi durumuna, sunulan hizmetlerden faydalanan bireylerin sosyal ve kültürel gelişmişlik düzeylerine göre farklılıklar göstermektedir (Kalkışım, 2015: 105).

Belediyeler, genellikle sosyal yardım alanında önemli yetkilere sahiptir. Yeni talepler doğrultusunda ihtiyaçlar, yerel düzey tarafından sorumlu tutulmaktadır. Belediyeler sağlamış olduğu sosyal yardım hizmetleri ile konumunu da belirlemiş olmaktadır. Bu hizmetler sağlanırken gerçek ihtiyaç sahiplerinin tespit edilmesi önem arz etmektedir. Genel duruma bakıldığında ise yerel anlamda sağlanan uygulamalardaki çeşitlilik deneme-yanılma yöntemi ile geliştirilmekte olduğu görülmektedir. Ekonomik ve sosyo-politik hususlar, yoksulluğun azaltılması konusunda yeterli olmayabilir. Sosyal yardım uygulamalarında, yoksulluğu azaltma stratejilerinin tasarlanması ve yürütülmesi için yeterli araçlar da olmayabilir. Ancak sosyal politika uygulamalarının hem belirlenmesi hem de yayılması adına yeterli özen gösterildiğinde daha başarılı sonuçların elde edilmesi kaçınılmazdır (Janssens ve Marchal, 2000: 311).

Sosyal belediyeçilikte esas olan amaç, elbette ki her talep eden vatandaşın yardım vermek değildir. Bölge halkını, yardıma muhtaç durumdan kurtarmak ve sosyal dokunun rehabilitasyonunu sağlamaktır. Sosyal dokunun da şu şekilde rehabilitasyon edilmesi beklenmektedir (Keleş, 2008: 54-55):

- Bireylerdeki ben algısını, kent algısı ile özdeşleştirmek,
- Bireylerdeki kenti sahiplenme duygusunu geliştirmek,
- Bireylerdeki oluşan şehircilik bilincini geliştirmek,
- Bireyler kente göç ettiklerinde beraberlerinde getirdikleri değerleri, kent ile bütünleştirmek,
- Bireylerin kent ile uyumunu sağlayabilmek,
- Bireylerdeki sosyal değer ve sosyal davranış arasındaki oluşan farkı kapatılabilmektedir.

Sonuç olarak bakıldığında günümüzdeki belediyelerde sosyal belediyeçilik kapsamında hedef olarak yöneldiği kitleler; kadınlar, çocuklar ve gençler, yaşlılar, engelliler, yoksullar şeklinde sıralanmaktadır. Belediyeler, muhtaç olan ve toplumun dezavantajlı kesimini oluşturan sınıfı diğer bireyler kadar avantajlı hale getirmeyi hedef edinerek sosyal hizmet alanlarında uygulamalar yapmaktadır. (Demir, 2021: 67-68). Bu kesimlere uygulanan sosyal belediyeçilik alanındaki uygulamalar aşağıdaki tabloda ana başlıklar halinde gösterilmektedir (Onar, 2020: 41):

Tablo 3. Türkiye’de hizmetlerden yararlanan kesimlere göre sosyal belediyeçilik uygulamaları

Hizmetlerden Yararlanan Kesim	Uygulamalar
Yaşlılar	Yaşlılara huzur evi tesis ederek onların yaşamlarını kolaylaştıracak çalışmalar yapılması, ulaşımının ücretsiz olarak sağlanması ve sağlık alanındaki hizmetlerin, evde bakım ve rehabilitasyon gibi hizmetlerin sağlanmasıdır.
Engelliler	Engelliler için de ulaşım alanında kolaylıkların sağlanması, eğitim ve sosyo-kültürel gibi toplumsal alanlarda onlara kolaylıklar sağlanılarak tedbirlerin alınması, engelli bireyleri topluma kazandıracak şekilde hizmetler, evde bakımları ve rehabilitasyon gibi hizmetlerin yanında ayni ve nakdi yardımlar da söz konusudur.
Çocuklar ve Gençler	Gençlere eğitim ve rehberlik alanlarında yardımların yapılması, öksüz olan çocuklara yuva ve kreş yardımı, meslek ve beceri edinmeleri hususunda kurslar, çocukların ve gençlerin bilinçlendirilmesini sağlayarak faydalı birey eğitimlerinin verilmesidir.
Yoksullar	Kimsesizlerin, evsizlerin, sokak çocuklarının ve muhtaç durumda olan kadınlara yönelik barınma ihtiyacının karşılanması, sağlık ocakları, sağlık merkezleri, gezici sağlık otobüsleri, yardıma muhtaç olan kesimler için aşevleri ve imarethanelerin temin edilmesi, ekmek fabrikalarının ve tanzim satış noktalarının kurulması, gıda, kömür, ilaç, kırtasiye malzemeleri temini alanlarında da yardımcı olunmasıdır.
Kadınlar	İş kuracak olan kadınlara yönelik rehberlik hizmetinin sağlanması, eğitim ve istihdam alanlarında yardımcı olmak, toplumsal baskıdan kurtarmaya yönelik çalışmalar yapılarak daha da sosyalleştirmektir.

Tablo 3’ te sunulan bilgiler genelde tüm belediyeler tarafından kabul görülmüştür. Böylece belediyeler, yürütmekte oldukları sosyal belediyeçilik kapsamındaki uygulamalarını bu doğrultuda yapmaktadırlar. Yapılan bu hizmetlerin zamana ve şartlara göre değişiklik göstermesi mümkündür. Değişen ihtiyaçlar doğrultusunda hedef kitleler ve hizmet alanlarında değişikliklerin yaşanması da mümkündür (Onar, 2020: 41-42). Görüldüğü üzere belediyeler, sosyal belediyeçilik hizmetleri kapsamında daha çok toplumun dezavantajlı kesimine ağırlık vererek toplum içinde bütünleşmeyi sağlamak ve seviyeler arasındaki uçurum farkını azaltmak için çalışmalar yapmaktadır. Belediyeler, bireylerin toplum içinde insan onuruna yaraşır şekilde yaşaması için sosyal belediyeçilik kapsamında çalışmalarını daha da kapsamlı hale getirerek mutlu birey sayısını arttırmaya çalışmalıdır. Bu doğrultuda belediyeler toplumun her kesimine hitap ederek, sosyal belediyeçilik kapsamında faaliyetlerini değişen şartlar ve koşullara uyarlayarak güncellemelidir.

Tablo 3’ te Türkiye’deki sosyal belediyeçilik uygulamalarına genel olarak değinilmiştir. Bu hizmetlerin yanında kültürel ve sanatsal faaliyetler de yapılmakla birlikte daha çok toplumun muhtaç olan kesimine hizmetlerin sunulduğu görülmektedir.

Sosyal belediyeçilik alanında yapılan uygulamalar ise aşağıda detaylandırılarak belirtilmektedir.

3.4.1. Engellilere Yönelik Uygulamalar

Hareket yeteneği sınırlı veya zihinsel açıdan eksikliği olan bireyleri engelli olarak ifade etmek mümkündür. Engellilik hali; doğuştan, doğum anı veya sonrasında meydana gelen hastalık ya da kazalar neticesinde oluşabilmektedir. Engelli bireyleri, engelli olmayan bireylere göre her türlü faaliyet ve etkinlikleri yerine getirememesi durumu olarak da tanımlamak mümkündür (Hekimoğlu, 2019: 46).

Engellilerin toplumla bir bütünlük içinde hayatlarını sürdürebilmeleri için rehabilitasyonlar, alt yapı çalışmaları, mimari ve hukuk alanlarında düzenlemelerin, yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilmesi fikri ağır basmaktadır. Bu bağlamda yerel yönetimler tarafından engellilerin hayat şartlarının kolaylaştırılması adına, sağlık, eğitim, kendi kendilerine yetebilme hususunda destek vermekte, maddi açıdan yetersiz olanlara gıda, yakacak yardımı, akülü ve aküsüz tekerlekli sandalye yardımı, ev temizliği, bakım gibi hizmetler verilmektedir (Gülbeyen, 2020: 28). Görülmektedir ki, engellileri dezavantajlı durumlarından uzaklaştırmak, sosyal, ekonomik, eğitim, kültür gibi birçok alanda toplumla bütünlük içinde yaşamlarını sürdürebilmeleri adına sosyal uygulamalar düzenlenmektedir. Engellilere yönelik uygulamalar, kanun ve yönetmeliklerle de desteklenerek bu doğrultuda yerel yönetimlere görev ve sorumluluklar verilmiştir.

3.4.2. Yaşlılara Yönelik Uygulamalar

Yaşlılara sağlanacak olan hizmetlerin önemi artmıştır. Bu kapsamda her türlü sosyal sorunlar karşısında çözüm yolu bulmak da önem teşkil etmektedir. Bu bağlamda belediyeler birimlere başvuru yapan yaşlıları sosyal açıdan inceleyerek uygulanacak olan hizmetleri belirlemektedir. Artan yaşlı nüfusun refahının devamlılığını sağlayabilmek adına hizmetler uygulanmaktadır. Yaşlılara yönelik hizmetler kapsamında kanunda çeşitli maddeler düzenlenmiş, büyükşehir belediyeleri ve ilçe belediyelerine görev ve sorumluluklar tahsis edilmiştir. Yaşlıların sağlık giderlerinin de fazla olması ve bakıma muhtaç durumda olmaları sebebi ile genç nüfusa göre sağlık harcamaları daha fazla yer almaktadır (Şimşek, 2023: 31). Yaşlı bireylere sağlanan en

önemli hizmetlerden biri olan evde bakım hizmeti, teşhis, tedavi, bakım gibi hizmetler, kendi alanlarında uzman olan ekipler tarafından evde sunulmaktadır. Özellikle yalnız yaşayan yaşlı bireyler için bu hizmet çok önem arz etmektedir. Diğer önemli hizmetlerden biri olan ulaşımdan indirimli faydalanmaları ya da ücretsiz olarak ulaşımını sağlayabilmeleri yaşlılar için önemli hizmetlerden biri olarak sayılmaktadır. Sosyal politikalar kapsamında sosyal belediyeler yaşlılara ulaşım alanında önemli hizmetler sunmaktadır (Doğan, 2020:43-44).

Genel olarak gıda, giyim, yakacak ve ulaşım hizmetlerinden faydalanmaya dönük ayni ve nakdi yardımlar, sağlık alanındaki yardımlar, eşya yardımı, yaşlılar için huzurevlerinin açılması gibi yapılan sosyal yardım ve sosyal hizmetler sosyal belediyecilik kapsamında belediyeler tarafından sunulmakta olduğu görülmektedir. Özellikle ekonomik ve kültürel yönden gelişme sağlamış belediyelerde yaşlılara yönelik seminerler, “poliklinik hizmetleri, aşevlerinden evlere yemek dağıtımı, evlerden ambulansla alınan yaşlılara sağlık hizmeti” sağlamak, “sinema ve tiyatro davetleri, özel gün kutlamaları” ve gönüllü olan kuruluşlar ile geziler yürütülebilmektedir (Şahin, 2020: 29).

Tablo 4. 2019-2023 Yılları arası yaşlı nüfus oranı

Yıllar	Kadın	Erkek	Toplam
2019	4.213.467	3.337.260	7.550.727
2020	4.439.663	3.513.892	7.953.555
2021	4.590.415	3.654.709	8.245.124
2022	4.701.421	3.750.248	8.451.669
2023	4.842.450	3.880.356	8.722.806

Kaynak: <https://nip.tuik.gov.tr/?value=YasBagimlilikOrani>

Yaşlı nüfus olarak kabul edilen 65 yaş ve üstü olan vatandaşların yıl içinde sayıları giderek artmış olduğu Tablo 4 ‘te görülmektedir.

3.4.3. Çocuk ve Gençlere Yönelik Uygulamalar

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu 7. Maddede “çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütme, geliştirme ve bu amaçla sosyal tesisler kurma” büyükşehir belediyesinin görevleri arasında gösterilmiştir (Mevzuat, 2025).

5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 17. maddesinde de “Büyükşehir belediyelerinin ve nüfusu 100.000’i geçen belediyelerin kadınlar ve çocuklar için sığınma evi açacağı, belediyelerin okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabileceğini veya

yaptırabileceğini, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabileceği” şeklinde belirtmiştir (Mevzuat, 2025).

Dünya geneline bakıldığında Türkiye genç nüfuslu olma özelliği ile ön plana çıkmaktadır. Bu durum da beraberinde eğitim hizmetlerine önem verilmesini gerektirmektedir (Şimşek, 2023: 33).

Çocuk bakımevleri, çocuk kulüpleri ve çocuk meclisleri sosyal belediyeçilik kapsamında belediyeler tarafından yürütülen hizmetlerdendir. Belediyeler tarafından çocuklara yönelik sağlanan hizmetler aşağıda belirtildiği şekilde sıralanmaktadır (Ezer, 2018: 36):

- Sokakta çalışmakta olan çocukların ve ailelerinin eğitimlerini sağlamak.
- Okula gitmek için durumu elverişli olmayan çocukları tekrar eğitime kazandırabilmek adına çalışmalar yapmak.
- Olanaklarının elverişli olmaması sebebi ile eğitimden mahrum bırakılan çocuklara yardımda bulunmak.
- Oluşan çocuk istismarlarına karşı önlemler almak.
- Çocuklara sportif faaliyetler sunabilmek.
- Çocukların hem ruhsal hem de bedensel gelişimlerine katkıda bulunabilmek.
- Sinema, tiyatro ve kitap okumak gibi çocukları geliştirici etkinlikler düzenlemek.
- Gezici sağlık birimleri oluşturularak sağlıklı nesillerin yetişmesine katkıda bulunmak.
- Çocukların beslenmeleri kapsamında geliştirici politikalar oluşturmak.
- Psiko-sosyal ihtiyaçların karşılanması şeklinde belirlenmiştir.

5393 Sayılı Belediye Kanunu’nun 14. Maddesinde belediyelere gençlik ve spor hizmetlerinin yapılmasına dair görevler verilmiştir. Bu bağlamda belediyeler, sosyal belediyeçilik kapsamında gençlere yönelik; madde bağımlılığı ve kötü alışkanlıkların önlenmesi, iş edindirme, meslek kursları ve eğitim yardımlarının yapılması gibi birçok alanda sosyal ve kültürel anlamda hizmetlerin sağlanması hususunda çalışmalar yapmaktadır. Sosyal belediyeçiliğin gereği olan bu tür faaliyetler, gençlerin toplumla bütünleşmesi anlamında önemli olmakla birlikte, gençlik merkezleri ve gençlik konseylerinin oluşturulması ile gençlerin kent sorunlarının da yakından takip edilmesi sağlanmaktadır (Akarsu, 2014: 56).

Bir ülkenin geleceğini gençler inşa edecektir. Bu bağlamda yapılacak olan tüm hizmetler oldukça değerlidir. Belediyeler de bu değerli hizmetleri sunabilmek adına gelirleri elverdiği sürece ellerinden geleni yapmaya çalışmaktadır. Geleceğe yapılacak

olan yardımlar gençlerden geçmektedir. Her alanda imkânların iyileştirilmesi ve mutlu gençlerin yetiştirilmesi buna bağlı olarak mutlu toplumların oluşabilmesi için gençlik alanında yapılan hizmetler önem taşımaktadır (Yeşilyurt, 2023: 67).

3.4.4. Yoksullara Yönelik Uygulamalar

Yoksulluk, daha iyi bir yaşam sürdüremeyen ve asgari yaşam standardının altında yaşamaya çalışan insanlardan oluşmaktadır. Bu grup içinde olan bireyler eğitimden sağlığa, ekonomiden sosyal hayata kadar hayatın birçok alanından geri kalmış olmaları sebebi ile sosyal yardım ve sosyal hizmet alanında desteğe ihtiyaç duymaktadırlar. Yoksulluğun altında yatan en büyük sebeplerden biri olarak da gelir dağılımında adaletsizliğin olmasıdır. (Şimşek, 2023: 35). Bu bağlamda yerel yönetimler, sosyal belediyeçilik anlamında yoksullukla mücadele etmek zorunda kalmıştır. Belediyeler, sosyal belediyeçilik kapsamında ekonomik açıdan yetersiz, asgari yaşam standardının altında kalan bireylere gıda, barınma, yakacak, giyim, sağlık, kırtasiye, eğitim gibi alanlarda yardım eder ve çeşitli hizmetler sunar. Yoksul ve kimsesiz olan kişilere sunulan önemli hizmetlerden biri olan aşevleri, günlük yemek çıkartır ve hem sabit hem de gezici olarak hizmet sağlamaktadır. Bu hizmetlerin dışında belediyeler, yoksul olan vatandaşlara “meslek edindirme kursları, nakdi ve ayni yardımlar, ücretsiz sağlık hizmetleri, barınma tesisleri, evde bakım hizmetleri, yakacak yardımında bulunma, öğrencilere kırtasiye yardımı” gibi faaliyetlerde bulunmaktadır (Kırımlı, 2023: 81).

5393 Sayılı Belediye Kanunu’nda da yoksullara yönelik sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin yapılması hususu desteklenerek belediyelere sosyal belediyeçilik bağlamında görevler tahsis edilmiştir. Yoksul olan bireylerin insanca yaşamaları için desteğe ihtiyaç duydukları görülmektedir. Belediyeler bütçeleri doğrultusunda yoksul olan vatandaşlara çeşitli hizmetler sağlamaktadır. Ancak yoksul sayısının azaltılması için daha da verimli çalışmaların yapılması, daha yaşanılabilir ve mutlu toplumların oluşturulmasının gerekliliği kaçınılmaz bir gerçektir.

3.4.5. İşsizlere Yönelik Uygulamalar

Ülkemizde, işsizlik yüksek seviyelerde olmakla birlikte, zamanla da artış göstermektedir. İşsizlik, toplum içindeki riskli gruplar arasında önemli bir yer almaktadır. Bu durum belediyeler için önemli hizmet alanlarından biri olmaktadır (Şimşek, 2023: 36).

Belediyeler, özellikle de büyükşehir belediyeleri tarafından yaygın olarak meslek edindirme ve el becerileri kursları düzenlemektedir. İşsizlere yönelik bu

faaliyetlerin sayısı çoğunluktadır. Belediyeler, meslek edindirme kursları sayesinde işsiz olan vatandaşlara iş bulma konusunda yardımcı olarak, istihdam alanına da katkı sağlamaktadır (Akarsu, 2014: 57).

3.4.6. Kadınlara Yönelik Uygulamalar

Dezavantajlı gruplar içinde yer alan kadınlara sosyal belediyeçilik kapsamında belediyeler, Belediye Kanunu ile verilmiş olan görev ve sorumluluklar doğrultusunda daha yaşanabilir bir kent için birçok hizmet sunmaktadır (Doğan, 2020: 40).

Sosyal belediyeçilik kapsamında belediyelerin, kadınlara yönelik olan temel görevleri şöyledir: Kadınları her türlü ihmal, ayrıcalık, istismar, gibi durumlarda korumak ve onların yaşam kalitelerini arttırarak toplumda etkin rol almalarını sağlamak, kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler ile iş birliği içinde olarak bu politikaları uygulamak ve sonuçlarını değerlendirerek yol izlemektir (Yavuz, 2015: 39).

Belediyelerin kadınlara yönelik sağlayabileceği hizmetler; “kadınların çocuklarını bırakabileceği kreşler açmak, oyun odaları kurmak, sığınma evleri ya da konuk evi açmak, kadınlar için mesleki veya el sanatları kursu açmak, okuma yazma kurslarını açmak” gibi hizmetler örnek gösterilebilir (Şahin, 2020: 31).

Sosyal belediyeçiliğin gereği bağlamında belediyelerin kadınlar için sunmuş olduğu hizmetler genel olarak şu şekildedir (Ezer, 2018: 38):

- Meslek kazandırmak için kursların açılması,
- Kadın meclislerinde kadınların kararlara katılmasına fırsat verilmesi.
- Lokallerin açılması,
- Sanat ve kültürel alanda etkinliklerin düzenlenmesi,
- Spor alanında faaliyetlerin sunulması.

Türkiye’deki belediyelerin diğer sosyal belediyeçilik faaliyetlerine ise aşağıda yer verilmiştir (Şataf ve Mermer, 2017: 14):

- **Kültür hizmetleri**, kütüphane, tiyatro gibi kültürel alanların açılması; müzik, tiyatro, sinema, edebiyat gibi alanlarda ücretsiz ya da düşük ücretli etkinliklerin düzenlenmesi.
- **Sağlık hizmetleri**, sağlık kurumlarının açılması ve işletilmesi; evde sağlık hizmetlerinin sunulması.
- **Eğitim hizmetleri**, lise ve üniversiteye hazırlık kurslarını açarak ücretsiz eğitim verilmesi; ihtiyaçlı durumda olanlara yardım edilmesi ve okullara malzeme yardımıyla bulunulması; okulların bakım ve onarımının yapılması.

- **Spor hizmetleri**, spor etkinliklerinin düzenlenmesi; başarılı durumda olan sporculara ödül verilmesi, amatör spor kulüplerine destek verilmesi, spor tesislerinin açılması ve işletilmesi.

Ülkemizde uygulanan sosyal belediyeçilik kapsamındaki hizmetlerin ve hizmet alanlarının daha da geliştirilip daha geniş kitlelere ulaşması için çalışmalar yapılmalıdır. Belediyelere ayrılan bütçelerin daha da arttırılması ile yerel halka geniş hizmet olanakları sunulmalıdır. Böylece sosyal belediyeçilik alanında yapılan uygulamalar ile Dünya genelinde rol model olmak mümkün olacaktır. Bu anlamda ülkemiz adına belediyelerde yapılan sosyal belediyeçilik çalışmaları önem arz etmektedir. Yoksulluğu en alt seviyeye çekerek ve teknoloji çağına ayak uydurarak daha modern, gelişime daha da katkı sağlayabilecek çalışmaların yapılması önem arz etmektedir. Ülkemizde yoksullukla mücadele konusunun daha ağır basması sebebi ile sosyal belediyeçilik uygulamalarını daha ileri seviyelere taşıyamadığımız görülmektedir. Günümüzde beslenme, yakacak, barınma gibi temel geçim kaynaklarının sağlanması hususunda kalıcı çözümler bulunmalı, eğitim seviyesini arttırıp, işsizlik konusunu en alt seviyelere çekerek daha gelişmiş sosyal belediyeçilik uygulamalarına geçiş yapılabilir. Aşağıda bahsedilen Dünya geneli ülkelerdeki sosyal belediyeçilik kapsamındaki uygulamalar, Ülkemizde de uygulanarak daha da geliştirilmelidir.

Sosyal belediyeçilik faaliyetleri sadece ülkemizde değil dünya genelindeki birçok belediyede de uygulanmaktadır. Sosyal Demokrat Kamu İşverenler Sendikasının 2021 yılında yayınladığı çalışmaya göre Dünya genelindeki belediyelerde öne çıkan sosyal belediyeçilik faaliyetlerine aşağıda kısaca yer verilmiştir (Sosyal Demokrat Kamu İşverenleri Sendikası, 2024):

- İspanya, Lorca’ da uygulanan sokaktaki sıcaklığı azaltan tenteneler: Artan sıcaklık karşısında, kalabalık olan sokaklarda bina cephelerine çekilen tenteneler sayesinde sokaklar ve alandaki konutları/iş yerlerinin soğutulması için daha az enerji kullanılması sağlanmaktadır.
- Vietnam, Hanoi’de uygulanan ekolojik açık hava kütüphanesi: Geleneksel kültür yansıtılarak, doğayı, üretimi ve kitapları bir araya getirip yenilikçi ve ekolojik açık hava kütüphanesi sunulmaktadır.
- Almanya, Hamburg’da uygulanan sürdürülebilir ve yeşil müzik festivali: Festivalde “yeniden kullanılabilir yemek takımları, yerinde yenilebilir enerji üretimi, organik gıda” gibi uygulamalar sunulmaktadır. Ayrıca atölye çalışmalarına yer verilerek kültür ve eğlencenin birleştirilmesi hedeflenmektedir.

- Hollanda, Amsterdam’da uygulanan güneş enerjisi üreten bisiklet yolu: Güneş panellerinin yerleştirilmesi ile sağlanan yol, bisiklet sürücüleri tarafından kullanılarak enerji üretmeleri hedeflenmektedir.
- Fransa, Le Mans’ ta uygulanan kentsel ışıklandırmanın en uygun hale getirilmesi: Işık kirliliğinin azaltılması kapsamında sokak lambaları daha düşük enerji harcayan lambalarla değiştiriliyor. Işık ihtiyaç analizi de yapılarak bazı bölgelerde ışık yoğunluğu kısıyor, bazı bölgelerde ise belli saat aralıklarında tamamen kapatılıyor. Bu sayede de elektrik harcamaları kontrol altına alınması sağlanmaktadır.
- İngiltere, Londra’da uygulanan yerel işletmelerle gıda atığının azaltılması: Gıda atığının azaltılmasının sağlanması adına önemli bir uygulamadır.
- Danimarka, Billund’ da uygulanan atık su arıtma santralleri, enerji üretimi ve kaynak kurtarılması: Toplanan atıklar geri dönüşüm yoluyla “elektrik, ısı, organik gübre” üretimi sağlanmaktadır.
- İtalya, Milano’da uygulanan entegre atık toplama sistemi: Bu sistem, organik atıklar da dahil geri dönüştürmek için planlanmıştır.
- Hollanda, Utrecht’te uygulanan tüm çatılarda bitki, yosun ve güneş panelleri ile yeşil çatıların yaygınlaştırılması: Bu uygulama öncelikle olarak otobüs duraklarında başlanarak ev çatılarıyla devam etmiştir. Bu sayede hava kirliliğinin azaltılması, yağmur sularının depolanması, yaz aylarında soğutmanın sağlanması ve biyolojik çeşitliliğin de desteklenmesi sağlanmış olmaktadır.
- Hollanda, Amsterdam’da uygulanan bahçesinde ağaç dikene teşvik verilmesi: Şehrin yeşillenmesine destek vererek bahçelerine ağaç diken vatandaşlara destek sağlanmaktadır.
- İtalya, Milano’da uygulanan araçla yola çıkmayanlara ücretsiz ulaşımın sağlanması: Bu uygulama ile hem trafik sorununun çözülmesine bir katkı sağlanmakta hem de çevre kirliliğinin önüne geçilmeye çalışılmaktadır.
- Singapur’da uygulanan karşıya geçişte ek süre ile engelli, yaşlılar gibi grubun karşıdan karşıya daha yavaş geçmesi neticesinde geliştirilen bir uygulama biçimi: Bu uygulama, dezavantajlı grup içinde olan vatandaşlara kolaylık sağlamaktadır.
- İspanya, Madrid’de uygulanan engelliler için akıllı şehir hareketi ile mobil uygulama üzerinden otobüsün konumu, saati gibi bilgileri sesli olarak bilgilendiren uygulama şekli: Bu uygulama, engelli vatandaşlara sosyal hayatta daha kolaylık sağlamaktadır.

- İspanya, Burgos’ ta uygulanan çocuklar için meydanlarda oyun alanlarının yapılması: Bu uygulama ile çocukların sosyal aktivitelerini geliştirebilecekleri oyun alanları sunmaktadır.

Yukarıda da belirtildiği üzere Dünya genelindeki belediyelerde öne çıkan sosyal belediyecilik faaliyetleri kapsamındaki örnek uygulamalar incelendiğinde görülmektedir ki örnek belediyeler, vatandaşlarının daha refah düzeyde yaşayabilmesi adına teknoloji çağına uygun projeler ve uygulamaları gerçekleştirmek için çalışmalar yapmaktadır.

4. TRABZON BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN SOSYAL BELEDİYECİLİK UYGULAMALARI

Bu bölümde Trabzon iline ait genel bilgi verilerek, Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik alanındaki uygulamaları hususunda veri aktarımı yapılacaktır.

4.1. Trabzon İlinin Tarihçesi

Trabzon'un tarihi geçmişine bakıldığında oldukça zengin bir geçmişe sahip olduğu görülmektedir (Çebi, 2023: 34). Trabzon, 4000 yıllık tarihi bir geçmişe sahiptir. Roma ve Bizans dönemlerini yaşamıştır. “Fatih Sultan Mehmet’in fethettiği, Yavuz Sultan Selim’in valilik yaptığı, Kanuni Sultan Süleyman’ın doğduğu ve Cumhuriyetimizin kurucusu olan Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk’ün üç kez ziyarette bulunduğu şehirdir Trabzon” (Trabzon Valiliği, 2024).

Şehrin merkezi kuzeyde denizden, güneyde ise Boztepe’nin üzerine kadar düzgün olmayan teraslar halinde yükselir. Değirmendere, Kuzgundere (ya da Tabakhane) ve Zağnos dereleri, yerleşimi güneyden kuzeye derin boğazlarla bölmüştür. Tabakhane ve Zağnos dereleri arasında kalan ve düzgün olmayan yüksek bir masa formundaki alan üzerinde kentin bilinen en eski yerleşim kalıntıları tespit edilmiştir. İşte bu sebeple Trabzon adının eski Grekçe “masa” ya da “trapez (yamuk biçimi)” karşılığı olarak “trapezos” kelimesinden geldiği görüşü ağır basmaktadır. Trabzon ismine, Trapezos olarak ilk kez, Yunanlı komutan Kesnophon tarafından kaleme alınan, M.Ö.4. yüzyılda geçen olayların anlatıldığı “Anabasis” adlı antik kaynakta rastlanmaktadır (Trabzon İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024).

Trabzon, Osmanlı Döneminden önce eyalet ve sancak şeklinde şehzade ve mutasarrıflar tarafınca idare edilmiştir. 1461 yılında Fatih Sultan Mehmet tarafından Trabzon fethedilmiş, Birinci Dünya Savaşında ise en ağır darbeyi alan şehirlerden biri olarak Trabzon tarihe geçmiştir (Trabzon Valiliği, 2024).

Trabzon, tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış ve medeniyetlerin etkisi altında kalmıştır. Bu sebepten ötürü de stratejik açıdan önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda şehir hem tarihi zenginliği hem de kültürel anlamda çeşitliliği olan bir merkez haline gelmiştir. Günümüzde Trabzon, tarihi zenginliğini koruyan, turistlerin dikkatini çeken nadide kentlerimizdendir (Çebi, 2023: 34-35).

4.2. Trabzon İlinin Mekânsal, Sosyo-Ekonomik ve Demografik Özellikleri

“Trabzon ili 4,664 km² yüzölçümüne sahip olmakla birlikte Karadeniz Bölgesinde yer almaktadır. Doğu Karadeniz dağlarının “kuzeye bakan yamaçlarında 38° 30’ – 40° 30’ doğu meridyenleri ile 40° 30’ – 41° 30’ kuzey paralelleri arasında” yer almaktadır. “Kuzeyinde Karadeniz, güneyinde Gümüşhane ve Bayburt, doğusunda Rize, batısında Giresun ili bulunmaktadır” (Trabzon Valiliği, 2024).

Trabzon, Karadeniz kıyısında yer alan ve coğrafi konumu açısından da değerlendirildiğinde denizle iç içe bir hayat biçimi sunmaktadır. Trabzon ilinin coğrafi konumu, hem tarihi hem de kültürel alanda önemli bir rol almıştır. Geçmiş yıllarda ticaret yollarının kavşağı olduğu ve Karadeniz’in hem doğusu hem de batısı arasında bağlayıcı bir köprü işlevinde olduğu görülmektedir. Ayrıca turizm açısından da önemli bir konuma sahiptir (Çebi, 2023: 34).

Şekil 1. Trabzon ilinin haritası (URL_1, 2024)

Trabzon ilinin sosyo-kültürel yapısına bakıldığında, eski bir tarihe sahip olduğundan sosyo-kültürel alanda birçok milleti ve medeniyeti barındırmıştır. Ancak Selçuklu Türklerinin 1071 Malazgirt Zaferinden sonra Trabzon çevresini, Osmanlıların da Trabzon’u Türkleştirmesi hız kazanarak, Trabzon ilinde diğer kültürlerin unutulmasına ve Türk-İslam kültürünün egemen olmasına sebep olmuştur. Günümüzde Trabzon ilinin sosyal ve kültürel anlamda gelişmiş olduğu görülmektedir. Ancak bu durum istenilen düzeye ulaşmamıştır (Demir, 2021: 78-79).

Trabzon'un ekonomisi halen daha tarım, hayvancılık ve balıkçılığa dayanmaktadır. Sosyal ve kültürel açıdan gelişmiş olmasına rağmen sanayi açısından beklenen ekonomik gelişmeyi sağlayamamıştır. Bu da beraberinde işsizlik sorununu ortaya çıkarmakta veya işverenlerin düşük ücret karşılığında işçi çalıştırmalarına sebep olmaktadır.

Trabzon iline ait 18 ilçe mevcuttur. En yoğun nüfusa sahip ilçe olarak ilk sırada Ortahisar, ikinci sırada Akçaabat ve üçüncü sırada ise Yomra ilçesi yer almaktadır. En düşük nüfusa sahip olan ilçesi ise Dernekpazarı'dır. 2024 yılı TÜİK verilerine göre Trabzon iline ait toplam nüfus 822.270'dir. Toplam nüfus içerisinde kadınların sayısı 414.143 iken erkeklerin sayısı 408.127 olarak karşımıza çıkmaktadır (Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı, 2025).

Tablo 5. Trabzon ilinin cinsiyete göre nüfus dağılımı (2019-2024 Yılı)

Yılı	Kadın Nüfus	Erkek Nüfus
2019	408.251	400.723
2020	409.677	402.224
2021	405.047	411.637
2022	406.061	411.962
2023	409.040	415.312
2024	414.143	408.127

Kaynak: TÜİK, 2025

Tablo 5 incelendiğinde kadın nüfusun en fazla olduğu yıl 2024, nüfusunun en az olduğu yıl 2021 olmuştur. Erkek nüfusun ise en fazla olduğu yıl 2023, nüfusunun en az olduğu yıl da 2019 olarak görülmektedir.

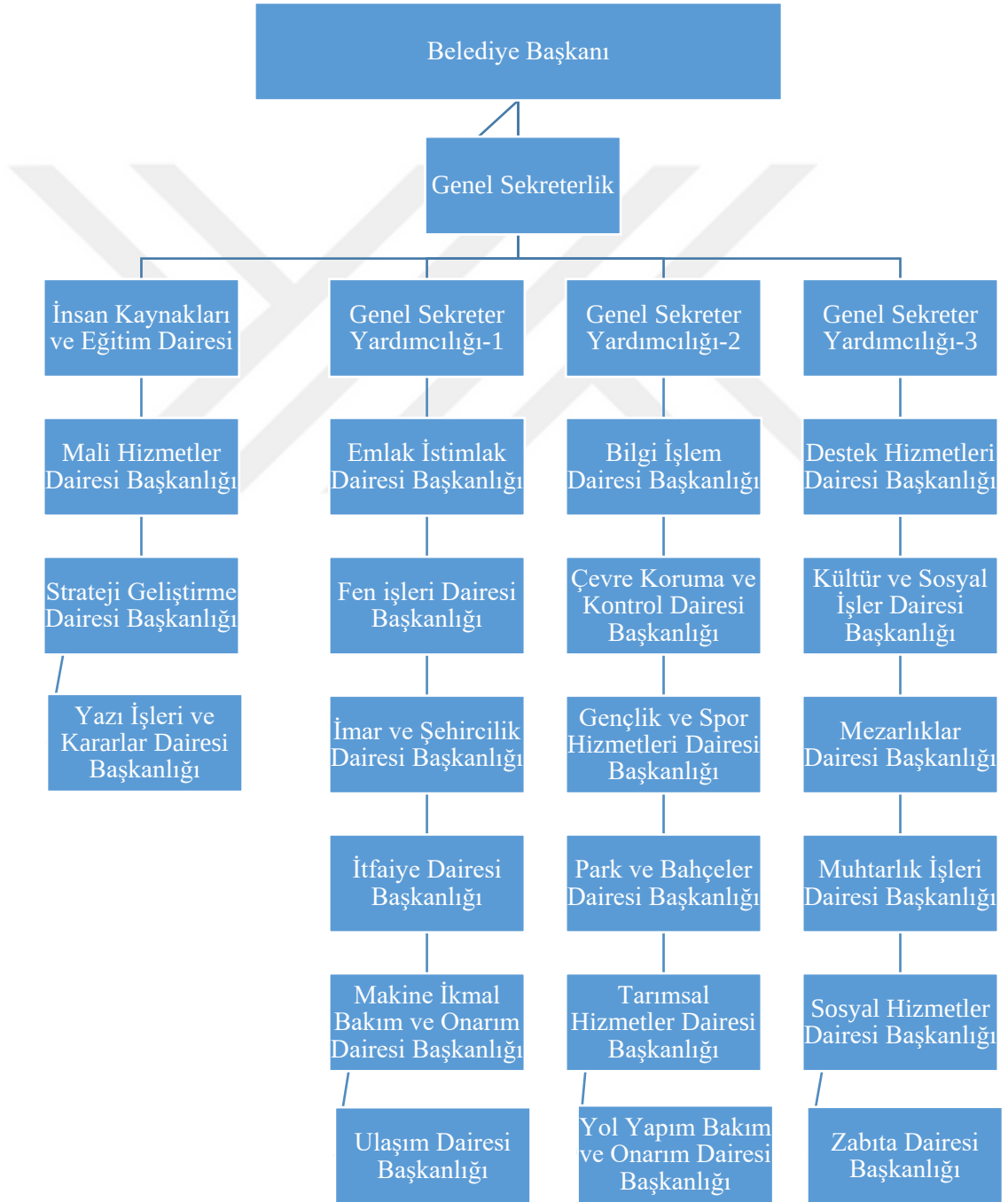
4.3. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Tarihsel Gelişimi

Kuruluşundan itibaren 1850'li yıllarına kadar Osmanlı Devleti'nde herhangi bir belediye örgütlenmesi mevcut olmamakla beraber, belediye hizmetleri vakıflar tarafından yürütülmekteydi. Trabzon ilinde belediyenin ne zaman kurulduğuna dair tam olarak bir karar ya da herhangi bir belge bulunmamaktadır. “Ancak 1869 yılında çıkarılan Trabzon İl Yıllığında (Salname-i Vilayet-i Trabzon) belediye yönetimine yer verilmiştir. Osmanlı Yönetimi tarafından 1868 yılında verilen talimat neticesinde taşrada belediye teşkilatı kurulmasının kararlaştırılması ve Trabzon'un aynı yıl vilayet olması Trabzon Belediyesinin 1868 yılında kurulduğuna dair güçlü işaretlerden olduğu görülmektedir.” 2014 yılına kadar il belediyesi konumunda hizmetlerini Trabzon ilinin merkezinde yürütmekte olan Trabzon Belediyesi 30 Mart 2014 tarihinden itibaren Büyükşehir Belediyesi statüsü kazanmış ve sorumluluk alanını da tüm il sınırlarını içine

alacak biçimde genişletmiştir (Trabzon Büyükşehir Belediyesi 2020-2024 Stratejik Plan, 2024: 19)

4.4. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Belediyecilik Kapsamındaki Teşkilat Yapısı

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik kapsamında sunmuş olduğu hizmet ve uygulamalar, aşağıda belirtilen Şekil 2'deki teşkilat yapısı ile gerçekleştirmektedir.

Şekil 2. Trabzon büyükşehir belediyesinin teşkilat yapısı

Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2024

Trabzon Büyükşehir Belediyesi sosyal belediyecilik uygulamalarını birimler aracılığı ile gerçekleştirmektedir. Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı ve Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı bu bağlamda büyük önem taşımaktadır.

4.5. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Belediyecilik Kapsamındaki Vizyon ve Misyonu

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin vizyonu, birlikte ve adil yönetim anlayışından hareketle, vatandaşa hizmet sunarken kent aidiyetini arttırmayı ve yerel kalkınmayı tetikleyerek Trabzon'a "Dünya Kenti" statüsünü kazandırmayı hedefleyen belediye şeklinde belirlenmiştir. Misyonu ise merkezi insan olan belediyecilik anlayışı ile birlikte ulaşılabilir, şeffaf ve adil hizmetleri sunmak hem çevreye hem de kent estetiğine önem veren; çocuk ve engellilerin haklarını korumakla beraber hayvan dostu hizmeti ile sosyal devleti savunan; çevreye saygılı, kamu kaynaklarını verimli kullanan herkes için hizmet misyonu ile güçlü bir Trabzon inşa etmek şeklinde belirlenmiştir (Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2025). Bu bağlamda Trabzon Büyükşehir Belediyesi değerlendirildiğinde halkını ve değerlerini önemseyen, halkına kaliteli hizmet sunan ve Trabzon şehrini her alanda zenginleştirmek için faaliyetlerini sürdüren bir belediyedir.

4.6. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Temel Değerleri

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin 2025-2029 Stratejik Planında belirtilen temel değerlerine aşağıda yer verilmiştir:

- Adil ve şeffaf bir yönetim anlayışı sunmak.
- Çağdaş ve akılcı sistemleri kullanmak.
- Eğitim ve sağlıkta kaliteli hizmet sunmak.
- Erişebilir ve iletişimi güçlü istişareler yapmak.
- Yeşil çevre oluşturmak.
- Tarımsal kalkınmayı sağlamak.

4.7. Araştırmanın Metodolojisi

Bu kısımda, araştırmaya dair araştırmanın amacı ve önemi, özgün değeri araştırmanın kapsamı ve sınırlarından bahsedilerek, uygulanacak olan çalışma yöntemi ile ilgili detaylı bir şekilde bilgi verilmiştir.

4.7.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Günümüzde artan ihtiyaçlar doğrultusunda taleplerin sağlıklı, etkin ve hızlı bir şekilde karşılanabilmesi adına belediyelere önemli görevler tanımlanmıştır. Belediyelere sağlanan yetkiler de 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile yasalaştırılmıştır. Bu doğrultuda belediyeler kendi hedef ve politikalarını ne ölçüde gerçekleştirebildiklerini, kaynaklarını ne oranda etkili kullanabildiklerini görmek ve performanslarını ölçmek ve değerlendirmek adına stratejik plan, faaliyet raporu ve performans programı hazırlamaktadırlar.

Bu çalışmada, sosyal belediyecilik kapsamında sağlanan hizmetleri ve sosyal belediyeciliğin ilgili olduğu kavramları açıklamak, Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik hususunda uygulamış olduğu hizmet ve hedeflerini; stratejik planları, faaliyet raporları ve performans programları doğrultusunda değerlendirmek ve çıkarımlarda bulunmak amaç edinilmiştir. Bunun yanında yapılan bu faaliyetlerin bir arada olduğu özet niteliğinde veri ortaya koyarak ileride bu konuda yapılacak olan çalışmalara da ışık tutması amaçlanmıştır.

Bu çalışma, Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik kapsamında yürütmüş olduğu uygulamaları ve bu uygulamaların da yıllara göre ne oranda farklılık ve verimlilik gösterdiğinin, karşılaştırılabilmesi açısından önemlidir.

4.7.2. Araştırmanın Özgün Değeri

Literatüre bakıldığında sosyal belediyecilik ve Türkiye'deki büyükşehirlerin uygulamış olduğu sosyal belediyecilik kapsamındaki uygulamaları inceleyen çalışmaların mevcut olduğu görülmektedir. Fakat bu çalışma, diğer çalışmalardan farklı olarak Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik uygulamalarını doküman analizi yöntemi ile incelemiş, bu inceleme neticesinde de elde edilen bulgular doğrultusunda ilerlemiş ve önemli değerlendirmelere ulaşmış olan bir çalışmadır.

Diğer bir husus da Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik uygulamalarının geniş ve kapsamlı bir şekilde incelenmesi, Trabzon iline ve vatandaşına sağlamış olduğu katkıların araştırılması, bu doğrultuda elde edilen bilgilerin de etkili sunulması literatür açısından önem taşımaktadır. Bu bağlamda çalışma konusu hakkında bilgi edinmek isteyen kişiler için de derlenmiş önemli bir yol haritası olacaktır.

4.7.3. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırları

Bu çalışmada sosyal devlet, sosyal politika ve sosyal belediyecilik kavramlarına genel olarak değinilmiştir. Türkiye’deki sosyal belediyecilik uygulamalarının neler olduğu; Engellilere yönelik uygulamalar, yaşlılara yönelik uygulamalar, çocuk ve gençlere yönelik uygulamalar, yoksullara ve işsizlere yönelik uygulamalar, kadınlara yönelik uygulamalar, diğer hizmet ve uygulamalar belirtilmiş, asıl konuyu oluşturan Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik uygulamaları raporlar kapsamında incelenmiştir. Trabzon Büyükşehir Belediyesi örneği incelenmesi hususunda belediyeye ait 2015-2029 stratejik plan, 2014-2024 faaliyet raporu ve 2015-2025 performans programlarında sosyal belediyecilik alanında belirtilen başlık ve veriler ile sınırlandırılmıştır.

4.7.4. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada, teorik alanda konu ile ilgili kitap, makale, tez ve dergi gibi yazılı kaynaklar incelenerek “literatür taraması” yapılmıştır (Çuhadar, 2022: 76). Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik uygulamalarının değerlendirilebilmesi ve çıkarımlarda bulunulabilmesi için de 2015-2029 stratejik plan, 2014-2024 faaliyet raporu ve 2015-2025 performans programları “doküman analizi” yöntemi ile incelenmiştir. Belge analizi, göz gezdirmeyi (yüzeysel inceleme), okumayı (kapsamlı inceleme) ve yorumlamayı içermektedir (Bowen, 2009: 32). “Doküman analizi” yöntemi ile yürütülen çalışmada, 2015-2029 stratejik plan, 2014-2024 faaliyet raporu ve 2015-2025 performans programlarında yer alan veriler incelenmiş ve analizi yapılmıştır.

4.8. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Belediyecilik Uygulamaları

Diğer belediyelerde olduğu gibi Trabzon Büyükşehir Belediyesi de sosyal belediyecilik uygulamalarını birimleri aracılığı ile gerçekleştirmektedir.

Trabzon Büyükşehir Belediyesinde hizmetler genel sekreter ve yardımcıları ve onların da altında yer almakta olan birimler tarafından yürütülmektedir. Sosyal Hizmetler Dairesi başkanlığı ve Kültür ve Sosyal İşler Dairesi başkanlığı sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin yürütülmesinde büyük bir öneme sahiptir (Demir, 2021: 82).

Kültür ve Sosyal İşleri Dairesine bağlı Müdürlükler şu şekildedir:

- Mesleki Eğitim Şube Müdürlüğü
- Kültür ve Sanat Şube Müdürlüğü
- Turizm Şube Müdürlüğü

Yukarıda belirtilen şube müdürlükleri ile birlikte kültürel ve sosyal alanlarda faaliyetler yürütülmektedir. Sosyal Hizmetler Dairesine bağlı olan müdürlükler ise aşağıda sıralamaktadır:

- Sağlık İşleri Şube Müdürlüğü
- Kadın ve Aile Hizmetleri Şube Müdürlüğü
- Sosyal Hizmetler Şube Müdürlüğü
- Engelli Hizmetleri Şube Müdürlüğü

Yukarıda belirtilen şube müdürlükleri ile birlikte sosyal hizmetler alanında faaliyetler yürütülmektedir.

Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığının yetki ve sorumlulukları Trabzon Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı Yönetmeliğince 7. Maddesinde belirtilmiştir. Bu yetki ve sorumluluklar ise şu şekildedir (Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2024):

- Kent genelinde kültürel bilinç seviyesinin artırılması, yayınların, projelerin yapılıp etkinliklerin düzenlenmesi ve bunların yürütülmesinin sağlanması,
- İl genelinde eğitim alanında başarı göstermiş olan öğrencilere ödülleri verilmesi,
- Halk kütüphaneleri, çocuk kütüphaneleri, ihtisas kütüphaneleri ve benzeri kütüphaneler kurmak, mevcutların verimli çalışması için gerekli tedbirlerin alınması,
- Kitap fuarları etkinliklerinin düzenlenmesi,
- Folklor ekibinin oluşturulması, gösteri yapılması, folklor alanda festivallerin düzenlenmesi,
- Orkestra kurularak, konserlerin verilmesinin sağlanması,
- Şenlik, festival gibi etkinliklerin düzenlenmesi,
- Tiyatro alanında çalışmaların yapılması,
- Tarihi eserlerin, doğal zenginliklerin korunması ve bunları geliştirerek tanıtımının yapılması,
- İle ait müze, sanat müzesi, etnografik ile ilgili müzeler, kişisel müzeler gibi niteliğe sahip müzelerin açılmasının sağlanması,
- Belediyece yapılan kültür, turizm, sanat ve eğitim tesislerinin işletilmesi,
- Kültür merkez binaları oluşturmak ve bu kültür merkezlerinde çocuklar, gençler ve yaşlılar için sanatsal, kültürel ve eğitsel etkinliklerin gerçekleştirilmesi,

- Planlanıp ve karar alınma süreçlerine kadınların ve toplumsal cinsiyet anlayışının dâhil edilmesi ve yerel yönetimler ile kadın kuruluşları arasında diyalog ve iş birliği alanlarının geliştirilmesinin sağlanması,
- Tablo, harita, yazma eserler, gazete, vb. her türlü eserin bakımı, onarımı ve restorasyonu için laboratuvarlar kurmak ve bu konularla ilgili eleman yetiştirilmesi.

Kültür ve Sosyal İşleri Dairesi Başkanlığının 2014-2023 tarihleri arasındaki faaliyet raporlarına göre gerçekleştirilen bütçe bilgilerine ait tablo aşağıda belirtilmiştir:

Tablo 6. Trabzon büyükşehir belediyesi kültür ve sosyal işler dairesi başkanlığının gerçekleşen yıllık bütçesi (2014-2024 yılları arası faaliyet raporu kapsamında)

Yıl	Bütçe (Gerçekleşen)
2014	15.812.133,15 TL
2015	12.652.554,02 TL
2016	16.314.982,78 TL
2017	15.266.833,61 TL
2018	18.072.496,68 TL
2019	6.085.002,49 TL
2020	13.044,558 TL
2021	18.584,516 TL
2022	65.343,556 TL
2023	122.818,048 TL
2024	108.603,729 TL

Tablo 6'ya bakıldığında en az gerçekleşen bütçe 2019 yılında, en fazla gerçekleşen bütçe ise 2023 yılında olmuştur.

Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığının yetki ve sorumlulukları Trabzon Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı Yönetmeliğince 7. Maddesinde belirtilmiştir. Bu yetki ve sorumluluklar ise şu şekildedir (Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2024):

- Komisyonlar tarafından belirlenmiş olan ihtiyaç sahiplerine yardımların ulaştırılması,
- Sosyal Yardımlar Değerlendirme Kurulu tarafından belirlenmiş olan ihtiyaç durumunda olanlara, engellilere, yaşlılara, muhtaç durumda olanlara, yoksullara, dar gelirli olan vatandaşlara ayni, nakdi ve su yardımı hizmetlerinin yürütülmesi,
- “Yetişkinler, yaşlılar, aileler, kadınlar, gençler, çocuklar ve dezavantajlı bireylere” yönelik yapılacak olan her türlü sosyal, kültürel hizmetlerin düzenlenmesi, organize edilmesi ve yürütülmesi,

- Sosyal Yardımlar Değerlendirme Kurulu tarafından belirlenmiş olan “öksüz, yetim, şehit ve gazi çocukları ile başarılı, ihtiyaç sahibi öğrencilere” sağlanan eğitim yardımı hizmetlerinin yürütülmesi,
- “Engelliler, yaşlılar, aileler, kadınlar, gençler ve çocuklarla” alakalı hayatı kolaylaştırıcı her türlü çalışmanın yapılması-yaptırılması, Kadın Yaşam Merkezinin kurulması-kurdurulması, engelliler merkezi ve engelli araç tamir atölyesinin kurulması-kurdurulması, maddi durumu olmayan hastanelerde tedavi gören vatandaşlara ve hasta yakınlarına geçici olarak barınma olanağını sağlayan şefkatevlerinin açılması veya açtırılması, yardıma muhtaç durumda olan vatandaşlar için aşevlerinin açılması veya açtırılarak ücretsiz olarak sıcak yemek yardımının sağlanması ve yapılan bu çalışmalara ile ilgili veri tabanlarının oluşturulması ve bu merkezlerin de çalışma usul ve esaslarının yönerge ile belirlenmesi,
- Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde yaşamakta olan birey ve ailelerin kendi bünye ve çevre koşullarından doğan veya kontrolleri dışında gelişen maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesi, ihtiyaçlarının karşılanması, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözüme kavuşturulmasına yardımcı olunması, hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaç edinen proje ve programların planlamasının yapılması,
- Sosyal Hizmetler alanında kentte, ülkemizde ve dünyadaki mevcut uygulamaların takip edilmesi,
- Daire Başkanlığının faaliyet alanına giren hizmetlerle ilgili ulusal ve uluslararası kuruluşlarla iş birliğinin yapılması, bu kuruluşların hibe ve fonlarına başvurulması,
- Trabzon il sınırları içerisinde yaşamakta olan engelli vatandaşların toplumsal hayata katılmasının kolaylaştırılması ve toplumsal fırsatlardan engelli olmayan vatandaşlarla eşit düzeyde faydalanmalarının sağlanması üzerine bilgilendirme, erişilebilirlik, bilinçlendirme, yönlendirme, danışmanlık, bakım, sosyal ve mesleki alanda iyileştirme hizmetlerinin yürütülmesi,
- Trabzon ili engelli hizmet sunumunda kamu kurumları, ilçe belediyeleri, sivil toplum kuruluşları ile eşgüdüm ve işbirliği amacıyla, toplantılar gerçekleştirilerek koordinasyonun sağlanması, projelerin geliştirilmesi ve sürdürülen projelerde de görev alınması,

- Engelli hizmetlerine yönelik bilinçlendirme ve farkındalık bağlamında çalışmaların yapılması (kongreler, konferanslar, çalıştaylar gibi), özel gün ve haftalarda etkinlik programlarının düzenlenmesi ve yürütülmesi,
- Engelli vatandaşlara yönelik işgücü taleplerinin dikkate alınarak “iş ve meslek sahibi olmaları, uygun çalışma becerileri kazanmaları, yerleştirildikleri iş yerlerinde izlenmeleri ve çalışma ortamlarına uyumları ile ilgili meslek edindirme, iyileştirme çalışmalarını yapmak ve” yapılmasının sağlanması,
- Yoksulluk içinde olup da en temel ihtiyaçlarını bile karşılayamayan, hayatlarını en düşük seviyede bile sürdürmekte zorlanan engelli ve ailelerine yönelik sosyal yardımların (manuel-akülü tekerlekli sandalye, protez, ortez, hasta yatağı gibi) tespiti, temini ve dağıtımı ile ilgili faaliyetlerin Sosyal Yardım Hizmetleri Yönetmeliği uyarınca yerine getirilmesi,
- “Alzheimer hastalarına ve zihinsel engellilere yönelik elektronik takip sistemi “Takip Cihazı” uygulama ve” yaygınlaştırılması işlemlerinin gerçekleştirilmesi,
- İhtiyaç olması halinde, Trabzon il sınırları içinde engellilerin durumlarına uygun olarak araçlarla bulundukları mekânlardan hastane, okul ve iyileştirme merkezi gibi yerlere ulaşımının sağlanması,
- Engelli vatandaşların manuel, akülü tekerlekli sandalye araçlarının tamiri, bakımı ve onarım hizmetleri ile akü dolum istasyonlarının iş ve işlemlerinin yürütülmesi
- Trabzon İli bazında engelli veri tabanının oluşturulması,
- Kadın ve aile hizmetleri ile ilgili bilinçlendirme ve farkındalık çalışmalarının (konferans, çalıştay, kongre), özel gün ve haftalarında etkinlik programlarının düzenlenmesi ve yürütülmesi.

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin uygulamış olduğu sosyal belediyeçilik uygulamaları sosyal yardım, sosyal hizmet ve kültürel hizmetler kapsamında yürütülmektedir. Bu bağlamda Trabzon Büyükşehir Belediyesinin yapmış olduğu sosyal belediyeçilik kapsamındaki uygulamaları aşağıda belirtildiği gibidir.

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin verilerine göre sosyal belediyeçilik alanındaki uygulamaları şöyledir (Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2025):

Mesleki Eğitim Merkezi: Sosyal belediyeçilik kapsamında her yaşta ve her eğitim seviyesindeki vatandaşlara eğitim, sanat, spor ve meslek edindirme kursları düzenlenmektedir. Üniversiteye hazırlık destekleme ve yetiştirme kursu kapsamında lise eğitimini tamamlamış olan öğrencileri yükseköğretim kurumuna giriş sınavına hazırlamaktadır. Hazırlık kursları ise 500 öğrenciye eğitim verebilecek kapasitededir.

Öğrencilere eğitim materyalleri sağlanarak (soru bankası, denemeler, testler, fotokopi) eğitim konusunda destek sağlanmaktadır. Öğrencilerin tercih dönemlerine kadar rehberlik dersleri ile birlikte destek sağlanarak ailelerine de bilgi verilmektedir. İlgili kursta 8 branşta 30 öğretmen görev yapmaktadır. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sağlamış olduğu kurslardan örnekler ise şu şekildedir:

- Bağlama (8-15 yaş ve yetişkinlere ücretsizdir)
- Gitar (8-15 yaş ve yetişkinlere ücretsizdir)
- Keman (8-15 yaş ve yetişkinlere ücretsizdir)
- Piyano (8-15 yaş ve yetişkinlere ücretsizdir)
- Kemençe (8-15 yaş ve yetişkinlere ücretsizdir)
- Resim (8-15 yaş ve yetişkinlere ücretsizdir)
- Satranç (8-15 yaş ve yetişkinlere ücretsizdir)
- Hızlı okuma (8-15 yaş ve yetişkinlere ücretsizdir)
- Ahşap boyama (Yetişkinlere özel ücretsizdir)

Kurslar ile ilgili yapılan çalışmalardan birkaç örnek fotoğraflar aşağıda belirtilmiştir (Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2025):

Şekil 3. Sanat akademisi

Şekil 4. Kurslardan örnekler

Evde Temizlik Hizmeti: Sosyal belediyecilik kapsamında sağlanan en güzel hizmetlerdendir. Yaşlılara, engellilere, kimsesizlere ve muhtaç olan kişilere ücretsiz olarak sağlanmakta olup, 18 ilçede bu hizmet verilmektedir. Sosyal belediyecilik kapsamında sağlanan bu hizmet yaşlılara, engellilere, kimsesizlere ve muhtaç olan kişilere büyük ölçekte kolaylık sağlamaktadır.

Engelsiz Taksi Hizmeti: Trabzon Büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde olmak şartı ile başta sağlık hizmetleri/hastane, kamu kurumları ve eğitim içerikli taleplerin değerlendirilmesi sonrasında hizmet sağlanmaktadır. TİKOM (153) aranması ve bir gün öncesinden talep oluşturulması yeterli olacaktır.

Engelsiz Yaşam: Bu hizmet aracılığı ile engelli danışma merkezi, engelli araç atölyesi, ücretsiz ulaşım, engelsiz ulaşım, evde bakım hizmetleri, engelli araçları için şarj istasyonları, engellilere yönelik kurslar, sosyolog ve psikolog hizmetleri gibi alanlarda Trabzon Büyükşehir Belediyesi sosyal belediyecilik bağlamında engelli vatandaşlarına hizmetler sunmaktadır.

Şekil 5. Engelsiz yaşam kapsamında sağlanan hizmet örnekleri (URL_2, 2025)

Engelli Araç Atölyesi: Trabzon ili sınırları içinde toplu taşıma alanında erişimi olmayan ortopedik, nörolojik ve psikolojik rahatsızlığı sebebi ile yürüyemeyen veya kısmen zorluklar içinde yürüyen engelli vatandaşların kullanmış oldukları akülü araçlarının bakım, onarım, tamir işlerinin yanında yedek parça ve malzemelerinin temin edilerek ücretsiz olarak verilen bir hizmet biçimidir. %40 ve üzeri ortopedik, nörolojik ve psikolojik engeli sağlık raporu olan engelli vatandaşların yararlanabileceği ve Alo 153 Şehrin Çözüm Merkezi üzerinden başvurabileceği bir sosyal hizmettir.

Kart 61: Sosyal belediyecilik kapsamında uygulanan bu uygulama ile dezavantajlı bireyler (yaşlı, engelli, kimsesiz, ihtiyaç sahibi, vb.) temel ihtiyaçlarını bu kart ile sağlamaktadırlar. 18 ilçeyi kapsayacak şekilde sağlanan bu uygulama ile yoksul, muhtaç durumda olan, yaşlı, engelli gibi vatandaşlara kolaylık sağlanmaktadır.

Diğer Yardımlar: Trabzon Büyükşehir Belediyesi sağlamış olduğu sosyal yardımlar ile Türkiye’de sosyal belediyeciliğin en iyi şekilde uygulandığı örnek belediyelerden biri durumuna gelmiştir. Dezavantajlı aileler tespit edilerek, günde iki öğün olmak üzere her gün sıcak yemek yardımı yapılmaktadır. İhtiyaç sahibi olan vatandaşlara evde bakım hizmeti sunulmakta, muhtaç durumda olan vatandaşlara eksik eşya yardımı yapılmakta, ikinci el eşya, ikinci el kıyafet yardımı, öğrencilere de her yıl eğitim ve öğretim yılı başlangıcında kırtasiye ve kıyafet yardımında bulunmaktadır. Muhtaç durumda olan ailelere su, indirimli verilmektedir. Dört ilçeye kurulan (Akçaabat, Yomra, Of, Ortahisar) ekmek satış noktaları ile vatandaşlara indirimli ekmek alımı sağlanmaktadır. Ayrıca Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından medikal cihaz ve ürün yardımı da yapılmaktadır.

Trabzon Büyükşehir Belediyesi kültürel alanda Hamamizade İhsan Bey Kültür Merkezinde tiyatro gösterileri, sinema, konser ve müzikal etkinlikler, konferans, sanat galerisi sergi etkinlikleri gibi faaliyetlerde bulunmaktadır. Ayrıca çocuk, yetişkin ve gençlere de satranç, resim, halk oyunları, tiyatro gibi alanlarda kurs olanakları sağlamaktadır. Lütfü Göktaş Gençlik Merkezinde ise kültürel, sanatsal ve sportif alanlarda kurslar sağlanmaktadır. Hüseyin Avni Aker Millet Bahçesi ile de spor alanları, dinlenme ve eğlence alanları ile kente hareketli bir yaşam alanı katmıştır. Kültürel ve sanatsal alanlarda da sağlanan kurslar ve gençlere yönelik sınav kart uygulaması ile ücretsiz olarak dersane hizmeti sağlanmaktadır. Ayrıca Zağnos Vadisi’nde eğlence ve macera parkı bulunmaktadır. Böylece Trabzon Büyükşehir Belediyesi sosyal belediyecilik kapsamında kenti daha da güzel ve çekici hale getirebilmek adına çalışmalar yapmakta olduğu görülmektedir.

Kültür ve turizm açısından ise yörenin tanıtım çalışmaları yapılarak hem kentin hem de ülkenin gelişimi açısından yapılan çalışmalar önem arz etmektedir. Vatandaşların sosyalleşebilmesi ve hoş vakit geçirebilmesi adına kültürel etkinlikler önemlidir. Bu bağlamda Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyeçilik kapsamında vatandaşlarının ihtiyaçlarına cevap vererek, kenti daha da eğlence dolu, vatandaşların aileleri ile bolca keyifli zaman geçirebileceği alanlar üretmekte ve bu doğrultuda daha da geliştirici projeler üretmektedir. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin gerçekleşmeyi bekleyen projeleri aşağıda belirtilmiştir (Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2025):

Şekil 6. Vakfikebir Kent Parkı Projesi

Bu proje ile Vakfikebir'e yeni bir nitelikli peyzaj alanı ve turizm açısından da yeni bir etkileşim alanı kazandırılması planlanmaktadır.

Şekil 7. Kent Ormanları

Bu proje ile yürüyüş yolları, at çiftliği, adrenalin parkurları, spor alanları, hobi bahçeleri, sosyal tesisler gibi alanların oluşturulması planlanmaktadır.

Şekil 8. Boztepe Mesire Alanı- Ahi Evren Camii Çevresi Kentsel Tasarım Projesi

Bu proje ile çocuk oyun alanları, macera parkı, orman yürüyüş yolu, ahşap teraslar, peyzaj çalışmaları gibi alanların oluşturulması planlanmaktadır.

Şekil 9. Akyazı Eğlence Tesisleri

Bu proje ile “yamaç paraşütü atlama alanı, dağ kızıağı, asma köprü, zipline, dev salıncak, adrenalin ve eğlence tesisleri” gibi alanların oluşturulması planlanmaktadır.

Şekil 10. Her ilçede bisiklet ve yürüyüş yolu

Bu proje ile Akçaabat Kavaklı-Ortahisar Ganita arası kesintisiz olarak Karadeniz Bölgesinin en uzun bisiklet ve yürüyüş yolunun yapılması planlanmaktadır.

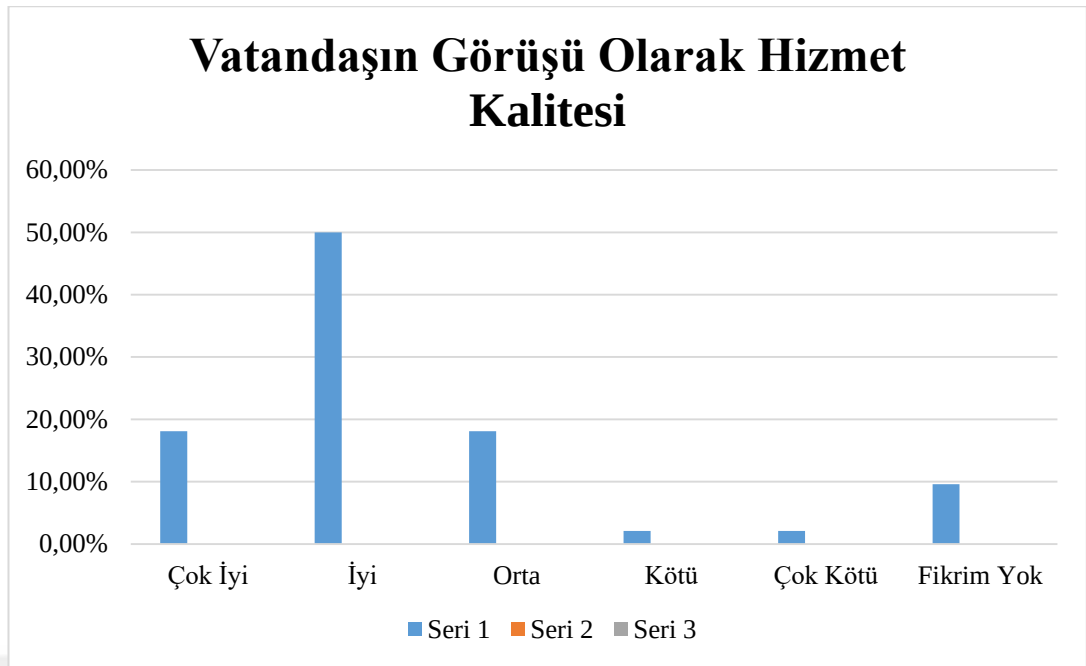
Yukarıda belirtilen Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyeçilik kapsamında planladığı bazı örnek projelerdir. Bu projeler en kısa sürede hayata geçirilerek kentin turizm açısından gelişimine katkı sağlaması beklenmektedir. Turizm ve kültür alanında olduğu gibi birçok alanda da planlanan birçok proje mevcuttur.

4.9. Trabzon Büyükşehir Belediyesi Sosyal Belediyeçilik Faaliyetlerinin Stratejik Planlara, Faaliyet Raporlarına ve Performans Programlarına Yansımaları

Trabzon Büyükşehir Belediyesi Sosyal Belediyeçilik faaliyetleri kapsamında Stratejik Planlar, Performans Programları ve Faaliyet Raporlarına Yansımaları aşağıda belirtilmiştir.

4.9.1. 2015-2019 Yılları Arası Stratejik Plan

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin yayınlamış olduğu 2015- 2019 yılları arasındaki stratejik plana göre, aşağıda vatandaşlara ait görüş analizi sunulmaktadır (Stratejik Plan, 2015-2019: Trabzon Büyükşehir Belediyesi):

Şekil 11. Dış paydaş anketi

Yukarıdaki Şekil 11 incelendiğinde Trabzon Büyükşehir Belediyesinin hizmet kalitesinin vatandaşlar tarafından %50 seviyesinde iyi olduğu görülmektedir. En düşük olarak da %2,10 seviyesinde kötü ve çok kötü şekilde olduğu görülmektedir.

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin stratejik amaçlarından biri olan kent kültürü ve kentlilik bilincinin geliştirilmesi yönündeki hedefleri aşağıdaki Tablo 7’de belirtilmiştir.

Tablo 7. Kent kültürü ve kentlilik bilincinin geliştirilmesi

Göstergeler	Birim	2015	2016	2017	2018	2019
Kişisel Gelişim Seminerleri	Adet	3	3	3	3	3
Konferanslar-Paneller ve Sergi Düzenlemek	Adet	20	20	20	20	20
Sinema Gösterimi Organizasyonu Desteklenmesi	Adet	1	1	1	1	1
Konser-Şiir Dinletisi ve Yarışmalar Düzenlemek	Adet	15	15	15	15	15
Trabzon Büyükşehir Belediye Tiyatrosunun Kurulması	Adet	1	-	-	-	-

Tablo 7. (Devamı)

Göstergeler	Birim	2015	2016	2017	2018	2019
Dizi ve Sinema Çekimlerine Destek Destek Vermek	Adet	1	1	1	1	1
Kurslar Açmak (Enstürman-Hobi-Halk Oyunları-Klasik El Sanatları)	Adet	15	15	15	15	15
Eğitime Yönelik Kurslar Açmak ve Teşvik Vermek (Meslek Edindirme Kursları, Başarılı Öğrencilere Destek Vermek)	Adet	5	5	5	5	5
Sosyal Etkinlikler ve Açık Hava Etkinlikleri Düzenlemek	Adet	3	3	3	3	3
Gençlik Merkezi Yapımı	Adet	1	1	1	1	1
Engelliler Dinlenme ve Sosyal Tesisi Projesi	Adet	-	1	-	1	-
Kadın Eğitim Merkezi Projesi	Adet	-	1	-	1	-

Tablo 7 incelendiğinde hedefler arasında ilk sırayı Konferanslar-Paneller ve Sergi Düzenlemek başlığı almakta olup, sonrasında Konser-Şiir Dinletisi Ve Yarışmalar Düzenlemek ve Kurslar Açmak (Enstürman-Hobi-Halk Oyunları-Klasik El Sanatları) başlıkları gelmektedir.

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin stratejik amaçlarından bir diğeri olan toplum sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin iyileştirilmesi yönündeki hedefleri aşağıdaki Tablo-8 de belirtilmiştir.

Tablo 8. Toplum sağığı ve güvenliğı hizmetlerinin iyileştirilmesi

Göstergeler	Birim	2015	2016	2017	2018	2019
Engelli ve Aileleri İçin Sosyal Projeler	Adet	1	1	1	1	1
Yaşlılar ile İlgili Sosyal Projeler	Adet	1	1	1	1	1
Dar Gelirli, Yoksul, Muhtaç ve Kimsesizler İle Engellilere Sosyal Hizmet Ve Yardımlar Gerçekleştirmek (Kumanya Yardımı, Kırtasiye Yardımı, Asker Aylığı Yardımı, Su Yardımı, vb.)	Aile Sayısı	2300	2500	2800	2900	3000
Çocuk Dostu Kentler Projesi Takibini Yapmak	Adet	1	1	1	1	1
Şiddet Gören Kadına Yönelik Faaliyetler	Adet	3	3	3	3	3
Kadın Dostu Kent Proje Takibi	Adet	1	1	1	1	1

Tablo 8 incelendiğinde ilk sırayı Dar Gelirli, Yoksul, Muhtaç Ve Kimsesizler İle Engellilere Sosyal Hizmet Ve Yardımlar Gerçekleştirmek (Kumanya Yardımı, Kırtasiye Yardımı, Asker Aylığı Yardımı, Su Yardımı, vb.) başlığı yer almaktadır.

4.9.2. 2020-2024 Yılları Arası Stratejik Plan

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin 2020-2024 yılları arasındaki stratejik planına göre sosyal belediyecilik kapsamındaki mevzuat analizi şu şekildedir:

Yasal Yükümlülük: “Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksekokullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile iş birliği yapmak.”

Dayanak: “5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (Madde7/v) (Madde-27)”

Tespitler: “İstihdam olanaklarının ve dezavantajlı kesimlere verilen hizmetin yeterli düzeyde olmaması.”

İhtiyaçlar: “Üniversite, sanayi, kamu kuruluşları, sivil toplum örgütleri ile iş birliğinin bu konularda güçlendirilmesi.”

Tablo 9. Üst politika belgeleri analizi

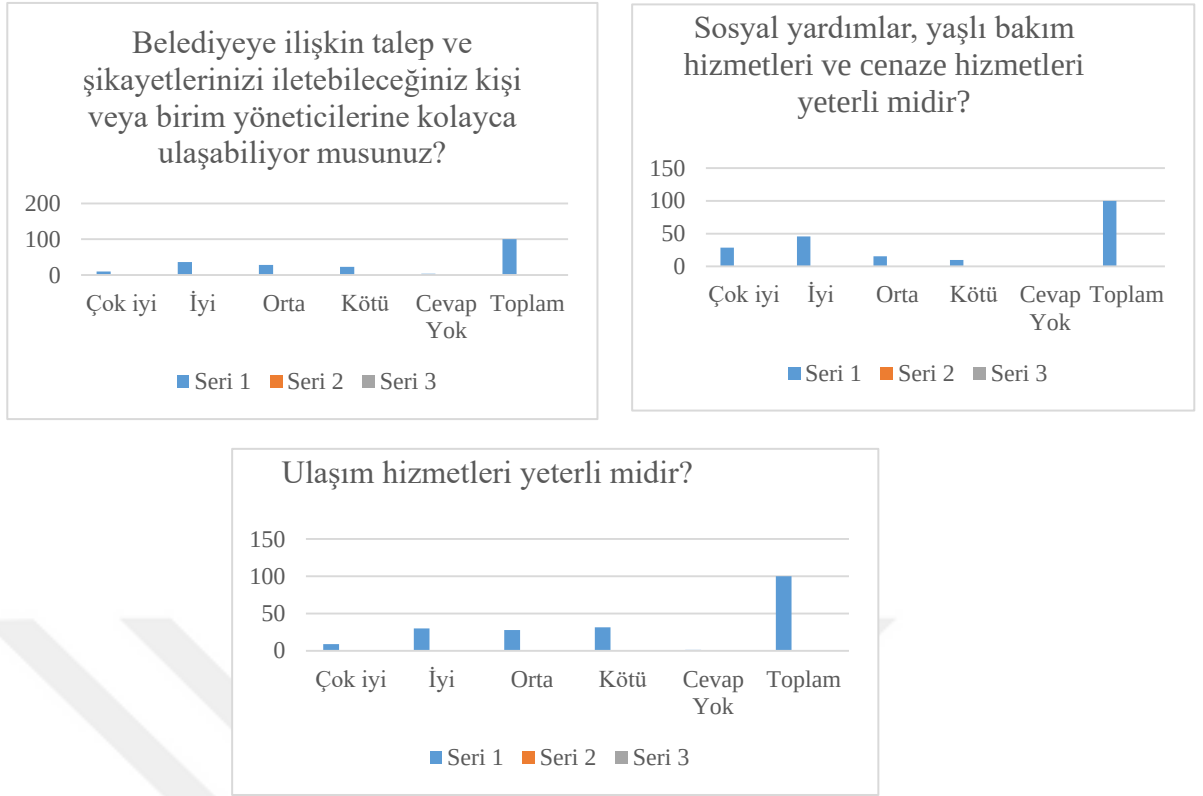
Üst politika belgesi	Verilen görev ve ihtiyaçlar
“On birinci Kalkınma Planı 2019-2023 (23 Temmuz 2019 Tarih ve Mükerrer 0840 sayılı Resmi Gazete)”	• “Yerel yönetimlerin hizmet sunumunda daha fazla rol almasına olanak verecek düzenlemeler yapılacaktır. Yaşlılar için hizmetler çeşitlendirilecek ve yaygınlaştırılacaktır.” • “Yaşam kalitesi yüksek ve değer üreten şehirler oluşturmak.” • “Yerel yönetim hizmet sunumunda kent estetiği ve güvenliğinin artırılması.”
“Orta Vadeli Program 2019-2021 (20 Eylül 2018 Tarih ve Mükerrer 30541 sayılı Mükerrer 2. Resmi Gazete)”	“İhtiyaç ve talebe göre gençlik merkezi olmayan ilçelerde kurum ve kuruluşlardan tahsis yoluyla edinilecek uygun nitelikteki taşınmazların gençlik merkezi olarak hizmete açılması için çalışmalar yapılacaktır.”

Tablo 9 incelendiğinde “On birinci Kalkınma Planı 2019-2023”’e göre, yerel yönetimler vatandaşları için daha kaliteli hizmet sunabilmek ve kentin kalitesini daha da arttırabilmek adına çalışmalar yapar. Orta Vadeli Program 2019-2021’ göre ise ihtiyaçlar ve talepler doğrultusunda gençlik merkezlerine ağırlık verilmesi yönünde çalışmalar yapar.

Tablo 10. Faaliyet alanları ile ürün ve hizmetlerin belirlenmesi

Faaliyet alanı	Ürün/Hizmetler
“Kültür, Turizm ve Spor Hizmetleri”	• “Kent kültürü ve kentlilik bilincinin geliştirilmesi, • Kültürel ve sanatsal etkinliklerin yapılması, • Cinsiyete duyarlı katılımcı kent planlaması yapılması, • Kentsel hizmetlerde kadınların aktif rol alması, • Amatör spor kulüplerinin desteklenmesi, amatör sporculuğa teşvik edilmesi.
“Sağlık ve Sosyal Hizmetler”	• Sosyolog ve PDR eşliğinde aile ve çocuklara danışmanlık hizmeti, engelli ve yaşlılar için sosyal faaliyetlere destek verilmesi, • İhtiyaçlı vatandaşlara gıda yardımı, su indirimi yardımı, evde sıcak yemek yardımı, kıyafet yardımı, eşya yardımı ve evde temizlik hizmeti yardımı yapılması, • Engelli danışma merkezi, • Aile ve çocuk danışma merkezi.”

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin 2020-2024 yılları arasındaki stratejik plana göre sosyal belediyeçilik kapsamında dış paydaş anketi aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Şekil 12. Dış paydaş anketi

Yukarıdaki Şekil 12 incelendiğinde 2020-2024 yılları arasındaki dış paydaş anketlerine göre sosyal yardımlar, yaşlı bakım hizmetleri gibi sağlanan hizmetlerin yeterli seviyede olduğu, ulaşım hizmetleri ise yeterli düzeyde olmadığı görülmüştür.

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin 2020-2024 Stratejik Planına göre pestle matrislerinde yer alan veriler şöyledir: Ekonomik etkenler kapsamında Trabzon kentinin tarihi ve sosyo-kültürel bağlamında zengin olması, şehrin turizm ve kültürel tanıtımının en üst seviyede yapılabilmesine olanak sağlar. Belediye olarak yapılması gereken şeyler de Turizme hizmet veren bölgelerin cazibe merkezleri haine getirilerek daha kalıcı ve uygun şartlarda hizmet sunulabilmesi adına kontrol, denetim ve desteğin sağlanması olarak belirlenmiştir. Sosyo-kültürel açıdan tespit edilen etkenlerde; gençlerin şiddete ve zararlı alışkanlıklara karşı daha meyilli olması, bu durumun tehdit olan yanı ise şehrin huzur ve güven ortamının bozulması, genç istihdam olanaklarından yeterince yararlanılamaması, bu durum karşısında yapılması gereken de gençlere yönelik sosyal ve kültürel tesislerin artırılması ve istihdamı arttırmaya yönelik destekleyici projelere yer verilmesi şeklinde belirlenmiştir. Bir diğer tespit edilen sorun da kent içinde sağlanan ulaşım trafik yönetimi ve toplu taşıma hizmetlerinde akıllı ulaşım sistemlerinden ve bilgi teknolojilerinden tam olarak faydalanılamaması, bu durum da trafik yükünün artmasına sebep olmakta, ne yapılmalı konusunda da belediye, akıllı

ulaşım sistemlerinin günümüz şartlarında en etkili biçimde kullanılmasının sağlanması sonucuna varmıştır. Teknolojik alanda tespit edilen etkenler olarak bilgiye ulaşımın artması, bu durumun fırsatı ise halkın katılımının olması ve belediye faaliyetlerinde hızlı bir şekilde sonuç alınması, bu durum da daha çok teknolojik yatırımların yapılmasına ihtiyaç duyulmasına ve buna bağlı olarak da harcamaların artabileceği hususu tehdidini doğurmuş ve ne yapılması konusunda da belediye etkin ve ucuz teknoloji projelere yer verilmelidir sonucuna varılmıştır. Bir diğer etken olarak da akıllı kent uygulamalarının gelişmesinde istenilen seviyeye gelinememesi, bu durumun ise fırsat başlığı kapsamında teknolojik olanakların gelişmesi ve daha hızlı bilgi belge sunulması olarak belirlenmiş, mobil uygulamalarda yaşanan sorunları da bir tehdit olarak tespit etmiştir. Belediye bu hususta ne yapılmalı sorusuna ise, akıllı kent uygulamalarının gelişmesine yönelik yatırımlara öncelik verilmeli şeklinde değerlendirmiştir (Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2024).

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik kapsamında 2020-2024 stratejik planına göre belirlemiş olduğu güçlü ve zayıf yönlerinden bazıları şöyledir:

Tablo 11. İ  ve dış  evre analizi

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
Bölgenin tek botanik parkına sahip olmak.	“Performans yönetim sisteminin olmaması.”
“Atatürk Köşkü, Ayasofya M�ze ve Camii, Uzungöl ve Sümela Manastırı gibi tarihi ve kültürel değerlere sahip olmak.”	Belediyeye ait taşınmazların yetersiz olması.
-	“Vatandaşlara yönelik sosyal ve kültürel tesislerin yetersizliği.”
-	İlin dağlık coğrafi yapısı nedeni ile ulaşım çeşitliliğinin sağlanamaması.
Fırsatlar	Tehditler
“Trabzon’un kültürel yaşamı, tarihi eserleri ve doğal güzellikleri ile bir turizm kenti olması.”	Hukuki el atmalardan kaynaklanan mali yükün çok olması.
Trabzon’a gelen yabancı turist sayısının artması.	-
“UNESCO’nun kalıcı dünya miras listesine aday olan Sümela Manastırı’nın Trabzon’da olması.”	“Genel bütçe vergi gelirlerinden alınan payın yetersiz olması.”
“Trabzon’un güvenli ve huzurlu bir kent olması.”	-

Tablo 11 incelendiğinde genel olarak Trabzon kentinin coğrafi özellikleri hem güçlü yönü hem de zayıf yönü olarak değerlendirilmesi mümkündür. Bu durumun

yanında bütçenin de yetersiz olması Trabzon Büyükşehir Belediyesinin zayıf yönleri arasında görülmektedir.

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik kapsamında 2020-2024 stratejik planına göre sunmuş olduğu hedef kartları aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 12. Hedef kartları

Performans Göstergeleri	Hedef Etkisi	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Halkın belediye hizmetlerinden memnuniyet düzeyi (%)	%70	47	50	54	59	64	70
Çocuk parkları sayısı	%20	31	36	41	46	49	54
Yapılacak sosyal yaşam alanlarının m ² si	%70	0	20.000	40.000	60.000	80.000	100.000
Konferans ve seminer sayısı	%50	9	19	30	42	55	69
1 Adet kültür ve sanat merkezi yapmak	%50	0	%5	%50	%100	%100	%100
Şehrin tarihi ve kültürel değerleri ile ilgili etkinlik sayısı	%100	6	19	32	45	58	71
Düzenlenen sergi sayısı	%25	7	17	27	38	50	62
Küçük sokak etkinlikleri sayısı	%25	0	4	9	16	23	30
Kitap fuarı sayısı	%25	1	2	3	4	5	6
Festival, tiyatro ve konser etkinliği sayısı	%25	7	17	27	37	47	57
Bilim ve gençlik merkezi sayısı	%30	2	2	2	3	3	4
Kitap okuma ve münazara etkinliği sayısı	%30	1	3	5	7	9	10

Tablo 12. (Devamı)

Performans Göstergeleri	Hedefe Etkisi	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Yüksek Öğrenime hazırlık kapsamında destek verilecek öğrenci sayısı	%70	1316	2716	4216	5767	7320	8880
Engellilerin belediye hizmetlerinden memnuniyet düzeyi	%100	%55	%60	%65	%70	%75	%80
Sosyal yardım alan hane sayısı	%60	3281	6781	10781	15081	19781	24781
Vatandaşın sosyal yardımlardan memnuniyet oranı %	%40	0	%35	%40	%45	%50	%55
Çocuklara yönelik faaliyet sayısı	%30	1	3	5	8	11	15
Yaşlılara yönelik faaliyet sayısı	%30	2	5	8	11	15	20
Kadınlara yönelik faaliyet sayısı	%40	1	4	9	14	19	24

Tablo 12’den de anlaşılacağı üzere performans göstergelerinden %100 hedefe etkisi olan engellilerin belediye hizmetlerinden memnuniyet düzeyi olmuştur. 2. sırayı ise yükseköğrenime hazırlık kapsamında destek verilecek öğrenci sayısı olmuştur. 3. sırada da sosyal yardım alan hane sayısıdır. En az hedef etkisi ise festival, tiyatro, gibi etkinliklerin sayısı olmuştur.

4.9.3. 2025-2029 Yılları Arası Stratejik Plan

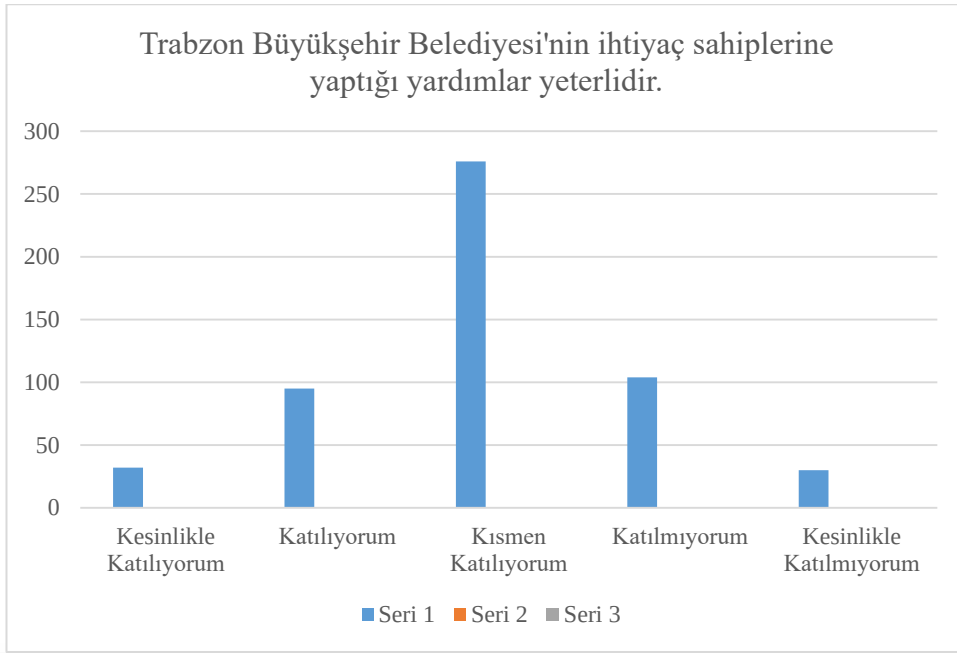
Trabzon Büyükşehir Belediyesinin 2025-2029 yılları arasındaki stratejik planına göre sosyal belediyecilik kapsamındaki üst politika analizi şu şekildedir (Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2025):

Tablo 13. Üst politika belgeleri analizi

Üst politika belgesi	Verilen görev ve ihtiyaçlar
“On İkinci Kalkınma Planı	• “Rekabetçi ve hızla değişen talebi karşılayabilen bir turizm sektörü için hizmet kalitesini iyileştirmek,” • “Ziyaretçi başına turizm gelirin artırılması amacıyla daha fazla gelir bırakan turizm çeşitlerini geliştirmek.” • “Engelli bireylerin toplumun diğer bireyleri gibi çalışma hayatında etkin olması, sosyal imkânlardan faydalanması ve ferah yaşaması için engelli bireylere yönelik sosyal hizmetlerin niteliğini niceliğini arttırmak.” • “Sosyal yardımları fırsat eşitliği gözeterek yürütmek.” • “Kültür ve sanat hizmetlerinin sunumunda kurumun rolünü güçlendirmek.”
“Orta Vadeli Program	• “Turizm çeşitlendirilerek 12 aya ve tüm ülkeye yayılması amacıyla alternatif turizm ürünlerinin tanıtım çalışmaları başta dünyada yükselen pazar konumundaki ülkeler ile Amerika ve Uzak Doğu gibi uzak pazarlardaki ülkelerin öncelikle üst gelir grubuna yönelik olarak yürütülecektir.”
Ulusal Akıllı Şehir Stratejisi ve Eylem Planı 2030	• “Kültürel, sanatsal ve sosyal alanlarda yerel ölçekli yarışmalar düzenlenecektir,” • “Akıllı belediye uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.”

Tablo 13 incelendiğinde yerel yönetimler vatandaşları için ilerleyen zaman, teknoloji ve değişen ihtiyaçlar kapsamında daha da kaliteli hizmet sunabilmek ve kentin kalitesini daha da arttırabilmek adına çalışmalar yapar.

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin 2025-2029 yılları arasındaki stratejik planına göre sosyal belediyecilik kapsamında beklentiler doğrultusunda dış paydaş anketi aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Şekil 13. Dış paydaş anketi

Şekil 13 incelendiğinde, Trabzon Büyükşehir Belediyesinin ihtiyaç sahiplerine yapmış olduğu yardımların dış paydaş anketleri neticesine göre yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir.

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin 2025-2029 Stratejik Planına göre pestle matrislerinde yer alan bilgiler doğrultusunda sosyal ve kültürel alanda şehrin marka değeri yükseltilerek yerli ve yabancı turist sayısının artırılması adına yapılan bütün organizasyonlarda tanıtımın artırılması ve iş birliği içinde olunması, şehrin genç ve dinamik olan nüfusuna yönelik eğitim, kültür, sanat ve spor alanlarında olanakları arttırarak, yeni projelerin üretilmesi, yeni müzelerin oluşturulması gibi çalışmaların yapılması şehre olumlu kazanımlar sağlamaktadır.

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyeçilik kapsamında 2025-2029 stratejik planına göre belirlemiş olduğu güçlü ve zayıf yönleri şöyledir:

Tablo 14. İç ve dış çevre analizi

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
“Halkın istek ve şikâyetlerine etkin ve hızlı cevap verme kapasitesinin olması,”	“Çarpık kentleşme ve kentsel dönüşüm sorunlarının olması,”
“Çeşitli sosyal tesislere sahip olunması,”	“Kent meydanlarının yetersiz olması,”
“Turistik cazibe merkezlerine sahip olunması,”	“Turizm sektörünün on iki aya yayılamaması,”
“Karadeniz Bölgesinde ilk olan kadın yaşam ve istihdam merkezine sahip olunması,”	-
“Sosyal ve kültürel etkinliklerin yıl boyu yapılabilmesi,”	-
“Yaz aylarında şehre gelen turist yoğunluğunun fazla olması.”	-

Tablo 14 incelendiğinde görülmektedir ki, Trabzon kentinin kendine özgü turistik değerleri olmasına rağmen kentin coğrafi ve iklim şartları neticesinde turizm on iki aya yayılamamış olması zayıf yönleri arasında değerlendirilmektedir.

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik kapsamında 2025-2029 stratejik planına göre sunmuş olduğu hedef kartları aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 15. Hedef kartları

Performans Göstergeleri	Hedefe Etkisi	Plan Dönemi Başlangıç Değeri (2024)	2025	2026	2027	2028	2029
Kültürel ve sanatsal etkinliklerin sayısı	%100	73	173	278	388	508	638
Kente gelen yerli ve yabancı turist sayısı (Kişi Sayısı)	%100	592.937	1.192.937	1.942.937	2.742.937	3.632.937	4.552.937
Sosyal hizmet desteklerinden istifade eden kişilerin memnuniyet düzeyi (%)	%30	85	86	87	88	89	90
Sosyal destek alan kişi sayısı	%70	22.403	47.000	74.000	104.000	139.000	176.500
Kırtasiye desteği sağlanan ihtiyaç sahibi öğrenci sayısı	%35	2.850	6.850	11.350	16.350	22.350	29.350
Yükseköğrenim hazırlık kapsamında destek verilecek öğrenci sayısı	%30	250	500	750	1000	1250	1500
Kreş hizmeti verilen çocuk sayısı	%20	0	45	135	150	165	180

Tablo 15 incelendiğinde görülmektedir ki, performans göstergelerinden %100 hedefe etkisi olan kültürel ve sanatsal etkinliklerin sayısı ve kente gelen yerli ve yabancı turist sayısı olmuştur. Sonrasında ise sosyal destek alan kişi sayısı ve kırtasiye desteği sağlanan ihtiyaç sahibi öğrenci sayısı tabloda yerini almıştır.

4.9.4. 2014-2019 Yılları Arası Faaliyet Raporu

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin faaliyet raporları kapsamında temel politikaları, öncelikleri ve sosyal belediyecilik kapsamında, 2014-2019 yıllarına ait

uygulamalarının faaliyet raporuna yansımaları aşağıda ifade edilmiştir (Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2024):

- “Adil, güler yüzlü ve kalite esaslı hizmet üretmek.
- Şeffaf ve hesap verilebilir olmak.
- Kaynaklarını etkin ve verimli kullanabilmek.
- Bilgi ve teknolojiden azami düzeyde faydalanabilmek.
- Çevreye karşı sorumlu, sağlıklı, sürdürülebilir ve güvenli kentleşmeyi sağlamak.
- Belediye hizmetlerinden vatandaş memnuniyetini sağlamak.
- Katılımcı ve paylaşımcı yönetim anlayışını benimsemek.
- İhtiyaç sahiplerinin desteklenmesine önem vermek.
- Kent ve kent halkının değerlerini ve haklarını korumak.
- Kent hizmetlerinde gönüllü katılımı teşvik etmek.
- Sivil toplum kuruluşları ile diğer kurum ve kuruluşlarla koordinasyonu güçlendirmek.
- Yenilikçi ve değişime açık bir anlayışı benimsemek.”

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin faaliyet raporlarında gösterilmiş olan stratejik amaçlar ise aşağıda şu şekilde belirtilmektedir:

- Hem belediye hem de kent yönetiminde şeffaf ve katılımcılığı ön planda tutmak.
- Halkın belediye ile olan ilişkilerinde memnuniyet oranını en üst seviyede tutabilmek, kente ve halka sunulan belediye hizmetlerini en üst ve en kaliteli seviyede verebilmek adına her türlü olanağı sağlamak.
- Kenti çağdaş ve modern yaşam alanlarına dönüştürmek.
- Ulaşım alt yapısını her noktaya ulaştırabilmek.
- Kente vizyon katacak halkın da ihtiyaçlarını giderecek yeni yapı ve tesisler yapmak.
- Belediye hizmetlerini teknolojik olanaklardan faydalanarak daha da fazla halka sunabilmek.
- Sosyal belediyeciliğin de anlayışı gereği olarak; ihtiyaçlı aileleri belirlemek, çözüm için de belediye olanakları ve hayırseverlerin de katkıları ile daha çok aileye yardım sağlamak.
- İhtiyaçlı aile fertlerinin meslek edinip kalifiye eleman olarak yetiştirmek ve istihdam edilmelerini sağlamak.
- Engelli vatandaşlara sosyal hayatta daha da rahat yer alabilmeleri adına düzenlemeler yapmak.

- Kenti dünya kenti statüsüne getirebilmek için her türlü girişimlerde bulunmak.

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik kapsamında, 2014 yılına ait faaliyet raporuna yansımaları aşağıda ifade edilmiştir:

- “Kart 61” sistemi ile ayda ortalama 1330 yardıma muhtaç vatandaşa alışveriş yapabilme olanağı sunuldu.
- 2014-2015’ eğitim-öğretim yılında 2070 öğrenciye kırtasiye yardımı gerçekleştirildi.
- 600 aileye sponsor aracılığı ile yakacak yardımı yapıldı.
- Ayda 150 yoksul ve muhtaç ailelere askere giden çocukları için asker maaşı verildi.
- İhtiyaç fazlası ve 2. el olarak toplanan 2621 adet giysi, giysi merkezinde yıkanıp, ütülenip, raflara dizildikten sonra ihtiyaçlı vatandaşlara dağıtıldı.
- İl Sağlık Müdürlüğü ile koordineli olarak yürütülen “Evde Bakım Hizmeti” kapsamında bakıma muhtaç 70 kişiye evlerinde hizmet verildi. Ayrıca 30 kişiye de iki öğün sıcak yemek verildi.
- Yoksul ve muhtaç ailelerin 815 okuyan çocukları için üniversiteye hazırlık kursu açıldı.
- Halk eğitim ile ortaklaşa meslek edindirme projeli 31 kurs açıldı. Kurslara 810 kursiyer katılarak, 700 sertifika verildi.
- Meslek kurslarından faydalanan kişi sayısı (Halk Eğitim Müdürlüğü ile Koordineli) 1623’tür.
- Engelli vatandaşlara, 200 engelliye kör bastonu dağıtıldı.
- 82 adet akülü araç verildi.
- Yardım yapılan engelli sayısı 282’ye ulaştı.
- Engellilere yönelik yapılan sosyal etkinlik sayısı 3’tür.
- Burs imkânı sağlanacak öğrenci sayısı 1000’dir.
- Yapılan sosyal ve kültürel etkinlik sayısı 46’dır.
- Düzenlenen sempozyum, seminer, panel ve konferans sayısı da 5 olarak kayıtlara geçmiş olduğu görülmektedir.

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin 2014 yılına ait faaliyet raporu verilerine bakıldığında görülmekte ki sosyal belediyecilik gereği sosyal yardım ve hizmetler halka ulaştırılmıştır. Verilerdeki değerler çok yeterli olmasa da bütçenin el verdiği oranda hizmetler sağlanmıştır.

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin 2015 yılına ait faaliyet raporu yansımaları aşağıda belirtilmiştir:

- Kurslar açmak (Enstrüman-hobi-halk oyunları-klasik el sanatları): 19
- Eğitime yönelik kurslar açmak ve teşvik vermek: 4
- Sosyal etkinlikler ve açık hava etkinlikleri düzenlemek: 7
- Farklı branşlarda el sanatları kursları açmak: 11
- Sosyal etkinlik sayısı: 7
- Engelli ve aileleri için sosyal projeler: 1
- Yaşlılar ile ilgili sosyal projeler: 3
- Dar gelirli yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere sosyal hizmet ve yardımlar gerçekleştirmek (kumanya yardımı, kırtasiye yardımı, asker aylığı yardımı, su yardımı, vb.): 3765
- “11 kişiye manuel engelli aracı,
- 1 kişiye Akülü engelli aracı,
- 200 kişiye Beyaz Baston” verildi.
- 33 engelli bireye kurs verildi (down sendromlulara garsonluk, görme engellilere cal center eğitimleri)
- “16 Aileye (44 kişi) günde 2 öğün sıcak yemek verildi.
- 24 Aileye evde bakım hizmeti verildi.
- 2000 ihtiyaçlı öğrenciye kırtasiye yardımı verildi.
- 1510 dar gelirli aileye kuru gıda yardımı verildi.
- 235 ihtiyaçlı kişiye su yardımı” gerçekleştirildi.
- Konferans, panel, sergi, söyleşi, tiyatro gösterileri, fuarlar olarak 58 adet etkinlik gerçekleştirildi.

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin 2015 yılına ait faaliyet raporu verilerine bakıldığında, sosyal belediyecilik gereği sosyal yardım ve hizmetler çok istenen düzeyde olmasa da halka ulaştırılmıştır.

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin 2016 yılına ait faaliyet raporu yansımaları aşağıda belirtilmiştir:

- 2016 yılında 50 adet konser ve yarışma gerçekleştirildi.
- Konferans, panel ve sergilerin sayısı: 77
- 2016 yılında 6 adet sosyal etkinlik gerçekleştirildi.
- Kurslar açmak (Enstrüman-hobi-halk oyunları-klasik el sanatları): 32
- Eğitime yönelik kurslar açmak ve teşvik vermek: 18

- Sosyal etkinlikler ve açık hava etkinlikleri düzenlemek: 6
- 2016 yılında çeşitli etkinlikler kapsamında 18 farklı branşta, 76 Eğitim Kursu düzenlendi.
- Engelli ve aileler için sosyal proje sayısı: 6
- Yaşlılar ile ilgili sosyal proje sayısı: 1
- Dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere sosyal hizmet ve yardımlar gerçekleştirmek (“kumanya yardımı, kırtasiye yardımı, asker aylığı” yardımı, su yardımı, vb.): 8565
- 11 adet akülü sandalye, 57 adet tekerlekli sandalye, 29 adet hasta yatağı, 19 adet engelli yürüteci, 100 görme engelli vatandaş için beyaz baston verildi.
- 161 engelli vatandaşa kart 61, 7 engelli vatandaşa sıcak yemek, 10 engelli vatandaşa da evde bakım hizmeti verildi.
- 2016 yılında gerçekleşen aynı yardımlar 8565 kişiye verildi.

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin 2016 yılına ait faaliyet raporu verilerine bakıldığında, önceki yıllara göre sosyal belediyeçilik gereği sosyal yardım ve hizmetler daha da iyileştirilerek halka sunulmuş olduğu görülmektedir.

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin 2017 yılına ait faaliyet raporu yansımaları aşağıda belirtilmiştir:

- Kişisel gelişim seminerleri düzenlemek: 4
- 2017 yılında “konferans, panel sergi, söyleşi, anma programı, fuarlar, açık hava etkinliği ve tiyatro gösterileri olmak üzere” 126 adet etkinlik düzenlendi.
- Konser ve yarışma: 45
- Kurslar açmak (“Enstrüman-hobi-halk oyunları-klasik el sanatları”): 36 farklı branşta 189 kurs düzenlendi ve 3584 de kursiyer eğitim aldı.
- Eğitime yönelik kurslar açmak ve teşvik vermek: 24
- 24 farklı branşta (Eğitim ve Mesleki Eğitim) 153 kurs düzenlendi ve 5180 kursiyer de eğitim aldı.
- Engelli ve aileler için sosyal projeler: 5
- Yaşlılar ile ilgili sosyal projeler: 1
- Dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere sosyal hizmet ve yardımlar gerçekleştirmek (“kumanya yardımı, kırtasiye yardımı, asker aylığı” yardımı, su yardımı, vb.): 8565
- 2017 yılı içerisinde dezavantajlı bireylere 1 adet akülü engelli aracı, 53 adet manuel engelli aracı, 24 adet hasta karyolası, 7 adet engelli yürüteci, 4 adet

havalı yatak, 5 adet engelli tuvaleti, 19 adet hasta yatağı, 1 adet engelli bisikleti, 7 adet beyaz baston, 1 adet şeker ölçme cihazı, 1 adet rehabilitasyon aparatı, 1 adet hasta komodini yardımı yapıldı.

- 101 engelli vatandaşa kart 61, 20 engelli vatandaşa sıcak yemek ve 36 engelli vatandaşa da evde bakım hizmeti verildi.
- “Sosyal Doku Projesi” kapsamında 2017 yılının ilk 6 ayında yürütülen çalışmalarda sosyologlar tarafından 560 aile ziyaret edildi.
- “Bir Çocuk Gülüyor, Dünya Güzelleşiyor” projesi kapsamında 2017 yılında (0 ile 15 yaş arası) 876 çocuk kıyafetlerine kavuştu.
- 2017 yılında gerçekleşen ayni yardımlar 10133 kişiye ulaştı.

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin 2017 yılına ait faaliyet raporu verilerine bakıldığında, bir önceki yıllara kıyaslandığında Dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere sosyal hizmet ve yardımların gerçekleştirilmesinde (“kumanya yardımı, kırtasiye yardımı, asker aylığı” yardımı, su yardımı, vb.) sayı aynı kalmışken, engellilere sağlanan hizmet ve gerçekleşen ayni yardımlarda artış gözlenmektedir. Bu bağlamda, sosyal belediyeçilik gereği sosyal yardım ve hizmetler daha da iyileştirilerek halka sunulmuştur.

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin 2018 yılına ait faaliyet raporu yansımaları aşağıda belirtilmiştir:

- Kişisel gelişim seminerleri düzenlemek: 5
- “2018 yılında konferans, panel sergi, söyleşi, anma programı, fuarlar, açık hava etkinliği ve tiyatro gösterileri olmak üzere 29 adet etkinlik düzenlendi.
- Kurslar açmak (enstrüman-hobi-halk oyunları-klasik el sanatları): 31 farklı branşta 207 kurs düzenlendi ve 3681 de kursiyer eğitim aldı.
- Eğitime yönelik kurslar açmak ve teşvik vermek”: 16
- Sosyal etkinlikler ve açık hava etkinlikleri düzenlemek: 1
- 16 farklı branşta (Eğitim ve Mesleki Eğitim) 76 kurs düzenlendi ve 1695 kursiyer de eğitim aldı.
- 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılında 160 öğrenciye eğitim verildi.
- Engelli ve aileler için sosyal projeler: 2
- Yaşlılar ile ilgili sosyal projeler: 3
- Dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere sosyal hizmet ve yardımlar gerçekleştirmek (“kumanya yardımı, kırtasiye yardımı, asker aylığı” yardımı, su yardımı, vb.): 4391

- 38 kişiye 64 parça medikal ürün dağıtıldı.
- “Yaşlılara Saygı” haftası dolayısı ile 84 adet havlu ve kolonya dağıtıldı.
- “Evde Temizlik ve Yaşlılara Hizmet kapsamında 151 kişinin evde temizlik faaliyetleri” yürütüldü.
- “Denetimli Serbestlik Projelerine ve bağımlılık ile mücadele çalışmalarına destek verilerek, 113 kişiye gıda ve kıyafet yardımı” yapıldı.
- 2197 Aileye, 37943 parça kıyafet dağıtımı yapıldı.
- 534 çocuğa, Mont, Bot ve Ceket yardımı yapıldı.
- 28 Aileye Çocuk Bezi, Kıyafet ve Mama yardımı sağlandı.
- 120 Aileye, 785 parça Eşya dağıtıldı.
- 2961 Aileden 10430 kişiye Gıda yardımı yapıldı.
- 258 aileye et dağıtımı yapıldı.
- 850 aileye kumanya yardımı yapıldı.
- 2 Aile toplamda 78 kişiye sıcak yemek yardımı yapıldı.
- 247 Aile su yardımından faydalandı.
- 42 Aileye yakacak ve soba yardımı yapıldı.
- Aile ve Çocuk Danışmanlığı faaliyetleri kapsamında sosyologlar 182 kişi (kadın, çocuk) ile görüşme yaptı.
- 18 kişiye özel sektörde iş imkânı sağlandı.
- 2018 yılında 8 spor kulübüne nakdi yardımlar gerçekleştirildi.

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin 2018 yılına ait faaliyet raporu verilerine bakıldığında, önceki yıllara göre sosyal belediyecilik gereği sosyal yardım ve hizmetler daha da kapsamlı hale getirilerek halka sunulmuş olduğu görülmektedir.

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin 2019 yılına ait faaliyet raporu yansımaları aşağıda belirtilmiştir:

- Kişisel gelişim seminerleri düzenlemek: 7
- 2019 yılında “konferans, panel sergi, söyleşi, anma programı, fuarlar, açık hava etkinliği ve tiyatro gösterileri” olmak üzere 65 adet etkinlik düzenlendi.
- Konser-Şiir Dinletisi (Adet): 38
- Eğitime yönelik kurslar açmak ve teşvik vermek: 73
- Sosyal Etkinlikler ve Açık Hava Etkinlikleri düzenlemek: 1
- 2019 yılında; 28 farklı branşta (“Enstrüman, Sanat, Halk Oyunları, Spor ve El Sanatları”) 138 kurs düzenlendi ve 2036 kursiyer eğitim aldı.

- 2019 yılında eğitim ve mesleki eğitim alanında; 13 farklı branşta 73 kurs düzenlendi ve 1374 kursiyer eğitim aldı.
- 2018-2019 eğitim-öğretim yılında 841 öğrenci kayıt oldu, 246 kişi ön lisans ve 230 kişi de lisans programlarına yerleşti.
- Engelli ve Aileler için Sosyal Projeler: 7
- Yaşlılar ile ilgili Sosyal Projeler: 6
- Dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere sosyal hizmet ve yardım kapsamında 2812 aileye sosyal destek kartı, 161 aileye 15 m³ su indirimi, 167 aileye evde hijyen ve bakım sağlanmış olup, 61 kişiye de sıcak yemek verildi,
- Çocuk Dostu Kentler projesi kapsamında 200 çocuğa danışmanlık hizmetleri verilmiş ve psikolojik testler uygulanmıştır.
- Şiddete maruz kalan kadınlara yönelik olarak 250 kadına danışmanlık hizmeti verildi, talep doğrultusunda da KPSS hazırlık dersleri verilmiş ve 9 kadına özel sektörde istihdam sağlanmıştır.

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin 2014-2019 yılları arasına ait faaliyet raporu verilerine bakıldığında, sosyal belediyecilik gereği sosyal yardım ve hizmetler genişletilerek halka sunulmuş ve halkın yanında olduğu hissettirilmiştir.

4.9.5. 2020-2024 Yılları Arası Faaliyet Raporu

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin 2020-2023 yılına ait faaliyet raporlarına göre sosyal belediyecilik kapsamındaki sosyal yardım verileri ise şöyledir (Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2024):

Tablo 16. 2020-2024 yılına ait faaliyet raporu verileri

Sosyal Yardım	2020	2021	2022	2023	2024
15 m ³ su indirimi (Aile)	267	324	312	4.724	871
Evde sıcak yemek hizmeti (Aile)	127	117	57.199	1.362	1.221
İhtiyaç sahiplerinin tespiti (Aile)	1.305	2.500	-	1.417	2.630
Evde hijyen ve temizlik hizmeti (Aile)	1.310	317	2.115	1.800	2.098
61 kart yardımı (Aile)	3.936	4.932	5.450	5.909	6.384
Çocuklara yönelik eğlence faaliyeti	2	2	5	3	-
Yaşlılar ile ilgili bakım faaliyeti	48	280	-	-	-
Yaşlılar ile ilgili sosyal faaliyetler	2	2	1	1	-
Çeşitli yardımlar	28.843	6.108	5.592	4.296	-

Yukarıdaki Tablo 16 incelendiğinde görülmektedir ki, 2020- 2024 yılları arasında ait faaliyet raporu verilerinde evde sıcak yemek hizmeti (Aile), yaşlılar ile ilgili bakım faaliyeti ve çeşitli yardımlar konusunda diğer yıllara göre fark atılarak artış sağlanmıştır.

Tablo 17. 2022-2024 yılına ait diğer faaliyetler kapsamında ki rapor verileri

Diğer Faaliyetler	2022	2023	2024
Tamir edilen engelli aracı	661	693	535
Dağıtılan engelli aracı	60	237	255
Engelsiz taksiden faydalanan kişi sayısı	40	6.890	9
Engelsiz yaşam akademi kursları	80	11	-
Engelsiz yaşam akademisinde eğitim alan kişi sayısı	63	89	50

Tablo 17 değerlendirildiğinde ise engellilere yönelik sağlanan hizmetler kapsamında en çok engelsiz taksi hizmetinden faydalanıldığı, devamında ise engelli araçlarının tamiri hususunda sağlanan hizmetler ön plana çıkmış olduğu görülmektedir.

4.9.6. 2015-2019 Yılları Arası Performans Programı

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin 2015-2019 yılları arasındaki performans programlarına ait veriler aşağıdaki tabloda belirtilmiştir (Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2024):

Tablo 18. 2015-2019 Yıllarına arası verilere ait performans hedefi tablosu

Performans Göstergeleri	2015	2016	2017	2018	2019
Konferanslar-Paneller ve Sergiler Düzenlemek (Adet)	20	20	50	60	65
Konser-Şiir Dinletisi	15	15	20	30	35
Kurslar Açmak (Enstrüman-Hobi-Halk Oyunları-Klasik El Sanatları) (Adet)	15	15	15	26	26
Eğitime Yönelik Kurslar Açmak ve Teşvik Vermek (Başarılı öğrencilere destek ve teşvik ödülleri-Üniversite hazırlık kursu düzenlenmesi-Meslek edindirme kursları düzenlemek) (Adet)	5	5	7	22	28
Sosyal Etkinlikler ve Açık Hava Etkinlikleri Düzenlemek (Adet)	3	3	3	5	5
Engelli ve Aileleri İçin Sosyal Projeler (Adet)	1	1	4	4	5
Yaşlılar İle İlgili Sosyal Projeler (Adet)	1	1	3	3	3
Dar Gelirli, Yoksul, Muhtaç ve Kimsesizler ile Engellilere Sosyal Hizmet ve Yardımlar Gerçekleştirmek (Kumanya Yardımı, Kırtasiye Yardımı, Asker Aylığı Yardımı, vb.) (Aile Sayısı)	2300	2500	3250	3806	3806

Tablo18. (Devamı)

Performans Göstergeleri	2015	2016	2017	2018	2019
Çocuk Dostu Kentler Projesi Takibini Yapmak (Adet)	1	1	1	1	1
Şiddet Gören Kadına Yönelik Faaliyetler (Adet)	3	3	1	1	1
Kadın Dostu Kent Proje Takibi (Adet)	1	1	1	3	-
Ev Hanımlarına Mobil Eğitim Verilmesi (Kursiyer Sayısı)	200	200	200	500	-

Tablo 18 genel olarak değerlendirildiğinde görülmektedir ki, sayı olarak en az konuma sahip olan veriler engelli ve aileleri için ve yaşlılar ile ilgili sosyal projeler, çocuk ve kadın dostu kentler projeleridir. Daha çok dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere sosyal hizmet ve yardımlar gerçekleştirilmiştir.

2019 yılına ait ek olarak performans programlarına ait diğer veriler de şu şekildedir (Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2024):

- Şehrin tarihi ve kültürel değerleri ile ilgili yapılan etkinlik sayısı: 6,
- Düzenlenen sergi sayısı: 7,
- Kitap fuarı sayısı: 1,
- Festival, tiyatro ve konser etkinliği sayısı: 7,
- Destek verilecek eğitim kurum sayısı: 10,
- Yükseköğrenime hazırlık kapsamında destek verilecek öğrenci sayısı: 1316,
- Meslek edindirme kursları açmak ve katılımı sağlamak: 69,
- Engelli vatandaşların belediye hizmetlerinden memnuniyet düzeyi (%): 55,
- Sosyal yardım alan hane sayısı: 3281,
- Çocuklara yönelik faaliyet sayısı: 1,
- Yaşlılara yönelik faaliyet sayısı: 2,
- Kadınlara yönelik faaliyet sayısı: 1.

Yukarıdaki veriler değerlendirildiğinde Trabzon Büyükşehir Belediyesinin, vatandaşlarına sosyal yardım ve hizmet konusu yönünde ağırlık vermiş olduğu görülmektedir.

4.9.7. 2020-2024 Yılları Arası Performans Programı

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin 2020-2024 yılları arasındaki performans programlarına ait veriler aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 19. 2020-2024 Yılları arası verilere ait performans hedefi tablosu

Performans Göstergeleri	2020	2021	2022	2023	2024
Çocuk parkları sayısı	36	41	46	49	54
Konferans ve seminer sayısı	19	30	42	55	69
Şehrin tarihi ve kültürel değerleri ile ilgili etkinlik sayısı	19	32	45	58	71
Şehre gelen turist sayısını arttırmak (%)	5	10	15	20	25
Düzenlenen sergi sayısı	17	27	38	50	62
Küçük sokak etkinlikleri sayısı	4	9	16	23	30
Kitap fuarı sayısı	2	3	4	5	6
Festival, tiyatro ve konser etkinliği sayısı	17	27	37	47	57
Halkın belediye hizmetlerinden memnuniyet düzeyi (%)	50	54	59	64	70
Bilim ve gençlik merkezi sayısı	2	2	3	3	4
Kitap okuma ve münazara etkinliği sayısı	3	5	7	9	10
Destek verilecek eğitim kurum sayısı	25	40	55	70	85
Yükseköğrenime hazırlık kapsamında destek verilecek öğrenci sayısı	2.716	4.216	5.767	7.320	8.880
Meslek edindirme kursları açmak ve katılım sağlamak	108	148	188	228	268
Engellilerin belediye hizmetlerinden memnuniyet düzeyi (%)	60	65	70	75	80
Sosyal yardım alan hane sayısı	6.781	10.781	15.081	19.781	24.781
Vatandaşın sosyal yardımlardan memnuniyet oranı (%)	35	40	45	50	55
Çocuklara yönelik faaliyet sayısı	3	5	8	11	15
Yaşlılara yönelik faaliyet sayısı	5	8	11	15	20
Kadınlara yönelik faaliyet sayısı	4	9	14	19	24

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin 2020-2024 yılları arasında performans programındaki veriler dikkate alındığında sosyal belediyecilik anlamında sunmuş olduğu hizmetler değerlendirildiğinde, çok da yeterli olmadığı görülmektedir. Yerel halkın sosyal yardımlardaki memnuniyet oranını orta seviyelerden üst seviyeye taşıyarak daha memnun ve mutlu bireyler ve toplum elde edilebilmesi adına daha kapsamlı çalışmaların yapılması kaçınılmazdır. Kültürel açıdan kentin daha cazip bir merkez haline gelebilmesi için çalışmaların daha çok geliştirilmesi gerekmekte, şehrin daha mutlu, gelişmiş olması adına sosyal ve kültürel alanda da çalışmaların, ihtiyaçlar doğrultusunda artarak devam etmesi gerekmektedir. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik kapsamında yapmış olduğu hizmetlerin değeri, çabası ve hedefleri azımsanamayacak seviyede olmakla birlikte bu hizmetleri daha da geliştirerek, örnek projelerle her alanda örnek olan bir sosyal belediye yolunda ilerlemesi gerekmektedir.

4.9.8. 2025 Yılına Ait Performans Programı

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin 2025 yılına ait performans programlarına ait veriler aşağıdaki tabloda belirtilmiştir (Trabzon Büyükşehir Belediyesi: 2025):

- Belediye hizmetlerinden vatandaşın duyduğu memnuniyet düzeyi (%): 57
- Kırtasiye desteği sağlanan ihtiyaç sahibi öğrenci sayısı: 6,850
- Yükseköğrenime hazırlık kapsamında destek verilecek öğrenci sayısı: 500
- Sosyal destek hizmetlerinden istifade eden kişilerin memnuniyet düzeyi (%): 86
- Sosyal destek alan kişi sayısı: 47,000
- Meslek edindirme amaçlı yaygın eğitim programlarından yararlanan kişi sayısı: 8,956
- Kente gelen yerli ve yabancı turist sayısı (kişi): 1.192, 937
- Kültürel ve sanatsal etkinliklerin sayısı: 173

Genel olarak Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyeçilik kapsamında yapmış olduğu uygulamalar değerlendirildiğinde görülmektedir ki daha çok engellilere, yaşlılara, muhtaç durumda olan vatandaşlara, işsizlere ve gençlere yönelik hizmetler sağlanmaktadır. Kültürel alanlarda da faaliyetlerin arttırılarak kentin daha da cazip bir yaşam merkezi haline getirilmesi sağlanmalı ve bunun için de çalışmaların daha ileri seviyelerde yapılması gerekmektedir. Ayrıca istihdam konusunda da daha ileriye dönük hamleler yapılmalıdır. Tablodaki veriler değerlendirildiğinde de belediye hizmetlerinden vatandaşların duymuş olduğu memnuniyet düzeyi genel olarak %50 civarında kalmış olduğu görülmektedir.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Tarih boyunca yapılan sosyal devlet kapsamındaki hizmetler ve sosyal politikalar, değişen dünya düzeni ile birlikte değişime uğramıştır. Bu bağlamda günümüzde yerel yönetim olarak belediyelere, sosyal alanda sağlanan hizmetler konusunda önemli roller verilmiştir. Belediyelerin, yerel halka daha yakın olması sebebiyle ve tespit edilen sorunlara daha hızlı cevap verebilmesi adına belediyeler büyük öneme sahiptir. Bu kapsamda belediyelere yasal anlamda da görevler tanımlanarak belediyelerin sosyal alandaki hizmetlerine önemli yetkiler eklenmiştir. 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile sağlanan yetkiler ile yasal dayanak oluşturulmuştur. Ancak aktarılan bu yetkiler karşısında bütçe konusunda yeteri kadar destek sağlanamamıştır. Bunun da vatandaşlara kısıtlı imkânlar doğrultusunda hizmet sağlanmasına sebep olmakla birlikte daha gelişmiş ve kapsamlı hizmetlerin de önünü kapatmasına neden olduğu görülmektedir. Belediyelere sağlanan geniş imkânlar ile ayrılan bütçenin de arttırılması, vatandaşlara daha geniş, kapsamlı ve gelişmiş düzeyde hizmetler verilmesi beklenmektedir. Ülkemizde sosyal belediyeçilik alanındaki verilen hizmetlere genel olarak bakıldığında başlangıçta; gıda, kömür yardımı gibi basit temel ihtiyaçların giderilmesine yönelik vatandaşlara sağlanan hizmetler olduğu görülmektedir. Oysaki sosyal belediyeçilik kapsamında sağlanan hizmetleri daha geniş kitlelere ulaştırabilmek adına çalışmalar yapmak gerekmektedir. Bu bağlamda sosyal belediyeçilik alanındaki uygulamaların kapsamı ve içeriği belediye başkanının bakış açısına göre de değişiklik gösterebilmektedir.

İnsanların ihtiyaçları doğrultusunda, 7’den 70’e her kesime hitap edilmesi, eşit ve adil olarak bireylere hizmet sağlanması her dönemde önem arz etmektedir. Muhtaç durumda olan, toplum içinde dezavantajlı grup içerisinde yer alan bireyler diğer insanlar gibi eşit şartlara sahip olmalıdır. Ayrıca toplum içinde daha huzurlu ve mutlu bireylerin sayısının çoğaltılması konusunda da çalışmaların arttırılması gerekmektedir. Belediyelere ayrılan bütçeler arttırılarak kente daha etkili hizmetlerin sağlanması ve kent halkının yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik de çalışmaların arttırılması gerekmektedir. Artık ülkemizin de gelişmiş ülkelerdeki gibi sosyal belediyeçilik alanında fazlaca örnek uygulamaları olmalıdır. Ülkemiz, sosyal belediyeçilik kapsamındaki uygulamalar ile ileriye dönük, gelişmiş, teknoloji çağına uyum sağlayabilen hem kültürel hem de sosyal yardım ve hizmetler konusunda dünya markası yolunda ilerleme göstermelidir.

Literatüre bakıldığında sosyal belediyecilik ve Türkiye’deki büyükşehirlerin uygulamış olduğu sosyal belediyecilik kapsamındaki uygulamaları inceleyen çalışmaların mevcut olduğu görülmektedir. Fakat bu çalışma, Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik uygulamaları, doküman analizi yöntemi ile incelenmiş, bu inceleme neticesinde de elde edilen bulgular doğrultusunda ilerlenmiş ve önemli değerlendirmelere ulaşılmıştır.

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin uygulamış olduğu sosyal belediyecilik kapsamındaki uygulamaları; sosyal yardım, sosyal hizmet ve kültürel hizmetler bünyesinde yürütülmektedir. Uygulanan sosyal hizmetler ise şu şekilde sıralanabilir: Mesleki Eğitim Merkezi, Evde Temizlik Hizmeti, Engelsiz Taksi Hizmeti, Engelsiz Yaşam, Engelli Araç Atölyesi, Kart 61, Diğer Yardımlar. Trabzon Büyükşehir Belediyesi, vatandaşlarına sunmuş olduğu bu hizmetlerin içinde en dikkat çekeni yoksullara yönelik uygulamalar kapsamında olan Kart 61 uygulaması ile dar gelirli, yoksul, muhtaç, kimsesizler ve engelli vatandaşların yanında olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Stratejik Planları, Faaliyet Raporları ve Performans Programları doğrultusunda Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik kapsamında yapmış olduğu faaliyetler incelenmiştir.

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin 2025-2029 Stratejik Planında yer alan vizyonu, kent halkına sağlanan hizmetlerle birlikte kentin de “Dünya Kenti” konumuna getirilmesi amaçlanmış iken, 2020-2024 Stratejik Planında kenti imar etme konusunda renklerin korunması ve gönüllerin de fethedilmesi vizyonu benimsenmiştir. Son olarak 2015-2019 Stratejik Planında yer alan Trabzon Büyükşehir Belediyesinin ele aldığı vizyon ise, “Şehri İmar Ederken Gönülleri Fetheden Belediye” şeklinde belirtilmektedir.

2025-2029 Stratejik Planı incelendiğinde Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik kapsamında ihtiyaç sahiplerine sağlamış olduğu sosyal yardım ve hizmetler kapsamında beklentiler doğrultusunda yeterlilik konusundaki dış paydaş anketlerine göre verilen cevapların sıralaması ise şöyle olmuştur: İlk sıradaki cevap, “kısmen katılıyorum”, ikinci sırada yer alan cevap “katılmıyorum” ve üçüncü sıradaki cevap ise “katılıyorum” şeklinde olmuştur.

2020-2024 Stratejik Planı incelendiğinde de dış paydaş anketlerine göre, Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik kapsamında sosyal yardımlar, yaşlı bakım hizmetleri gibi hizmetlerine halkın vermiş olduğu cevaplar ise genel olarak “iyi”, “çok iyi” ve “orta” şeklinde olmuştur.

Son olarak 2015-2019 Stratejik Planı incelendiğinde Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik kapsamında hizmet kalitesi hususunda vatandaş

görüşlerine ait dış paydaş anketleri ise şöyle neticelenmiştir: %50 iyi, %18,10 çok iyi, %18,10 orta, %9,60 fikrim yok, %2,10 kötü, %2,10 çok kötü. Buradan yola çıkarak vatandaşların çoğunluğu tarafından hizmet kalitesinin beğenildiği söylenebilir.

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin 2014-2024 faaliyet raporları incelendiğinde sosyal belediyecilik kapsamında gerçekleştirdiği hizmetler genel olarak şöyledir: “Kart61”, “Kırtasiye Yardımı”, “Yakacak ve Soba Yardımı”, “Asker Maaşı”, “2.el Giysi Hizmeti”, “Evde Bakım Hizmeti”, “Üniversiteye Hazırlık Kursu”, “Meslek Edindirme Kursları”, “Engelli Vatandaşlara Kör Bastonu, Manuel ve Akülü Engelli Araç Temini”, “Burs Verilmesi”, “Sosyal ve Kültürel Etkinlikler”, “El Sanatları”, “Engelli ve Aileleri İçin Sosyal Projeler”, “Sıcak Yemek”, “Kuru Gıda Yardımı”, “Su Yardımı”, “Konser ve Yarışmalar”, “Yaşlılar İle İlgili Projeler”, “Hasta Yatağı Temini”, “Ayni Yardımlar”, Çocuk Bezi, Mama Yardımı”, “Eşya Dağıtımı”, “Et Dağıtımı” gibi hizmetlerdir. Genel olarak yardıma muhtaç vatandaşlara sağlanan bu hizmetler değerlendirildiğinde görülmektedir ki en çok sosyal hizmet ve yardımlar kapsamındaki faaliyetler, şu şekildedir: Kumanya yardımı, kırtasiye yardımı ve 61 kart yardımınıdır. Sağlanan bu hizmetler ile Trabzon Büyükşehir Belediyesi, sosyal belediyecilik alanında özellikle yoksullara, işsizlere, çocuk ve gençlere yönelik önemli faaliyetlerde bulunmuş olduğu görülmektedir.

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin 2015-2025 performans programları incelendiğinde, Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik kapsamında amaç ve hedeflerini belirten başlıca başlıklarının şu şekilde olduğu görülmektedir: “Konferanslar, Sergiler, Konser-Şiir Dinletileri Düzenlemek”, “Yükseköğrenime Hazırlık Kapsamında Öğrencilere Destek Vermek”, “Meslek Edindirme Kurslarını Açmak”, “Çocuk ve Kadın Dostu Kent Proje Takibi”, “Şiddet Gören Kadına Yönelik Faaliyetler”, “Ev Hanımlarına Mobil Eğitim”, “Şehrin Tarihi ve Kültürel Değerleri İle İlgili Etkinlikler”, “Festival, Tiyatro, Konser Etkinliği”, “Engelli Vatandaşların, Halkın, Sosyal Destek ve Sosyal Yardım Hizmetlerinden Faydalanan Kişilerin Memnuniyet Düzeyleri”, “Kente Gelen Turist Sayısının Arttırılmasına Yönelik Faaliyetler”, “Kitap Okuma ve Münazara Etkinliği” gibi başlıklar yer almaktadır. Performans programlarına yansıyan değerler kapsamında görülmektedir ki, en çok yükseköğrenime hazırlık bağlamında öğrencilere destek sağlanmış ve sonrasında ise meslek edindirme kursları yer almıştır. Böylece Trabzon Büyükşehir Belediyesi vatandaşına sunmuş olduğu bu hizmetler ile eğitim ve istihdam kapsamında işsizlere ve gençlere yönelik önemli ölçüde destek sağlayan uygulamalarının olduğu görülmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik kapsamında yer verdiği hizmetler daha çok işsizlere, yoksullara, çocuk ve gençlere yönelik uygulamalardır.

Kültür ve turizm açısından ise yörenin tanıtım çalışmaları yapılarak, hem kentin hem de ülkenin gelişimi açısından yapılan çalışmalar önem arz etmektedir. Vatandaşların sosyalleşebilmesi ve hoş vakit geçirebilmesi adına kültürel etkinlikler önemlidir. Bu bağlamda Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik kapsamında vatandaşlarının ihtiyaçlarına cevap vererek, kenti daha da eğlence dolu, vatandaşların aileleri ile bolca keyifli zaman geçirebileceği alanlar inşa etmekte ve bu doğrultuda daha geliştirici projeler üretmektedir. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin gerçekleşmeyi bekleyen projelerine bakıldığında ise şu şekildedir: “Vakfikebir Kent Parkı Projesi” ile Vakfikebir’e yeni bir nitelikli peyzaj alanı ve turizm açısından da yeni bir sosyalleşme alanı kazandırılması amaçlanmaktadır. “Kent Ormanları” projesi ile yürüyüş yolları, at çiftlikleri, adrenalin parkurları, spor alanları, açık müzeler, hobi bahçeleri, tarımsal faaliyet alanları gibi etkinlik alanlarının halka kazandırılması amaçlanmıştır. “Boztepe Mesire Alanı-Ahi Evren Camii Çevresi Kentsel Tasarım” projesi ile de çocuk oyun alanları, macera parkı, orman yürüyüş yolu, ahşap teraslar gibi düzenlemelerin yapılarak hem turizm hem de sosyal açıdan yeni bir sosyalleşme alanının kazandırılması hedeflenmiştir. “Akyazı Eğlence Tesisleri” projesi ile yamaç paraşütü atlama alanı, dağ kızıağı, asma köprü, zipline, dev salıncak gibi adrenalin ve eğlence tesislerini içermesi hedeflenmiştir. “Her İlçede Bisiklet ve Yürüyüş Yolu Projesi” ile de Karadeniz Bölgesi’nin en uzun, kesintisiz bisiklet ve yürüyüş yolu hedeflenmektedir. Trabzon Büyükşehir belediyesinin yukarıda bahsedilen projeleri dışında sosyal belediyecilik kapsamında devam eden ve planlanan birçok projesi daha mevcuttur. Bu projelerle birlikte kentin turizm açısından daha da canlı tutulması hedeflenmektedir. Turizm kapsamında yapılan bu çalışmalarla birlikte Trabzon kenti ismi dünya genelinde daha da duyularak bölgeye turist çekilmesi sağlanmış olacaktır. Ayrıca vatandaşların sosyalleşmeleri ve aileleri ile birlikte daha da eğlenceli, hoş vakit geçirebilecekleri alanların çoğaltılması anlamında bu projeler önem arz etmektedir.

Genel olarak ülkemizdeki belediyelere sağlanan bütçelerin arttırılması özellikle de bu bütçenin sosyal alanlara yönlendirilmesi ile sosyal belediyecilik alanındaki yapılan uygulamaların daha da kapsamlı ve geniş kitlelere ulaşacağı beklenmektedir. Bireylerin insan onuruna yakışır bir biçimde yaşayabilmesi ve alım gücünün de arttırılmasının sağlanması ile birlikte sosyal ve kültürel ihtiyaçlar doğrultusunda sosyal belediyecilik uygulamalarında da değişim göstermesi beklentiler arasında yer almaktadır. Tarih

boyunca da insanların ihtiyaç ve beklentilerinde değişim olduğu gözlenmekte ve bu doğrultuda değişim karşısında sosyal belediyeçilik alanında sağlanan hizmetlerin de gelişerek değişmesi beklenmektedir.

Trabzon Büyükşehir Belediyesi de vatandaşına sosyal yardım, sosyal hizmet ve sosyal-kültürel alanda hizmetler sağlayarak bireyleri daha mutlu olarak topluma kazandırmaya çalışmaktadır. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyeçilik faaliyetleri 2015-2029 yılları arasındaki stratejik planlarına, 2014-2024 yılları arasındaki faaliyet raporlarına ve 2015-2025 yılları arasındaki performans programlarına olan yansımaları değerlendirildiğinde de görülmektedir ki, özellikle sosyal yardım ve sosyal hizmet alanında giderek artış sağlanan bir hizmet söz konusudur. Bu hizmetlerin bu şekilde artarak devam etmesi ve uygulamada vatandaşa daha etkili bir şekilde ulaştırılması sosyal alanda daha da başarılar getireceği beklentiler arasındadır.

KAYNAKÇA

- Alan, Ç. (2024). Türkiye’de sosyal belediyecilik anlayışı: İstanbul büyükşehir belediyesi örneği. Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Alcock, C. (2014). *Introducing social policy*. Routledge.
- Altan, Ö. Z. (2004). Sosyal politika (No. 790). Anadolu Üniversitesi.
- Andersen, J. G. (2012). Welfare states and welfare state theory. Centre for comparative welfare studies, Aalborg University. CCWS Working Paper.
- Andreotti, A., Mingione, E. ve Polizzi, E. (2012). Local welfare systems: a challenge for social cohesion. *Urban Studies*, 49(9), 1925-1940.
- Aydın, Ş. (2018). İstanbul’da sosyal belediyecilik uygulamaları: Beşiktaş belediyesi örneği. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Aygen, M. (2014). Sosyal belediyecilik üzerine bir inceleme: Elazığ belediyesi örneği. *Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 173-192.
- Balcılar, A. N ve Çınarlı, S. (2020). Türkiye’de sosyal belediyecilik uygulamaları ve Bornova belediyesi örneği. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(2), 122-156.
- Başaran, İ ve Uçar, A. (2022). Sosyal devlet bağlamında belediyelerin sosyal politika uygulamaları: Manisa büyükşehir belediyesi örneği. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(Özel Sayı), 321-341.
- Berkün, S. (2017). Türkiye’de sosyal belediyecilik anlayışı. *Şarkiyat*, 9(2), 582-598.
- Botta, S., Comoglio, C. ve Petrosillo, I. (2013). Implementing the environmental and social policies of a municipality through an integrated management system: theoretical framework and case study. *Journal of Environmental Planning And Management*, 56(7), 1073-1095.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.
- Briggs, A. (1961). The welfare state in historical perspective. *European Journal of Sociology/Archives Europeennes de Sociologie*, 2(2), 221-258.
- Busemeyer, M., Dahm, J., Flecken, E., Gombert, T., Krell, C., Lmbertin, K., Ognyanova, D., Petring, A. ve Rixen, T., (2012). Sosyal devlet ve sosyal demokrasi. *Friedrich Ebert Stiftung*.
- Çebi, O. (2023). Büyükşehir belediyelerinin spor hizmetleri: Trabzon büyükşehir belediyesi örneği. Yüksek Lisans Tezi, Avrasya Üniversitesi, Trabzon.

- Çelik, A. (2010). Muhafazakâr sosyal politika yönelimi: hak yerine yardım-yükümlülük yerine hayirseverlik. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (42), 63-81.
- Çelik, A. (2014). Sosyal belediyecilik anlayışı: Şanlıurfa büyükşehir belediyesi örneği. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(1), 1-20.
- Çırakman, I. (2021). Türkiye’de sosyal belediyecilik: Konyaaltı belediyesi örneği. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Çoban, A. İ. ve Özbesler, C. (2009). Türkiye’de aileye yönelik sosyal politika ve hizmetler. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(18), 31-42.
- Çöpoğlu, M. (2014). Sosyal belediyecilik ve sorunları. Çankırı Karatekin Üniversitesi *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 223-247.
- Çuhadar, B. (2022). Sosyal refah devletin Türkiye yerel yönetimindeki karşılığı: Sosyal belediyecilik anlayışı ve Konya Büyükşehir belediyesi örneği. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Demidova, T. ve Starovoytova, L. (2019). Social State: The Genesis Of The Concept And Its Political And Legal Conceptualization In The Context Of Modern Social Processes. *Economic And Social Development: Book of Proceedings*, 530-535.
- Demir, M. (2021). Türkiye’de sosyal belediyecilik uygulamalarına halkın bakışı: Trabzon büyükşehir belediyesi örneği. Yüksek Lisans Tezi, Gümüşhane Üniversitesi, Gümüşhane.
- Doğan, F. (2020). Türkiye’de sosyal belediyecilik: Aydın büyükşehir belediyesi örneği. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı, 12 Nisan 2025 Tarihinde, https://www.doka.org.tr/bolgemiz_trabzon-TR.html adresinden erişildi.
- Eraslan, İ. H., Kızıldağ, Ş. ve Karabalık, A. E. Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün stratejik liderliği ışığında sosyal devlet örgütü anlayışı. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(1), 98-111.
- Ersöz, H. Y. (2003). Doğuşundan günümüze sosyal politika anlayışı ve sosyal politika kurumlarının değişen rolü. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 53(2).
- Eryılmaz, B. (2022). Kamu yönetimi, 15. Baskı, Umuttepe Yayınları, Kocaeli.
- Ezer, M. (2018). Belediyelerin sosyal belediyecilik uygulamalarına yönelik memnuniyet: Ankara Pursaklar belediyesi örneği. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi.

- Genç, İ. (2009). Neoliberal iktisat politikaları ve sosyal devlet arasındaki ilişkilerin analizi ve sosyal devletin geleceği. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Gülbeyen, Z. (2020). Sosyal belediyecilik uygulamaları Erzurum büyükşehir belediyesi örneği. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Güler, B. A. (2018). Türkiye'nin yönetimi, 5. Baskı, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Hekimoğlu, E. (2019). Yerel yönetimlerde sosyal belediyecilik: Başakşehir belediyesi örneği. Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Janssens, J. ve Marchal, S. (2024). When do municipalities smooth access for new social assistance claimants? Local determinants of municipal welfare agency's implementation practices in Belgium. *Journal of Social Policy*, 53(2), 309-328.
- Kabasakal, G. (2023). Sosyal belediyecilik anlayışının yerele yansımaları: Kocaeli büyükşehir belediyesi ve İzmit belediyesi örnekleri. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Kalkışım, H. M. (2015). Türkiye'de sosyal belediyecilik algısı: İstanbul, İzmir, Adana, Diyarbakır büyükşehir belediyeleri örneği. Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Karaağaç, Ş. (2017). Sosyal belediyecilik anlayışı üzerinden engellilere yönelik hizmetler: İBB engelliler müdürlüğü örneği. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Karaca, C. ve Çam, Y. (2019). Türkiye'de sosyal devlet anlayışının değerlendirilmesi. *Maliye Dergisi*. 176, 72-97.
- Karadoğan, M. (2015). Türkiye'de sosyal devlet ve sosyal güvenlik hizmetlerinde değişim (Avrupa birliği süreci açısından bir değerlendirme). Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Keleş, S. (2008). Türkiye'de sosyal belediyecilik uygulamaları ve Ankara büyükşehir belediyesi örneği. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Kırımlı, E. N. (2023). Sosyal belediyecilik uygulamalarının belediyelerde kurumsal imaja etkisi: Çankırı belediyesi örneği. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Kiş, B. (2023). Türkiye'deki sosyal belediyecilik anlayışının Van ili özelinde analizi. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Koç, M. T. (2015). Sosyal belediyecilik anlayışı çerçevesinde Kayseri büyükşehir belediyesi bünyesinde yapılan sosyal faaliyetler. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

- Koçak, O. ve Kavi, E. (2014). Sosyal politika aktörü olarak sosyal girişimci belediyecilik. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 3(6), 26-49.
- Korkmaz, Y. (2023). Sosyal devlet ve Türkiye’de temel uygulama alanları. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 72-79.
- Levi-Faur, D. (2014). The welfare state: A regulatory perspective. *Public Administration*, 92(3), 599-614.
- Lien, S. ve Pettersen, P. A. (2004). Local government and welfare generosity: municipality spending on social welfare. *Scandinavian Political Studies*, 27(4), 343-365.
- lo Storto, C. (2020). Performance evaluation of social service provision in Italian major municipalities using Network Data Envelopment Analysis. *Socio-Economic Planning Sciences*, 71, 100821.
- Mahmudov, M. (2022). Conceptual foundations and strategic aims of the state social policy.
- Mares, I. ve Carnes, M. E. (2009). Social policy in developing countries. *Annual Review of Political Science*, 12(1), 93-113.
- Marques II, I. (2016). Political institutions and preferences for social policy in the post-communist world. Columbia University.
- Mevzuat. 20 Nisan 2025 Tarihinde,
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5216&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> adresinden erişildi.
- Mevzuat. 20 Nisan 2025 Tarihinde,
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5393&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> adresinden erişildi.
- Negiz, N. (2011). Sosyal yardım ve sosyal hizmet faaliyetleri açısından Isparta belediyesi: Farkındalık, yararlanma ve değerlendirme açısından bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(2), 323-341.
- Onar, A. (2020). Türkiye’de sosyal belediyecilik uygulamalarının değerlendirilmesi: Lüleburgaz belediyesi örneği. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Özgür, H., ve Cansever, N. (2022). Türkiye’de 1991–2002 Döneminde Yerel Yönetim Reformu Çabalarına Dair Söylemler, Denemeler ve Gelişmeler. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1), 209-234.
- Parlak, B. (2020). Türkiye’de yerel yönetimler, Değişim Yayınları, İstanbul.

- Pektaş, E. K. (2010). Türkiye’de sosyal belediyecilik uygulamaları ve temel sorunlar. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 5-1, 4-22.
- Politika, D. A. S. *Sosyal Politika*.
- Reynolds, M. M. ve Avendano, M. Social policy expenditures and life expectancy in high-income countries. *American Journal of Preventive Medicine*, 2018, 54.1: 72-79.
- Ríos, A. M., Guillamón, M. D., Cifuentes-Faura, J. ve Benito, B. (2022). Efficiency and sustainability in municipal social policies. *Social Policy & Administration*, 56(7), 1103-1118.
- Sanuk, B. (2019). Türkiye’de sosyal belediyecilik: Bakırköy belediyesi örneği. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.
- Sellers, J. M. ve Lidström, A. (2007). Decentralization, local government, and the welfare state. *Governance*, 20(4), 609-632.
- Serkan, A. (2014). Sosyal belediyecilik (Zeytinburnu belediyesi örneği). Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Skocpol, T. ve Amenta, E. (1986). States and social policies. *Annual Review of Sociology*, 12(1), 131-157.
- Sosyal Demokrat Kamu İşverenleri Sendikası Web Sitesi, 10 Kasım 2023 Tarihinde, https://www.sodemsen.org.tr/YuklenenDosyalar/Dokumanlar/DunyadanOrnekler_Kitap_Baskiya_Rev2.pdf adresinden erişildi.
- Spicker, P. (2013). Principles of social welfare: an introduction to thinking about the welfare state. *Self-Published*.
- Şahin, H. (2020). Sosyal belediyecilik anlayışının benimsenmesi: Bursa büyükşehir belediyesi örneği. Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Şataf, C ve Mermer, B. (2017). Avrupa’da sosyal belediyecilik anlayışı ve Türkiye. *Süleyman Demirel Üniversitesi Visionary E-Journal/Vizyoner Dergisi*, 8(17).
- Şimşek, N. (2023). Sosyal belediyecilik bağlamında meslek edindirme kursları: İsmek örneği. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- T.C. Trabzon Valiliği, 20 Ağustos 2024 Tarihinde, <http://www.trabzon.gov.tr/tarihce-cografya> adresinden erişildi.
- Tanrikut, V. M. (2022). Türkiye’de sosyal belediyecilik anlayışı bakımından sosyal yardım ve hizmetin önemi: Keçiören belediyesi örneği. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara.
- Toikko, T. ve Rantanen, T. (2015). The future of social policy in Europe: An analysis of attitudes toward social welfare.

- Toprak, D. ve Şataf, C. (2009). Türkiye’de yerel yönetimler reformu çerçevesinde sosyal belediyecilik yaklaşımı. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 1(1), 11-24.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi. 02 Şubat 2025 Tarihinde, <https://www.trabzon.bel.tr/Web/Icerik/vizyon-misyon> adresinden erişildi.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi. 10 Mart 2025 Tarihinde, <https://webdata.trabzon.bel.tr/PageSlider/2025-performans/mobile/index.html> adresinden erişildi.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi. 11 Ocak 2025 Tarihinde, <https://www.trabzon.bel.tr/> adresinden erişildi.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi. 12 Kasım 2024 Tarihinde, <https://kurumsal.trabzon.bel.tr/Upload/BaglantiFotolar/caded81d-b96e-436a-95c8-7daf7f58500e/20220726094106Hnw1z.pdf> adresinden erişildi.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi. 14 Ocak 2025 Tarihinde, <https://www.trabzon.bel.tr/Web/Icerik/mesleki-egitim-merkezi> adresinden erişildi.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi. 15 Ekim 2024 Tarihinde, <https://www.trabzon.bel.tr/Web/FaaliyetRaporu> adresinden erişildi.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi. 17 Ocak 2025 Tarihinde, <https://www.trabzon.bel.tr/EHizmetler?id=7274> adresinden erişildi.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi. 18 Aralık 2024 Tarihinde, https://webdata.trabzon.bel.tr/EskiWeb/uploads/FCK_SAYFALAR/4457.pdf adresinden erişildi.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi. 18 Kasım 2024 Tarihinde, https://webdata.trabzon.bel.tr/EskiWeb/uploads/FCK_SAYFALAR/4457.pdf adresinden erişildi.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi. 22 Mart 2025 Tarihinde, <https://webdata.trabzon.bel.tr/PageSlider/2025-2029-StratejikPlanDergi/mobile/index.html> adresinden erişildi.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi. 22 Şubat 2025 Tarihinde, <https://www.trabzon.bel.tr/Web/Yatirimlar> adresinden erişildi.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi. 25 Kasım 2024 Tarihinde, <https://www.trabzon.bel.tr/Web/OrganizasyonSema> adresinden erişildi.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi. 30 Ekim 2024 Tarihinde, <https://www.trabzon.bel.tr/Web/PerformansProgrami> adresinden erişildi.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi. 30 Kasım 2024 Tarihinde, <https://www.trabzon.bel.tr/Web/DaireBaskanligiIcerik/190> adresinden erişildi.

- Trabzon Büyükşehir Belediyesi. 30 Kasım 2024 Tarihinde, <https://www.trabzon.bel.tr/Web/DaireBaskanligiIcerik/328> adresinden erişildi.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi. Stratejik Plan, 2015-2019.
- Trabzon Haritası, 25 Ağustos 2024 Tarihinde, https://www.google.com/search?q=trabzon+haritas%C4%B1&oq=&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUqCQgCEEUYOxjCAzIJCAAQRRg7GMIDMgkIARBFGDsYwgMyCQgCEEUYOxjCAzIJCAMQRRg7GMIDMgkIBBBFGDsYwgMyCQgFEEUYOxjCAzIJCAYQRRg7GMIDMgkIBxBFGDsYwgPSAQkxMTkwajBqMTWoAgiwAgHxBTJL8q-RpKhO&sourceid=chrome&ie=UTF-8#vhid=cudvXcYR9NgucM&vssid=_XJf3Z9CTONbkxc8P0c6S4QY_38 adresinden erişildi.
- Trabzon İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 20 Ağustos 2024 Tarihinde, <https://trabzon.ktb.gov.tr/TR-212974/tarihcesi.html> adresinden erişildi.
- Tsaurkubule, Z., & Zhukovskaya, C. (2023). Socio-Economic policy of latvia: assessment of efficiency and effectiveness. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego We Wroclawiu*, 67(3), 87-99.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 07 Nisan 2025 Tarihinde, <https://nip.tuik.gov.tr/?value=YasBagimlilikOrani> adresinden erişildi.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 12 Nisan 2025 Tarihinde, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> adresinden erişildi.
- Türkiye Mülki İdare Bölümleri Envanteri, 07 Nisan 2025 Tarihinde, <https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri>. Aspx adresinden erişildi.
- Türkoğlu, İ. (2013). Sosyal devlet bağlamında Türkiye’de sosyal yardım ve sosyal güvenlik. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(3), 275-305.
- Ünlü, U. (2016). Sosyal belediyecilik anlayışının e-belediyecilik uygulamalarına entegre edilmesi. *Sayıştay Dergisi*, 102, 63-89.
- Veyis, M. (2024). Türkiye’de sosyal belediyecilik uygulamaları: Manisa örneği. Yüksek Lisans Tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Yaşa, A. G. (2018). Liberal bir perspektiften sosyal refah devleti. *Uluslararası Toplumsal Bilimler Dergisi*, 2(2), 146-614.
- Yavuz, Ö. (2015). Kadınların toplumsal hayat katılımında yerel yönetimlerin rolü. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Yay, S. (2014). Tarihsel süreçte Türkiye’de sosyal devlet. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 3(9), 147-162.

- Yenihan, B. (2017). Bir sosyal politika aracı olarak sosyal güvenlik: Dünya’da ve Türkiye’de gelişimi üzerine bir inceleme. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 15(30), 177-196.
- Yeşilyurt, A. (2023). Türkiye’de sosyal belediyecilik bağlamında yürütülen eğitim faaliyetleri: Büyükşehir belediyeleri örneği. Yüksek Lisans Tezi, Gümüşhane Üniversitesi, Gümüşhane.
- Yıldız Çakır, R. (2016). Türkiye’de sosyal belediyecilik anlayışı: Nazilli belediyesi örneği. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Yılmaz, H. ve Acar, A. (2021). Sosyal devlet olabilmenin anahtarı: Sosyal politikalar geliştirebilmek. *Opus International Journal of Society Researches*, 17(37), 4738-4759.
- Yılmaz, İ. D. (2023). Kovid-19 pandemi sürecinde sosyal belediyecilik: yedi büyükşehir belediyesinin çalışmaları üzerine nitel bir analiz. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Yolcuoğlu, İ. G. (2012). Türkiye’de sosyal politika ve sosyal hizmetlerin geliştirilmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 23(2), 145-158.
- Yörük, E. S. (2021). Sosyal devlet anlayışı ve Türkiye’deki gelişimi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(11), 166-179.
- Yörükoğlu, F. (2009). Türk belediyeciliğinin gelişim süreci. *Mevzuat Dergisi*, 12(135), 1-16.
- Yuvalı, E. (2020). Sosyal politika aracı olarak sosyal güvenlik kavramı. *İş ve Hayat*, 6(11), 46-74.

ÖZGEÇMİŞ

Nurdan BAŞKAN İlk ve Ortaokulu Trabzon Cudibey İlköğretim Okulunda tamamladı. Liseyi Trabzon Fatih Lisesinde tamamladı. Üniversiteyi Anadolu Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Kamu Yönetimi bölümünde tamamladı. 2022 yılında Gümüşhane Üniversitesi Yüksek Lisans Programına başladı ve devam ediyor. 2012 yılından itibaren Kamuda görev yapmakta olup, evli ve 1 çocuk sahibidir.

